

Nina Kaerla

Suomen yleisten kirjastojen satutunnit: Nykytila ja tulevaisuus

Opinnäytetyö

Syksy 2020

SeAMK Liiketalous ja Kulttuuri

Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalveluala

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK, Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalvelu

Tekijä: Nina Kaerla

Työn nimi: Suomen yleisten kirjastojen satutunnit: Nykytila ja tulevaisuus

Ohjaaja: Sari Mäkinen-Laitila

Vuosi: 2020

Sivumäärä: 108

Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyössä tutkittiin satutunteja Suomen yleisissä kirjastoissa, niiden tämänhetkistä tilaa, tarkoitusta ja tulevaisuutta. Tarkoituksena oli selvittää, miten Suomen yleiset kirjastot näkevät satutuntien merkityksen ja tulevaisuuden.

Opinnäytetyö oli osa Inarin kunnankirjaston Lukeminen harrastukseksi -hanketta, joka toteutettiin vuosina 2020–2021. Hankkeen tarkoituksena oli kasvattaa lapsia lukemiseen. Hankkeeseen tehtiin lukijuuskasvatussuunnitelma, jonka yhtenä osiona oli satutuntien kehittäminen.

Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä hyödyntäen Webropol-kyselytutkimuksena, joka oli jaossa Suomen yleisille kirjastoille huhti-toukokuussa 2020. Kyselyyn saatiin 145 vastausta, jota voidaan pitää hyvänä määränä.

Kyselyn tuloksista ilmenee, että satutuntien tulevaisuus nähdään positiivisena ja tärkeänä. Satutunnit tavoittavat kohderyhmänsä ja niiden merkitystä liittyen lukemiseen, sen edistämiseen ja tärkeyteen on alettu taas ymmärtämään paremmin erityisesti asiakkaiden keskuudessa.

Satutuntien tulevaisuuden haasteina nähtiin digitalisoituminen, resurssien puuttuminen tai vähyys ja satutunteihin liittyvä arvostus. Digitalisoituminen vie lapsia yhä enemmän älylaitteiden pariin, jotka kilpailevat perinteisten satutuntien kanssa. Resurssien väheneminen ja puuttuminen olivat asia, jotka toivat uhkakuvia satutuntien ympärille.

Kyselyn pohjalta voidaan todeta, että satutunnit nähdään tulevaisuudessakin hyvänä ja tarpeellisena toimintana Suomen yleisissä kirjastoissa, vaikka tietynlaisia uhkakuvia nousikin esiin.

Avainsanat: satutunnit, satutuokiot, lastenkirjastot, lastenkirjastotyö

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Library and Information Services

Author/s: Nina Kaerla

Title of thesis: Children's storytimes at Finnish public libraries

Supervisor(s): Sari Mäkinen-Laitila

Year: 2020 Number of pages: 108 Number of appendices: 2

This thesis focuses on storytimes in Finnish public libraries. The aim of the thesis was to find out how Finnish public libraries see the importance of storytimes at the moment and how the future of storytimes is seen.

The thesis was part of the Inari municipal library's Lukeminen harrastukseksi ('Making Reading a Hobby') project, which was implemented in 2020–2021. The purpose of the project was to introduce children to reading. A reader education plan was made for the project and one part of which was the development of storytimes.

The study was conducted using quantitative and qualitative research methods, and the data was collected through an online Webropol survey. The survey was open between April and May 2020 and received a total 145 responses. The number of respondents were good.

The results of the survey show that the future of storytimes is seen as positive and important. Storytimes at Finnish public libraries reach their target audience. Storytimes importance in terms of reading, promotion the reading and has once again begun to be better understood, especially among customers.

The future challenges of storytimes were seen as digitalisation, lack or scarcity of resources and appreciation related to storytimes. Digitalisation is increasingly taking children to smart devices that compete with traditional library storytimes.

According to the survey results, it can be concluded that storytimes will be seen as a good and necessary activity at the Finnish public libraries also in the future, even though certain kinds of threats emerged.

Keywords: storytime, public library storytimes, children's library work

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
1 JOHDANTO.....	7
2 KIRJASTOJEN SATUTUNNIT.....	8
2.1 Mikä on satutunti/satutuokio.....	8
2.2 Satutuntien historiaa.....	9
2.3 Satutuntien hyötyjä.....	9
2.4 Lukeminen ja varhaiskasvatus.....	11
2.5 Satutuntien kohderyhmät kirjastoympäristössä.....	15
2.6 Satutunnit pedagogisesta näkökulmasta.....	17
2.7 Lasten ohjaaminen kirjaston satutunneilla.....	19
3 LUKEMISEN TÄRKEYS.....	21
3.1 Monilukutaito ja mediakasvatus.....	23
3.2 Lukemisen edistäminen.....	24
4 LUKEMINEN HARRASTUKSEKSI -HANKE.....	27
4.1 Hankkeen tiedot.....	27
4.2 Hankkeen toimintasuunnitelma satutuntien kannalta.....	28
4.3 Translukutaito.....	29
5 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSASETELMA JA -MENETELMÄT ..	30
5.1 Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä.....	30
5.2 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä.....	31
6 KYSELYN TOTEUTUS.....	33
7 KYSELYN TULOKSET.....	34
7.1 Satutuntien järjestämistä koskevat vastaukset.....	35
7.2 Satutuntien valmistelua ja sisältöä koskevat vastaukset.....	46
7.3 Satutuntien merkitystä, tehtävää ja toimintaa koskevat vastaukset.....	61
7.4 Satutuntien muuttumista koskevat vastaukset.....	73

7.5 Satutuntien kehittämistä koskevat vastaukset.....	83
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	94
LÄHTEET	103
LIITTEET	108

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Nimitys, jota satutunneista käytetään.....	35
Kuvio 2. Järjestetäänkö satutunteja työpaikallasi tällä hetkellä.	37
Kuvio 3. Minkä ikäisille satutunnit ovat kohdennettu.	39
Kuvio 4. Mitä kohderyhmiä satutunneilla käy.	40
Kuvio 5. Kuinka usein satutunteja järjestetään tietyille kohderyhmille.....	41
Kuvio 6. Satutuntien osallistujamäärä keskimäärin kerralla.	43
Kuvio 7. Miten satutunneista tiedotetaan.	44
Kuvio 8. Kuka tai ketkä vastaavat satutunneista.	46
Kuvio 9. Oma käsitys satutuntien sisällöstä verrattuna muihin kirjastoihin.....	52
Kuvio 10. Satutuntien valmisteluun käytettävä aika.	56
Kuvio 11. Tyytyväisyys satutuntien valmisteluun ja ajankäyttöön liittyen.	57
Kuvio 12. Satutunneista keskustelu kollegojen kanssa.	59
Kuvio 13. Pitäisikö satutunteja järjestää työpaikallasi.	61
Kuvio 14. Satutuntien yhtenäinen linjaus.	65
Kuvio 15. Satutuntien toimivuus suhteessa tehtävään.....	67
Kuvio 16. Laajemmat asiansuhteet liittyen satutuntien tehtäviin.	69
Kuvio 17. Kokemus liittyen satutunteihin.....	73
Kuvio 18. Satutuntien mahdolliset muutokset työskentelyajalta.....	74
Kuvio 19. Satutunteihin liittyvät muutokset työskentelyajalta.	75
Kuvio 20. Mistä satutuntien muutokset johtuvat.	77
Kuvio 21. Kirjastoalan muutokset koskien satutunteihin liittyvää ajattelua.	81
Kuvio 22. Satutunneista keskustelu työpaikalla.	83
Kuvio 23. Satutunneista keskustelu kirjastoalalla.....	85
Kuvio 24. Vastaajien versio haluamistaan satutunneista.	86
Kuvio 25. Haluamasi satutuntien mahdolliset esteet ja hidasteet.	88
Kuvio 26. Satutuntien tulevaisuus vastaajien mielestä.....	92

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö tehtiin tilaustyönä Inarin kunnankirjastolle ja se liittyy vuosina 2020–2021 toteutettuun Lukeminen harrastukseksi -hankkeeseen. Opinnäytetyön aiheena on satutunnit Suomen yleisissä kirjastoissa. Tässä työssä käytettiin termiä satutunti, jotta työ pysyisi yhdenmukaisena. Satutunti-termiä on käytetty pitkään kirjastoissa ja se on monille vielä tutumpi ilmaisumuoto, kuin esimerkiksi satutuokio. Tarkoituksena on selvittää kyselyn avulla, millainen on satutuntien tämänhetkinen tilanne Suomen yleisissä kirjastoissa, miten satutuntien merkitys nähdään, sekä millainen tulevaisuus satutunneilla on kirjastoissa. Tutkimus toteutettiin Webropol-kyselynä, joka ohjattiin lasten- ja nuortenkirjastotyön parissa työskenteleville. Opinnäytetyön avulla saatiin käsitys Suomen yleisten kirjastojen tilanteesta satutuntien suhteen ja siitä, miten kirjastoammattilaiset niihin suhtautuvat ja miten satutuntien tulevaisuus nähdään.

Satutunnit ovat jo kauan olleet osa kirjaston arkea. Satutunnit ovat tärkeä keino edistää lasten lukemista ja lisäksi satutunneista on myös paljon erilaisia hyötyjä lapsille. Satutunteja voidaan järjestää säännöllisesti tai esimerkiksi tapahtumien yhteydessä sekä asiakkaiden tai yhteisöryhmien, esimerkiksi päiväkotien tilauksesta tai toiveesta. Kirjastot määrittelevät yleensä itse, miten he haluavat satutunteja järjestää. Niiden saavutettavuus on erilaista ympäri maata. Joissakin kirjastoissa satutunneilla käy paljon lapsia, joissain vähän tai ei ollenkaan ja näin ollen on jouduttu satutuntien pitäminen lopettamaan. Lapsille lukeminen on tärkeää ja kirjasto haluaa olla mukana tukemassa tätä toimintaa. Lapsille on uusi kokemus päästä kuuntelemaan satuja jossakin muualla kuin esimerkiksi kotona, päiväkodissa tai perhepäivähoitajien luona. Lisäksi on niitä perheitä, joissa lapsille ei lueta ollenkaan ja lapselle ainoa mahdollisuus päästä satujen maailmaan ovat juuri kirjaston satutunnit. Siksi on tärkeä selvittää mikä on satutuntien tilanne Suomessa ja miten tulevaisuudessa asiat kehittyvät ja mihin suuntaan.

2 KIRJASTOJEN SATUTUNNIT

2.1 Mikä on satutunti/satutuokio

Satutunnit ovat olennainen osa yleisten kirjastojen tekemää lasten kirjastotyötä (Korhonen 2010, 66–72). Ne ovat lukuhetkiä, joissa aikuinen lukee yleensä alle alakouluikäisille lapsille ääneen satuja, kuvakirjoja, runoja ja tarinoita. Satutunteja järjestetään kuitenkin myös muille kohderyhmille aina ala-asteikäisistä aikuisiin. Nykyään satutunnit ovat kehittyneet enemmän toiminnallisempaan suuntaan ja joskus niitä kutsutaan myös satutuokioiksi. Heikkilä-Halttusen (2015) mukaan satutuokioidissa on perinteisiä satutunteja enemmän vuorovaikutuksellista leikinomaista toimintaa. Kirjastossa järjestettävät satutunnit ja -tuokiot ovat ilmaisia lapsille ja heidän vanhemmilleen, ja ne ovat avoimia kaikille. Kirjastot itse päättävät miten he järjestävät satutuntejaan ja kuinka usein. Yleisimmin satutunnit ovat joko kahden viikon välein tai kerran kuukaudessa.

Kirjastot käyttävät termejä satutunti, satutuokio tai satuhetki. Satutuokiokin voi pitää sisällään pelkän lapsille lukemisen, eikä sen välttämättä tarvitse olla toiminnallinen. Satutunti voi usein antaa vääränlaisen käsityksen satutunnin kestosta, sillä yleensä kirjastojen satutunti ei kestä 60 minuuttia ja kirjastot ovat termiä vaihtamalla halunneet tuoda asian selkeämmäksi. Tässä opinnäytetyössä käytetään termiä satutunti. Satutunti-termin käyttöön päädyttiin, koska se on toistaiseksi vakiintunein termi.

Satutunneilla on yleensä lukemassa kirjaston henkilökuntaa, mutta joskus lukijana voi olla esimerkiksi opiskelijoita, lukumummoja ja -vaareja tai muita asiasta kiinnostuneita vapaaehtoisia (Korhonen 2010, 66–72). Satutunti ei kestoiltaan kuitenkaan ole tuntia, vaan satutunnit yleensä kestävät 20–45 minuuttia. Kirjastot itse päättävät omien satutuntiansa keston. Pienet lapset eivät yleensä jaksakaan istua aloillaan niin pitkään, joten satutuntia pitäessä on tärkeää ottaa tämä asia huomioon.

Satutunneilla luetaan tai kerrotaan yksi tai useampia satuja. Satutunti voidaan järjestää jonkun teeman mukaan, voidaan valita samankaltaisia kirjoja tai vain vapaasti valita lukijaa miellyttävät kirjat. Vuodenajat, muut kalenteri- tai ajankohtaistapahtumat ovat yleisiä teemoja satutunneilla. Voidaan myös esimerkiksi ottaa teemaksi

jokin eläin tai ammatti. Kirjastoissa on suuret valikoimat kirjoja, joten on helppo lähteä toteuttamaan erilaisia satutunteja. Kirjaston satutuntien pitopaikka voidaan myös erilaisilla esineillä, asioilla ja rekvisiitalla muokata valittuun teemaan sopivaksi.

2.2 Satutuntien historiaa

Satutunneilla on Suomessa yli satavuotiset perinteet. Tietävästi jo vuonna 1909 on Helsingin kaupunginkirjaston pääkirjastossa pidetty satutunteja (Korhonen 2010, 66–72). Sieltä ne ovat levinneet ensin Helsingin muihin kirjastoihin ja sitten ympäri Suomea. Turussa ensimmäinen satuillat olivat vuonna 1916 ja Tampereelle ne rantautuivat 1930-luvulla. Satutunneilla lukemassa kirjastonväen lisäksi tai sijasta on vuosien varrella ollut esimerkiksi näyttelijöitä, opiskelijoita tai muita satujen lukemisesta kiinnostuneita ihmisiä. Ennen vanhaan lapsille ei ollut samanlaisia virikkeitä kuten nykypäivänä mobiililaitteiden muodossa, eikä ollut samanlaista kattavaa tapahtumien tarjontaa. Kirjastot olivat siis lähes ainoita paikkoja, joissa lapsi sai osallistua järjestettyyn toimintaan. (Mäkelä 2002, 10–12.) Vuonna 1976 satutunteja järjestettiin tietävästi jo yli puolessa Suomen kirjastoista (Hintikka 1978, 56).

2.3 Satutuntien hyötyjä

Satutunneista on paljon hyötyä lapsille jo pienestä pitäen. Lapsille olisi hyvä aloittaa lukeminen jo varhaisella iällä, ennen kuin lapsi itsekään osaa puhua saatikka lukea. Ääneen lukeminen auttaa lasta kehittämään omaa sanavarastoaan, kielellistä ilmaisukykyä ja lukutaitoa. Sadut itsessään selkeyttävät lapsen tunteita ja auttavat hyväksymään niin positiivisia kuin kielteisiäkin tunteita ja puolia itsessä ja toisissa. Satujen lukemisen avulla lapsi voi oppia hallitsemaan tunnetilojaan ja sadun avulla lasta voidaan valmistaa tulevaan ja erilaisten asioiden ja tilanteiden kohtaamiseen. (Mäkelä 2002, 8.)

Määttä ja Peltari (2019) tutkivat kandidaatintutkielmassaan miten yhteiset lukuhetket ovat tukemassa lapsen kielellistä kehitystä. Tutkielmassa todetaan, että yhteinen lukuhetki rikastuttaa lapsen sanavarastoa, tukee kielellisen tietouden ja kuullun ymmärtämisen taitojen kehittymistä ja edistää lapsen lukutaitoon liittyviä valmiuksia.

Äänen lukeminen ja luetuista tarinoista keskusteleminen auttavat lasta ymmärtämään kirjoitetun ja puhutun kielen välisen yhteyden. Lapsille luetaan satutunneilla paljon erilaisia tekstejä, joten tietoisuus kirjoitetusta kielestä alkaa kehittymään. Tällaisten asioiden avulla lapsi oppii muun muassa erilaisten käsitteiden merkityksiä, kielen käyttötapoja sekä lapsi ymmärtää, että erilaisissa tilanteissa käytetään erilaista kieltä. (Määttä & Pelttari 2019.)

Kirjastossa järjestettävillä satutunneilla lapsi saa myös paljon uutta ja erilaista hyötyä sen lisäksi mitä hän jo kotona saa ääneen lukemisesta. Kirjaston satutunneilla äänessä on aina joku muu kuin lapsen oma vanhempi. Lapsi oppii kuuntelemaan, kiinnittämään huomiota, sekä istumaan rauhallisesti myös vähemmän tutun aikuisen, kuin esimerkiksi edellä mainitun oman vanhemman tai vaikka isovanhemman tai päiväkodin hoitajan lukiessa satua tai muita tarinoita (Bruno 2018).

Kirjaston satutunneilla tilanne ja miljöö on myös hyvin erilainen kuin missä lapsi on tottunut satuja kuuntelemaan. Kirjastolla ei voi toimia samankaltaisesti kuin kotona eli esimerkiksi vaihtaa kirjaa kesken kaiken tai välillä keskeyttää lukeminen jonkun muun asian takia tai lapsi ei voi esimerkiksi koko ajan keskeyttää lukijaa. Näin ollen myös kärsivällisyys on yksi niistä asioista, joita lapsi voi kirjaston yleisellä satutunnilla oppia. Lapsella on myös mahdollisuus päästä uuteen ympäristöön, nähdä muita saman ikäisiä lapsia ja päästä tutustumaan toisiin, sekä nähdä miten muut lapset käyttäytyvät samassa tilanteessa. (Bruno 2018.)

Kirjastolaissa on määritelty yhtenä kirjaston tehtävänä monipuolisen kokoelman ylläpitäminen ja uudistaminen (L 29.12.2016/1492). Kirjastolla on suuret kokoelmat ja valikoimat erilaista kirjallisuutta sekä uutta kirjallisuutta ilmestyy jatkuvasti, joten satutunneilla pystytään lukemaan hyvin monipuolisesti erilaisia kirjoja sekä voidaan pitää erilaisia teemasatutunteja. Laukkanen (2017) on tutkinut opinnäytetyössään lastenkirjastotyötä ammattina ja käynyt läpi kokoelmanhoitoa. Laukkanen kertoo työssään, että lastenkirjastotyötä tekevän on tunnettava kokoelmansa. Kirjaston työntekijöillä on siis tietämystä satutunneille sopivasta kirjallisuudesta, joten lapsille, sekä myös aikuisille saadaan tuotua laajemmin kirjaston valikoiman antamat mahdollisuudet esiin. Kirjastontyöntekijöiltä voi myös lapsen vanhempi oppia asioita, samalla kun hän itse seuraa satutuntia esimerkiksi, että miten satutuokioita voi monipuolistaa tai mistä lapset innostuvat satutuokion aikana (Bruno 2018).

Kun lapsi tutustutetaan kirjastoon ja kirjaston palveluihin jo pienestä pitäen, voi kirjastosta tulla erityinen paikka lapselle ja lukeminen, sekä kirjaston muiden palvelujen käyttö pysyy tämänkin avulla vielä lapsen elämässä aikuisuuteen ja vanhuuteen saakka. Lapsi oppii siis käyttämään kirjastoa jo pienenä ja lapselle voi tulla tunne-side kirjastoon, johon hän kokee olevansa tervetullut ja häntä arvostetaan juuri sellaisena, kuin hän on. Kirjastossa on siis käyty aina, joten siihen on jo totuttu ja kirjastoa on helppo lähestyä ja sinne on helppo mennä. Satutunneilla lapsi myös näkee ja kokee, että lukeminen on hauskaa ja monipuolista ja näin ollen voi saada myöhemmin motivaatiota lukemiseen. Satutunneille osallistumisen jatkumo voi myös näkyä tässä, sillä kun lapsesta kasvaa aikuinen ja hän saa omaa jälkikasvua, tulevat kirjastojen satutunnit mieleen ja niihin osallistutaan. (Bruno 2018.)

Satutunnit voivat innostaa myös aikuista lukemaan lapselle kotonaan. Kun lapsi käy päiväkodin tai perhepäivähoitoryhmänsä kanssa kirjaston satutunneilla, kertoo hän siitä kotona. Lapsi ilmaisee siis vanhemmilleen, että hän haluaa kuulla satuja ja näin ollen voi rohkaista myös aikuista käymään kirjastossa. Hakulinen ([viitattu 11.9.2020]) toteaa Opetushallituksen artikkelissa, että vanhempien merkitys lapsen lukutaidon kannalta on suuri ja onkin tärkeää, että lapsen vanhemmat tiedostaisivat kirjaston palvelut ja ryhtyisivät niitä käyttämään. Näin saataisiin myös tärkeä pohja lukutaidolle- ja harrastukselle. (Hakulinen, [viitattu 11.9.2020].)

Sadut luovat myös lapsille omanlaisensa taide- ja viihde-elämyksen. Aikuisilla tätä voitaisiin verrata esimerkiksi teatterin tuomaan elämykseen. Tietynlaisen elämyksen lisäksi ne auttavat lasta rikastuttamaan persoonallisuuttaan ja rohkaisevat kehitykseen ja kasvuun. Sadun välityksellä lapsi tuntee itsensä ymmärretyksi, sadut vahvistavat lapsen minää, sekä sadut voivat auttaa myös lasta tunteiden ymmärtämisessä ja ilmaisimisessa. (Ojanen, Lappalainen & Kurenniemi 1980, 11.)

2.4 Lukeminen ja varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on tukea lapsen puheen ja kielen kehittymistä yhdessä vanhempien kanssa. Lapsella tulee olla mahdollisuus tutustua varhaiskasvatuksessa kirjallisuuden eri lajeihin monipuolisesti. (Heikkilä-Halttunen

2015, 117.) Toivonen (2018) on opinnäytetyössään tutkinut lapselle lukemisen merkitystä ja käynyt läpi sitä, miten varhaiskasvatus on tukemassa kotona lukemista. Varhaiskasvatuksessa annetaan lapselle mahdollisuus tutustua kirjallisuuteen ja kirjojen maailmaan, joka voi innostaa lasta lukemisen pariin. Päiväkodit antavat mahdollisuuksia tutustua myös kirjastoon ja se voi luoda lapselle lisää innostusta kohti kirjojen maailmaa. Lisäksi lukuinnostus ja kiinnostus viedään kotiin ja lapsi voi pyytää vanhempiaan lukemaan hänelle sekä ehdottaa yhteistä kirjastokäyntiä.

Teoksessa Sadun avara maailma (1980), oli haastateltu varhaiskasvatuksen opettajia ja heiltä oli kysytty miten satu vaikuttaa lapseen. Vastauksina oli seuraavanlaisia huomioita: satu rauhoittaa levottomia ja antaa tilaisuuden purkaa jännitystä. Satu vaikuttaa myönteisesti lapsen nukkumiseen. Satuhetket ja -tunnit ovat helpottavia ja rohkaisevia ja aratkin lapset uskaltavat puhua ja kertoa asioitaan. Lapset alkavat myös kertoa omia satujaan ja alkavat yhdistää luettuja satuja omiin leikkeihinsä, joten sadut auttavat paljon lapsen mielikuvitukseen. Saduissa on paljon opettavaisia tarinoita, joten satu voi myös kasvattaa lasta. (Ojanen ym. 1980, 125.) Kirjaston ja päiväkodin satuhetkillä on tietenkin eroavaisuuksia ja ne järjestetään esimerkiksi erilaisissa tilanteissa, mutta satujen lukemisen hyödyt ja merkitykset ovat kuitenkin samat.

Kohtala ja Leino (2018) ovat opinnäytetyössään tutkineet lukemisen roolia varhaiskasvatuksessa ja haastatelleet varhaiskasvatuksen opettajia. Varhaiskasvatuksen opettajat nostivat monia satutuntien hyötyjä esiin. Lukeminen antaa lapselle positiivisia kokemuksia ja lukuhetket ovat hauskoja, ja ne lisäävät motivaatiota kirjallisuutta kohtaan. Lukeminen auttaa lasta rauhoittumaan ja keskittymään, sekä turvallisuuden tunne lisääntyy. Satujen avulla erilaisia tunteita ja vaikeita asioita voi käsitellä turvallisesti, esimerkiksi kiusaamista. Kohtalan ja Leinon tutkimukseen liittyvissä haastatteluissa varhaiskasvatuksen opettajat ovat myös todenneet, että omien tunteiden säätelytaidot ja empatiakyky kehittyvät tarinoiden kautta, sekä lapsen mielikuvitus kasvaa. Haastateltavien mukaan myös kielelliset taidot ja sanavarasto kasvavat, kun lapsen kanssa ollaan vuorovaikutuksessa ja luetaan kirjoja.

Teoksessa Lue lapselle! Opas lasten kirjallisuuskasvatukseen, Päivi Heikkilä-Halttunen (2015) kertoo myös päivähoidosta kodin kirjallisuuskasvatuksen tukena. Päi-

vähoidon tavoitteena on tukea lapsen kielen ja puheen kehittymistä yhdessä vanhempien kanssa. Oppimisen kannalta otollisia ovat sellaiset merkitykselliset vuorovaikutustilanteet, jossa työestetään ja vahvistetaan lapsen jo entuudestaan hallitsemia taitoja. (Heikkilä-Halttunen 2015, 117.) Lapselle on voitu lukea kotona, jo ennen päiväkotiin menoa, joten on tärkeä jatkaa sitä päiväkodeissa.

Lapsilla on päiväkodeissa mahdollisuus lukea kirjoja ja tutustua niihin itsenäisesti. Päiväkodeissa toistuvat myös yhteiset lukuhetket ja niihin liittyy yhteinen rauhoittuminen. Määttä ja Pelttari (2019) muistuttavat kandidaatintutkielmassaan, että yhteisöllisyys on tärkeää varsinkin lapsen ja hänelle läheisten aikuisten välisissä lukuhetkissä. Yhteiset lukuhetket synnyttävät lapsille turvallisuuden ja läheisyyden tunteuksia ja edistävät samalla heidän kasvuaan. Määttä ja Pelttari jatkavat, että on huomattu yhteisten lukukokemuksien edistävän lapsen kiinnostusta lukemista kohtaan ja ne edesauttavat myönteisten mielikuvien muodostumista ja lapsen kiinnostusta kannustaa aikuista lukemaan hänelle useammin.

Lapset pitävät myös itse satujen keksimisestä tai he voivat jatkaa leikeissään luetun sadun maailmaa. Päiväkodeissa voidaankin käyttää sadutusmenetelmää, jonka psykologi Monika Riihelä ja kasvatustieteen tutkija Liisa Karlsson (Karlsson, [viitattu 1.9.2020]). ovat kehittäneet. Sadutuksessa on kyse siitä, että aikuinen kirjoittaa sanatarkasti ylös lapsen kertoman sadun, lukee sen ääneen ja lapsi voi halutessaan sitä vielä korjata. Näin lapsi saa huomata, että hänellä myös on tärkeää sanottavaa ja hän pystyy pukemaan ajatuksensa sanoiksi. Tarkoitus on siis rohkaista lasta. Oman satunsa tai tarinan kautta lapsi jäsentää omaa elämäänsä, pelkojaan ja ilon aiheitaan, ja tekee ne myös toisille tiettäväksi. (Heikkilä-Halttunen 2015, 118–120.) Tällaista sadutusta voi lapsi ja aikuinen tehdä kotona sekä kirjaston satutunneilla tai jonkin tapahtuman yhteydessä.

Deyprojectin (2015) artikkelissa puhutaan varhaiskasvatuksen roolista lapsen lukemisen ja lukemaan tukemisen kannalta ja korostetaan sen merkitystä ja tärkeyttä. Artikkelissa on hyvin todettu, että lapsi voi pienellä panostuksella saada paljon tai vastavuoroisesti jos ei lukemista ole ollenkaan, lapsi menettää paljon. Lapset oppivat leikin ja käytännöllisyyden kautta. Lukeminen on sekä käytännöllistä, että hauskaa. Lukeminen on aktiivista ja siinä lapsen kielitaito kehittyy, sosiaalinen ja emotio-

naalinen tietoisuus lisääntyy, ongelmanratkaisukyky, luovuus ja omaperäinen ajattelu kehittyvät. Lisäksi aktiivinen lukeminen varhaiskasvatuksessa auttaa lapsia tulemaan tehokkaiksi oppijoiksi. Varsinkin jos lapselle ei kotona lueta, kirjaston lisäksi varhaiskasvatuksen rooli korostuu tässä asiassa merkittävästi. Kirjaston rooli varhaiskasvatuksen tukena on tärkeää, sillä kirjasto voi tavoittaa sellaisiakin perheitä, joiden alle kouluikäiset lapset eivät ole varhaiskasvatuksen piirissä.

Kirjasto ja varhaiskasvatus voivat tehdä yhteistyötä ja yhtenä esimerkkinä tästä yhteistyöstä ovat satutunnit. Näitä kahta toimijaa pidetään luonnollisina yhteistyökumppaneina, koska molempien tarkoituksena on tarjota lapsille mahdollisuuksia oppia, kehittyä ja kasvaa. Molemmat toimijat myös kannustavat vanhempia lukemaan lapsille. (Rankin & Brock 2012, 16.) Kirjasto ja varhaiskasvatus voivat tehdä yhteistyösuunnitelman, joka pitää sisällään erilaisia tavoitteita yhteistyön kehittämiseksi ja toteuttamiseksi. Valtakunnallisesti tällaista kirjaston ja varhaiskasvatuksen yhteistyösuunnitelmaa ei ole, mutta kaupunkikohtaisesti suunnitelmia löytyy. Lisäksi yhteistyö on voitu määritellä paikallisessa opetussuunnitelmassa tai kulttuurikasvatussuunnitelmassa.

Kulttuurikasvatussuunnitelma on osana opetusta ja se laaditaan sekä toteutetaan koulujen ja kulttuuri- ja taidealan toimijoiden yhteistyönä. Suunnitelma perustuu opetussuunnitelman toteuttamiseen ja tekee koulujen ja varhaiskasvatuksen kulttuurityöstä tavoitteellista ja samalla se takaa kaikille samat osallistumisen mahdollisuudet. Kulttuurikasvatussuunnitelmassa on kerrottu miten eri-ikäiset ryhmät osallistuvat kaupungin kulttuuriorganisaatioiden tarjoamaan toimintaan, lisäksi ne ovat tavoitteellisia ja suunnitelmallisia sekä hyvä yhteistyömuoto erilaisten toimijoiden kesken. (Mikä kulttuurikasvatussuunnitelma on? [viitattu 2.11.2020].)

Yhteistyö voi olla määriteltynä myös palvelulupauksena, jossa määritellään minkälaista yhteistyötä tehdään sekä millaisia palveluja kirjasto tarjoaa koulun eri vuosiluokille (Lämmöllä lukemisen tukena 2019, 25). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) on mainittu tahoja, joiden kanssa varhaiskasvatus voi tehdä yhteistyötä ja kirjasto on yksi näistä toimijoista. Suunnitelmassa todetaan, että yhteistyön avulla tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä ja jokainen lapsi saa omien tarpeidensa ja kehityksensä mukaista kasvatusta, opetusta sekä hoitoa.

Kaupunkikohtaisia kirjaston ja varhaiskasvatuksen yhteistyösuunnitelmia löytyy monia erilaisia ja esimerkiksi Seinäjoen kaupunginkirjaston ja varhaiskasvatuksen yhteistyösuunnitelmassa (2020) todetaan, että yhteistyön avulla voidaan tarjota kirjaston puolelta palveluja, joiden avulla tukea kasvatustyötä, sekä antaa niin lapsille kuin varhaiskasvatuksen henkilökunnalle mahdollisuuksia tutustua kirjallisuuteen sekä lukuharrastamisen ja lasten mediataitojen edistämiseen. Lisäksi Asikkalan kirjaston ja varhaiskasvatuksen yhteistyösuunnitelmassa (2017) tuodaan esiin, että kirjasto voi tarjota varhaiskasvatukselle tiloja, kirjastokäyntejä, joiden yhteydessä on mahdollisuus pitää esimerkiksi satutunteja, kirjavinkkauksia ja tilojen esittelyä. Lisäksi monissa kirjastoissa varhaiskasvatuksella on mahdollisuus hankkia yhteisökortti, jonka avulla lainaus helpottuu, koska kaikki lainat tehdään samalle kortille.

2.5 Satutuntien kohderyhmät kirjastoympäristössä

Satutunneilla käyvät yleensä alle kouluikäiset lapset. Monissa kirjastoissa ikäsuosituksena on 2–6-vuotiaat, mutta myös nuoremmat ja vanhemmat lapset käyvät satutunneilla. Kirjastojen kuitenkin kannattaa aina miettiä, jos halutaan järjestää myös kouluikäisille lapsille satutunteja, olisiko ne syytä pitää erikseen kuin alle kouluikäisten satutunnit, lasten suurien ikäerojen vuoksi. Monikulttuurisia satutunteja järjestetään myös erityisesti sellaisilla alueilla, joissa kaksikielisyyttä esiintyy enemmän (Korhonen 2010, 66–72). Satutunteja voidaan järjestää esimerkiksi englanniksi, ruotsiksi ja venäjäksi. Lisäksi aikuisille on tarjolla satutunteja. Aikuiset ovat kuitenkin kohderymänä sellainen, jolle satutunteja järjestetään harvemmin. Aikuisten satutunteja voi esimerkiksi olla tapahtumien yhteydessä.

Kirjastojen satutunneilla voi yksityisten ihmisten lisäksi käydä myös päiväkotiryhmiä, eskariryhmiä ja perhepäivähoitoryhmiä. Päiväkotiryhmät voivat kuitenkin olla suuria ja jos samasta päiväkodista tulee monta ryhmää, kannattaa kirjaston varautua pitämällä päiväkotiryhmille erillinen satutunti. Satutunteja ja ryhmäkokoja mietittäessä tulee tiedostaa oman kirjaston tilat, kuinka paljon lapsia satutilaan mahtuu. Lisäksi jos lapsia on paljon, voi satutunnin ilmapiiri olla rauhaton ja lasten keskittyminen voi tästä herpaantua, ja näin ollen satutunnin pitäminen voi vaikeutua.

Satutunteja järjestetään yleensä noin 3–4-vuotiaille ja sitä vanhemmille, mutta alle kouluikäisille. Toisinaan satutunneilla voi tulla myös pieniä vauvoja. Perheessä voi esimerkiksi olla juuri neljävuotias, joka haluaa tulla satutunnille ja neljävuotiaan lisäksi pieni vauva, joka näin ollen tulee mukaan satutunnille. Pienille vauvoille voidaan myös järjestää omia satutunteja. Vauvoille on tehty omia paksulehtisiä kirjoja, joissa on paljon isoja kuvia ja vähän sanoja, joten näitä kirjoja voi esimerkiksi hyödyntää. Pienelle lapselle on myös hyötyä siitä, jos hän kuulee vähän vanhemmille lapsille luettavaa kirjaa. Se auttaa heitä kuulemaan kielen ja lukemisen rytmin ja helpottaa pidempien lauseiden ymmärtämistä myöhemmällä iällä. (Milne 2019.)

Lapsilta voi myös satutunnin aikana tai kirjan luettua kysellä asioita ja he ovat yleensä innokkaita vastaamaan ja kertomaan omia kokemuksiaan asiasta, jos heillä sellaisia on. Jos satutuntiryhmä on pieni, voikin jättää tällaisille kysymyksille ja keskustelulle tarkoituksella aikaa. Lapsikin pitää siitä, että pääsee kertomaan omia asioitaan muillekin kuin esimerkiksi omille vanhemmilleen tai päiväkodin opettajalle tai perhepäivähoitajalle. Juuri 3–4-vuotiaat lapset pitävät satukirjojen lisäksi sellaisistakin kirjoista, joihin voi samaistua ja niissä tapahtuu samanlaisia asioita kuin hänen omassa elämässään. (Milne 2019.)

Kirjojen tekstit ja teemat voivat olla 5–6-vuotiaille jo monimutkaisempia ja päähenkilöitäkin voi olla useampia ja ongelmia, joita pitää ratkaista voi myös olla kirjassa muutama, esimerkiksi samassa kirjassa voi olla teemoina koulunkäynnin aloittaminen ja jännitykseen liittyviä pelkoja. Kuusivuotiaalta vaaditaan jo itsenäisyyttä ja ongelmanratkaisukykyä sekä eskari-ikäinen opettelee lisäksi ystävätaitoja ja empatiaa. Tällaisia teemoja pystytään käsittelemään kirjallisuuden avulla satutunneilla. (Puska 2019.) Kirja, jota luetaan voi olla myös tapahtumarikkaampi ja monimutkaisempi, kuin kirja mitä luettaisiin kolmevuotiaalle satutunnilla. Pienikin ikäero voi joissain asioissa olla suuri, joten satutunnit kannattaa suunnitella hyvin ja suunnittelua voi myös helpottaa kohdentamalla satutunnit esimerkiksi tietylle ikäryhmälle.

Kohtala & Leino (2018) muistuttavat opinnäytetyössään Lukemisen rooli varhaiskasvatuksessa, että lapset kuitenkin kehittyvät yksilöllisesti sekä vuorovaikutustaitojen että kielellisen kehittymisen muodostamisessa. Lapsia ei voi verrata toisiin ja satutunneilla voi samassa ikäryhmässä olla kielellisesti eri tasoisia lapsia.

2.6 Satutunnit pedagogisesta näkökulmasta

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä on määritetty viideksi eri oppimisen alueeksi. Nämä viisi kokonaisuutta ovat: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni ja kasvan, liikun ja kehityn. (Opetushallitus 2018, 36.) Kirjaston satutunnit tukevat kaikkia viittä edellä mainittua kokonaisuutta. Kokonaisuuksia voidaan soveltaa ja ne toimivat hyvin niin satutunneilla kuin varhaiskasvatuksessakin.

Kielten rikas maailma tulee esiin, kun lapset saavat kuunnella lukijan puhetta, ovat vuorovaikutuksessa lukijan kanssa sekä kun lapsille luetaan monipuolisia tekstejä ja kirjoja. Lapset näkevät ja oppivat erilaisia tapoja ilmaista itseään, sillä satujen lukija voi kirjaa lukiessaan käyttää erilaisia ilmaisumuotoja, sekä itse kirjassa voidaan myös tätä havaita. Korkeamäki (2011) kertoo kielestä ja vuorovaikutuksesta oppimisympäristöissä ja toteaa, että kieli on keskeisessä asemassa lapsen kehityksessä ja oppimisessa. Lapsille lukemisen tiedetään kehittävän heidän sanavarastoaan ja kuullun ymmärtämisen todetaan kehittävän myöhemmin luetun ymmärtämistä. Korkeamäki jatkaa, ettei lapsen ja aikuisen välinen kommunikointi ja vuorovaikutus rajoitu vain puheeseen vaan ne sisältävät myös muita ilmaisumuotoja kuten ruumiin kielen, eleet ja ilmeet. Ilmaisukyvyyn muotoja ovat esimerkiksi musiikillinen, sanallinen, kuvallinen ja kehollinen ilmaisu. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.) Satutunneilla luetaan satuja eli käytetään sanallista ilmaisumuotoa sekä näytetään kuvia saduista, joten kuvallinen ilmaisumuoto tulee esiin. Lisäksi on mahdollista pitää toiminnallisia satutunteja, joissa myös musiikillinen ja kehollinen ilmaisumuoto tulevat esiin.

Oppimisalueeseen ”minä ja meidän yhteisömme” kuuluu esimerkiksi eettistä ajattelua, katsomuskasvatusta, lähiyhteisön menneisyyttä, tulevaisuutta ja nykyisyyttä sekä mediakasvatusta. Lähiyhteisön tarkastelulla tässä tarkoitetaan sitä, että lapset pääsevät eläytymään menneeseen ja tulevaan. Lapsien mielenkiinto suunnataan historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.) Lapset ovat satutunneilla omassa erilaisessa yhteisössään, sillä yleensä satutunneilla käyvät saman alueen lapset, mutta lapset voivat olla eri päiväkodeista tai perhepäivähoitoryhmistä ja näin ollen he pääsevät olemaan pienestä pitäen erilaisissa yhteisöissä.

Alander ja Kari (2012) ovat opinnäytetyössään tutkinut eettistä kasvatusta. Työssä todetaan, että eettisessä orientaatioissa tarkastellaan arvo- ja normimaailman kysymyksiä lasten arkipäivän tilanteissa ja, että eettisellä kasvatuksella pyritään eettisen pohdinnan kehittämiseen, vastuulliseen toimintaan sekä ihmisyyteen kasvamiseen (Alander & Kari 2012, 24–25). Eettistä ajattelua voi tuoda esiin luettavissa kirjoissa. Saduissa ja tarinoissa voi olla opetuksellisia kertomuksia ja niissä voidaan tuoda esiin myös eettisiä asioita. Lasten kanssa eettisistä asioista keskusteleminen ja eettisten kysymysten käsitteleminen turvallisessa ympäristössä kehittävät lapsen eettisen ajattelun taitoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.) Kirjallisuuden ja tarinoiden avulla voi olla helpompaa selittää lapsille tietynlaisia eettisiä asioita ja ajatuksia. Kuten esimerkiksi suhtautumista ihmisiin, jotka jollain tavalla ovat erilaisia kuin muut, tasa-arvoon liittyviä asioita tai oikeudenmukaisuutta.

Satutunneilla luetut sadut voivat kasvattaa ja kehittää lasta. Lapsi voi yhdistää kuulemiaan satuja omiin kokemuksiin ja huomata, että saduissa tapahtuu samankaltaisia asioita kuin omassa elämässäkin. Lapsi käyttää omia taustatietojaan, jotta ymmärtäisi sadun sanoman. Satujen kautta lapsi pystyy käsittelemään siis vaikeita asioita ja tunteita. (Luetun ymmärtämisen opettaminen, [viitattu 7.4.2020].) Tarinoiden kautta lapsi pystyy samaistumaan erilaisiin kohtaloihin ja näin ollen kyky tuntea myötätuntoa vahvistuu, sekä ymmärrys ja suvaitsevaisuus lisääntyvät. Sadut voivat rohkaista lasta sekä tukea itsenäistymisessä ja lapsi oppii ymmärtämään, että ystävällistä ja toisia huomioivaa käytöstä arvostetaan, kun taas päinvastaista, ylimielistä ja töykeää käytöstä paheksutaan. Satu antaa valmiuksia kohdata elämän haasteita tavalla, joka tuottaa myös iloa. (Karjalahti 2015.) Lapselle lukeminen kehittää ja tukee lapsen mielikuvitusta. Saduista opituista sanoista ja tarinoista lapsi saa paljon irti ja pystyy hyödyntämään niitä mielikuvitelmissaan. (Hakulinen & Mäkinen, [viitattu 1.9.2020].) Syy-seuraussuhteita lapsi voi myös oppia ja ymmärtää enemmän satujen kautta.

Sanavarasto ja kuullun ymmärtäminen lapsilla kehittyvät myös satujen lukemisen avulla. Sanavarasto laajenee ja kertomusten vuorovaikutteinen ääneen lukeminen tukee kuullun ymmärtämistä. Saduissa on tuttuja ja uusia sanoja ja näin lapsi pystyy muodostamaan yhteyksiä sanojen ja käsitteiden välille ja omaksuu uusia sanoja. Satukirjoissa olevat kuvat myös voivat auttaa lasta ymmärtämään vaikeita termejä

tai outoja sanoja. Niitä voidaan myös jälkeinpäin yhdessä käsitellä ja selittää lapselle, mitä jokin asia tarkoitti. (Luetun ymmärtämisen opettaminen, [viitattu 7.4.2020].)

2.7 Lasten ohjaaminen kirjaston satutunneilla

Ohjaustaitoja tarvitaan aina kun ollaan tekemisissä lasten kanssa. Kirjastoissa niin tavallisilla satutunneilla kuin toiminnallisillakin satutunneilla on hyvä olla tietoa ja taitoa siitä, miten lasten kanssa kannattaa toimia, sekä miten heitä voidaan ohjata. Ohjaus voi olla tiedon neuvomista, jakamista tai antamista. Ohjauksessa tarvitaan esimerkiksi aloitteellisuutta, joustavuutta ja suunnittelutaitoa. (Piironen 2007.)

Aloitteellisuudella tarkoitetaan kykyä käynnistää toimintaa, tässä tapauksessa satutunteja ja niihin liittyviä asioita. Kyky tuottaa erilaisia ideoita ja taitoa saada ne käytännössä toimimaan. Satutunnin pitäjän on tärkeä saada lapset seuraamaan annettuja ohjeita ja saada heidät keskittymään luettavaan kirjaan. Satutunnin pitoon tarvitaan myös joustavuutta. Tilanteesta sekä ympäristön mukaan olisi hyvä olla muuntelukykyä. (Piironen 2007.) Kirjastoissa tämä ei aina välttämättä onnistu, sillä satutunteja varten on käytössä vaan tietyt tilat ja mahdollisuudet. Joustavuutta tarvitaan myös lasten kanssa. Lapsi voi haluta kertoa kesken sadun lukemisen omia asioitaan tai kommentoida kuulemaansa ja nämä asiat ovat tärkeä ottaa huomioon lapsia ohjatessa.

Satutunnin pitäjällä olisi hyvä olla myös hieman suunnittelutaitoa. Leinonen ja Similä (2013) keskittyvät opinnäytetyössään satutuntirungon tekemiseen ja tuovat esille satutuntien suunnittelun. Opinnäytetyössä kerrotaan, että satutunnit on suunniteltava huolella ja esille tuodaan vanhan sanonta, joka satutuntien suunnitteluun pätee: Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Satutuntien etukäteen suunnitteleminen auttaa satutunnin toteutuksessa. Satutuntien järjestämistilan etukäteen suunnittelun avulla pystyy jo ennakoimaan hyvin minkälaisessa muodostelmassa lapset istuvat ja ovat, sekä pystyy varautumaan, jos esimerkiksi jonkun lapsen pitää tilasta päästä pois. Suunnitteluvaiheessa voi jo miettiä mahdollisia luettaviin satuihin liittyviä kysymyksiä ja keskustelunaiheita. Lapsilta voi mahdollisuuden tullen kysellä satuihin liittyviä kysymyksiä ja keskustella satuihin liittyvistä aiheista, joita on tullut lukiessa

esille ja näin ollen samalla osallistaa lapsia sekä ottaa heidät huomioon. Tällainen toiminta voi rohkaista lasta puhumaan ja kertomaan omia juttuja, joita hän ei välttämättä ilman kysymistä uskaltaisi sanoa (Varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteet 2018, 33).

Ohjaajan pitää osata myös kuunnella lasta. Lapset voivat monesti kesken sadun lukemisen kertoa asioita ja omia mielipiteitään, joten lukijan olisi hyvä osata opastaa esimerkiksi kysymään luetun sadun jälkeen tai kertoa, että palataan tähän asiaan, kun satu on luettu. Lapsi voi pahoittaa mielensä, jos ohjaaja ei osaa ottaa häntä huomioon vaan esimerkiksi jatkaa vain lukemista. Lapsen tulisi saada kokea, että häntä arvostetaan, hänen mielipiteensä otetaan huomioon ja häntä kuullaan (Tynjälä 2016). Kysytty tai sanottu asia olisi hyvä myös toistaa. Kuunteleminen vahvistaa lapsen osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018).

Satutunneilla luettavissa kirjoissa voi olla asioita, joita lapsi ei ymmärrä. Vuorovaikeus aikuisen ja lapsen välillä on havaittu merkitykselliseksi oppimisen kannalta, joten on tärkeää saada lapsi ymmärtämään myös mahdollinen epäselvä aihe, jotta siitä voidaan mahdollisesti keskustella (Luomaniemi, Lepola & Salmela 2010, 1–16). Selkiinnyttäminen on tärkeä taito, kun puhutaan lasten ohjaamisesta satutunneilla. Satujen lukijan tulee ottaa huomioon, kun lapsi ei jotain asiaa ymmärrä ja haluaa saada siitä selvyuden. Tällaisiin seikkoihin on tärkeää puuttua heti ja selvittää lapselle mitä hänen kysymänsä asia tarkoittaa. Keskustelun ja kysymysten tehtävänä on kehittää lapsen itsesäätelytaitoa ja ymmärtämisen valvontaa eli saada lapsi pysähtymään ja ajattelemaan tilanteessa, jota hän ei ymmärrä (Luomaniemi ym. 2010, 1–16). Satutunteja valmistellessakin voi huomata kirjoissa asioita, joista huomaa, että pienet lapset eivät välttämättä ymmärrä ja kertoa nämä asiat ennen kuin kirjaa aletaan lukea.

Satutuntien lopussa ohjaaja voi kiittää, rohkaista ja antaa tukea lapsille. Voi esimerkiksi kertoa miten hienosta lapset jaksoivat kuunnella, kysellä tai osallistua toimintaan. Tuen saaminen on ohjattavan näkökulmasta palkitsevaa ja seuraavalla kerralla lapsi voi rohkaistua vielä paremmin osallistumaan.

3 LUKEMISEN TÄRKEYS

Lukemisella ja lukutaidoilla on laaja merkitys. Lukeminen on välttämätön taito yhteiskuntaan kiinnittymisessä, sekä yhteiskunnassa pärjäämisen kannalta. Lukutaidolla on merkitys ja vaikutus moneen asiaan, esimerkiksi oppimiseen, kulttuuriin, sivistykseen, hyvinvointiin ja tasa-arvoon. (Opetushallitus 2019.) Lukutaito on laajakäsité ja sillä voidaan tarkoittaa tekstin lukemisen lisäksi esimerkiksi median, kuvan tai pelin lukemista (Kotimaisten kielten keskus 2019).

Lukeminen ja lukemaan innostaminen lähtee jo lapsen kotoa ja kodin asenne lukemiseen on merkittävä jo ennen kouluikää. Lukukeskuksen (2017) mukaan, kotona lukemisella on enemmän vaikutusta tulevaisuuteen. Ääneen lukeminen kotona vahvistaa koko perheen sisäisiä suhteita. Lapsen olisi tärkeää saada pienestä pitäen lukukokemuksia niin kotona kuin niitä tarjoavissa yhteisöissä eli esimerkiksi kirjastoissa tai päiväkodeissa.

Pohja lukutaidolle ja -harrastukselle luodaan jo varhaislapsuudessa. Ennen kuin lapsi oppii itse lukemaan vanhempien roolilla on iso merkitys. Puhumaan opetteleva lapsikin nauttii ääneen lukemisesta ja erilaisten lorujen ja satujen kuuntelemisesta. Tässä vaiheessa isoin rooli on juuri vanhemmilla ja heidän käsityksellään lukemisen tärkeydestä ja merkityksestä. (Lukukeskus 2017.) PIRLS 2016 -tutkimuksen mukaan sellaisten vanhempien määrä, jotka eivät itse pidä lukemisesta on kasvanut. Lukukielteisten vanhempien määrä heijastuu lapseen. Vanhempien kielteinen asenne lukemiseen vaikuttaa esimerkiksi siihen luetaanko kotona ja hankitaanko sinne lastenkirjallisuutta tai käydäänkö kirjastossa. Yleensä näiden vanhempien lapset eivät joko pidä lukemisesta ollenkaan tai pitävät vain vähän. (Leino ym. 2016.) Lapsen kannustaminen ja innostaminen lukemiseen on tärkeintä ja jokainen vanhempi pysyy siihen esimerkiksi kirjaston avulla, jossa jokaisella on oikeus lainata ilmaiseksi kirjoja ja osallistua satutunneille ja muuhun kirjaston tarjoamaan toimintaan. Pienen lapsen sanavarasto ja kielellinen kehitys edistyy ääneen lukemisen avulla. Varhaislapsuudessa yhdessä aloitettu lukuharrastus, lukemalla lapselle, heijastuu myös lapsen parempaan koulumenestykseen ja koulumyönteisyyteen. On tutkittu, että tarinoiden myötä lapsen mielikuvitus, eläytymiskyky ja empaattisuus vahvistuvat.

Lapsi, jolle luetaan säännöllisesti, on oikeudenmukaisempi ja pärjää paremmin porukassa. (Lukukeskus 2017.)

Lukutaito ehkäisee myös syrjäytymistä. Nuoret, jotka eivät esimerkiksi jatka opintojaan peruskoulun jälkeen, ovat niitä, jotka helpoimmin syrjäytyvät. On siis tärkeää jo peruskoulussa puuttua mahdollisiin ongelmiin lapsen/nuoren lukumotivaation kanssa. Syrjäytyvä nuori voi jäädä helposti yhteiskunnan ulkopuolelle, sillä lukutaidon ja medialukutaidon puuttuminen voi muodostaa suuren riskin yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisestä. Jos nuori ei lue tai ei ymmärrä lukemaansa tekstiä, hän jää helposti yksin ja yhteiskunnan ulkopuolelle, eikä tulevaisuudessa pysty esimerkiksi kouluttautumaan niin helposti kuin nuori, joka osaa lukea. (Lukukeskus 2017.)

Lukemisella on todettu olevan hyvinvointia ja terveyttä edistäviä vaikutuksia. Lukeminen kehittää pitkäaikaista muistia, sosiaalisia taitoja, viestintä- ja empatiakykyä sekä parantaa keskittymiskykyä. Lukeminen voi myös rauhoittaa kiireisen ja hektisen arjen keskellä, voi hetkeksi pysähtyä ja siirtyä kertomakirjallisuuden avulla muuhun maailmaan. Lukeminen harrastuksena auttaa myös ikääntymisen haittoihin ja esimerkiksi aivojen rappeutumista ja dementian puhkeamista vastaan lukeminen voi auttaa. Nukkuminen ja unen määrä on myös yksi asia, johon lukemisella on todettu olevan vaikutusta. Nykyään ihmiset ovat paljon älypuhelimillaan ja saattavat sitä seilla iltaisin, tämä vaikuttaa unen laatuun, joten hyvinvoinnin kannalta olisi iltaisin parempi jättää älylaite sivuun ja keskittyä esimerkiksi kirjan lukemiseen. (Lukukeskus 2017.)

Lapsille iltasadun lukeminen on tärkeää ja iltasadun kertomisen avulla lapsi nukkuu pidemmät yöunet (Hakulinen & Mäkinen [viitattu 1.9.2020]). Iltasadun lukemiseen liittyy myös muita merkityksellisiä asioita. Iltasatu tuo arkeen rutiinin, jonka avulla lapsi rauhoittuu. Lisäksi lapsen ja aikuisen välinen side vahvistuu, kun iltaisin vieteään aikaa yhdessä. Lapsi oppii uusia sanoja ja lapsen mielikuvitus kehittyy sekä lapsi saa kokemusta kirjoista, jonka avulla lukeminen voi pysyä lapsen elämässä. (Bonfiglio 2017.)

3.1 Monilukutaito ja mediakasvatus

Lukeminen on monipuolistunut ja nykyään on tärkeää kiinnittää yhä enemmän huomioita lasten ja nuorten monilukutaitoon. Monilukutaito on termi, joka pitää sisällään erilaisia lukemisen muotoja ja määritelmiä. Monilukutaito on kykyä hankkia, tuottaa, muokata, esittää ja arvioida tekstiä eri muodoissa ja eri välineiden avulla. Lisäksi monilukutaitoon liittyy moniaistisuutta, tilannetajua, kulttuurista sensitiivisyyttä ja vuorovaikutusta. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Monilukutaitoa tarvitaan, jotta osattaisiin tulkita ympärillä olevaa maailmaa ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. (Sintonen 2018, 120–19.)

Monilukutaito-termi sisältää paljon erilaisia tekstin lukemisen ja tuottamisen muotoja. Näitä ovat esimerkiksi peruslukutaito, visuaalinen lukutaito, numeerinen lukutaito, informaatiolukutaito, kriittinen lukutaito, digitaalinen lukutaito ja kulttuurinen lukutaito. Kaikki nämä monilukutaidon eri osa-alueet ja muodot ovat yksilön, sosiaalisen vuorovaikutuksen, elinikäisen oppimisen, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon tarve on kehittynyt ja moninaistunut tekstiympäristöiltään suurilta osin siksi, koska teknologiakehitys on laajentunut sekä kellä tahansa on mahdollisuus tuottaa tai jakaa sisältöjä. Monilukutaitoa tarvitaan oppimisen taitojen kehittymiseen, kriittiseen ajatteluun, eettisesti vastuulliseen osallistumiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. (Monilukutaito [viitattu 1.11.2020].)

Mediakasvatuksella tarkoitetaan kasvatuksen ja opetuksen aluetta, jossa opitaan tarkastelemaan ja havaitsemaan median vaikutuksia ja merkityksiä yksilölle ja yhteiskunnalle. Mediakasvatuksessa kyse on mediavälineistä ja niiden käytöstä, mutta myös mediasisällöistä ja niiden analysoimisesta ja laajemmin arjen medioitumisen tarkastelusta osana ihmisten kasvua ja hyvinvointia. (Mediakasvatus [viitattu 2.11.2020].) Medioitumisen käsite tarkoittaa sitä, kuinka yksilöiden ja yhteiskunnan toiminta tulee yhä enemmän mediavälitteisemmäksi sekä riippuvaisemmaksi eri medioista. Arjessa se voidaan huomata erilaisten mediavälineiden ja -sisältöjen käytön lisääntymisestä ajallisesti ja määrällisesti. (Mediakulttuuri 2015). Heinonen kertoo pro gradu -tutkielmassaan, että mediakasvatus on tavoitteellista toimintaa sekä vuorovaikutusta, jonka avulla halutaan kehittää kulttuurissa toimivien henkilöiden medialukutaitoa (Heinonen 2019).

Helminen (2016) on pro gradu -tutkielmassaan tutkinut mediakasvatusta kirjastoissa. Mediakasvatusta ja monilukutaitoa voidaan pitää rinnakkaiskäsitteinä. Helminen kertoo, että medialukutaidon käsite on uuden opetussuunnitelman perusteissa korvautunut monilukutaidon käsitteellä. Satutunneilla voidaan rakentaa pohjaa monilukutaidolle media-aiheisilla työskentelytavoilla, sekä keskustelemalla lapsien kokemuksista ja huomioista liittyen asiaan. Helminen kertoo työssään, että keskustella voi esimerkiksi tv-ohjelmista tai elokuvista ja niiden todellisuudesta, mikä on todellista ja mikä ei, sekä siitä mitä tunteita ne on lapsissa herättänyt. Faktan ja fiktion erottaminen kuuluu medialukutaitojen ensiaskeleihin ja satutunneilla näitä esitaitoja voidaan harjoitella. Luetun sadun jälkeen voidaan käydä keskustelua lasten kanssa sadun tapahtumista. Voiko esimerkiksi satu tapahtua oikeassa elämässä, miksi ja miltä osin. Lisäksi satutunneilla on mahdollista harjoittaa monilukutaitoja erilaisten ja monipuolisten satujen avulla. Helminen toteaa, että lukea voi esimerkiksi media-aiheisia satuja tai liittämällä sadut mediateemaan erilaisin keinoin. Kirjastoissa satutunteja voi järjestää myös hyödyntämällä erilaisia tarinankerptomistapoja kuten nukketeatteria, musiikkia ja kuvataidetta. (Helminen 2016.) Monilukutaito muodostuu yksilön vuorovaikutuksesta ympäristön kanssa ja se kehittyy havainnoista kohti aktiivista osallistumista ja kulttuuriin vaikuttamista (Heinonen 2019, 10).

3.2 Lukemisen edistäminen

Suomessa noin joka kymmenes ihminen kuuluu heikkoihin lukijoihin. Lasten- ja nuorten lukutaito on heikentynyt viime vuosikymmenen ajan ja onkin tärkeää, että tähän asiaan on herätty. Lapsille ja nuorille on erilaisia hankkeita, jotka edistäisivät lukemista, lukutaitoa ja lukuintoa. Tällaisia hankkeita ovat esimerkiksi olleet Luku-liike, Lukuviikko, Lue lapselle, Lukeva koulu ja Sanat haltuun -hanke. (Lukukeskus 2017.) Kouluilla järjestettävät erilaiset lukudiplomit, kirjaprojektit, sekä kirjasto- ja kirjailijavieraat innostavat myös lapsia ja nuoria lukemisharrastuksen pariin ja ovat jatkumo satutunneista muuhun toimintaan lukemiseen liittyen.

Lukemisen monipuolisuus on tärkeä huomata lukutaidon edistämisessä, sillä monilukutaitoa tarvitaan esimerkiksi digitalisaation ja tekstien monipuolistumisen takia.

Täytyy tunnistaa myös tarpeet ja toiveet, joita lapsilla ja nuorilla on lukemiseen liittyen. Uusia lukemisen tapoja ja muotoja voi kokeilla ja etsiä yhdessä lasten ja nuorten kanssa ja näin pyrkiä myös laajentamaan heidän käsitystensä lukemisesta. Lukemisen uusia tapoja ovat esimerkiksi e-kirjat, joita voi lukea erilaisilla mobiililaitteilla. (Lukukeskus 2017.)

Lukutaito kehittyy aktiivisesti ja monipuolisesti sitä käyttämällä. Hyvän verkoston lukutaidon kehittymiselle luovat koti, laadukas varhaiskasvatus ja koulu sekä kirjasto. Lapsi omaksuu jo varhaisessa iässä lukemisen tapoja, ja aktiivisuutta ja nämä asiat vaikuttavat myöhemmällä iällä nuoruudessa ja aikuisuudessa lukemiseen. Aikuisena on paljon helpompi aloittaa lukeminen, jos siihen on jo lapsuudessa tottunut, verrattuna siihen, jos ei olisi ikinä kotona luettu. (Lukukeskus 2017.)

Lukemisen innostaminen sellaiselle lapselle, joka ei halua lukea tai ajattelee itse, ettei osaa lukea ja näin ollen ei lue, voi olla haastavaa. Erilaisia keinoja tähän tilanteeseen on kuitenkin keksitty ja esimerkiksi lasta itseään kiinnostavan tekstin tai tekstityypin löytäminen voi auttaa lasta ja laajentaa tämän käsitystä lukemisesta. Aina ei tarvitse lukemista aloittaa kaunokirjallisuudesta, sillä se voi tuntua lapsesta hankalalta. Voi vaikka lukea tietokirjoja tai rap-lyriikoita. Saamalla myös erilaisia roolimalleja lukemisille voi avata lapsen silmiä ja he voivat miettiä, että nyt kun esimerkiksi lempitubettaja tai -artisti lukee ja kertoo siitä positiivisia asioita, niin lapsi haluaa myös ruveta lukemaan. Nykyään voi lukea myös erilaisilta älylaitteilta. Tämäkin saattaa lapsia innostaa, jos pääsee esimerkiksi tablettilta lukemaan. Varsinkin jos kotona ei tällaista mobiililaitte mahdollisuutta ole, voi lapsi haluta kirjastoon käyttämään kirjastossa olevia älylaitteita. (Lukukeskus 2017.)

Kirjasto on kantava voima lukutaidon edistämisessä ja ylläpitämisessä. Kirjasto on tasa-arvoinen paikka, jonne kaikki ovat tervetulleita ja kaikilla on samanlainen mahdollisuus tutustua ja lainata kirjaston aineistoa. (L 29.12.2016/1492.) Kirjasto omalta osaltaan on myös edistämässä lasten- ja nuorten lukutaitoa ja kirjaston kanssa on helppo tehdä yhteistyötä. Lapsille pitäisi koko lapsuuden ajan myös muistuttaa ja tuoda esille kirjaston palveluita ja sitä, että kaikki ovat sinne tervetulleita. Kirjastossa on paljon erilaisia palveluita ja tapahtumia, joihin voi myös lukemisen innostamisen ja edistämisen yhdistää, sekä saada lapset ylipäättään kirjastoon saakka ja siellä huomaamaan mitä kaikkea lukeminen voi olla. (Lukukeskus 2017.)

Kirjasto tarjoaa erilaisia palveluita liittyen lasten- ja nuorten lukemaan innostamiseen. Lasten- ja nuortenkirjastotyö on monipuolista ja sen erilaisia tavoitteita ovat muun muassa innostaa lukemiseen, kehittää lasten- ja nuorten monilukutaitoa, tarjota erilaisia ja monipuolisia tapahtumia ja sisältöjä sekä tarjota aineistoja. (Lämmöllä lukemisen tukena 2019, 9.) Kansainvälisen kirjastojärjestön IFLA:n Children and Young Adults section -jaosto oli koonnut edellä mainittuja suosituksia lasten- ja nuorten kirjastopalveluille ja ne on mainittu Pirkanmaan ja Keski-Suomen lasten- ja nuorten kirjastotyöhön liittyvässä julkaisussa Lämmöllä lukemisen tukena.

Kirjasto tarjoaa monipuolisesti lapsille ja nuorille erilaisia palveluita, joista yleisimpiä ovat esimerkiksi kirjavinkkaus, tiedonhaun opetus, kirjastokäytön opetus, lukudiplomit ja satutunnit. Lisäksi palveluista löytyy myös paljon kaikkea muuta liittyen lukemaan innostamiseen. Kirjasto voi lähettää erilaisia kirjasarjoja koululuokkiin, järjestää kirjallisuustapahtumia esimerkiksi Harry Potter ja Soturikissa -tapahtumia sekä erilaisia elokuva- ja teatteriesityksiä, kutsua kirjastolle kirjailijavieraita. Kirjastoissa voi käydä lukemassa lukukoirille, lapsille ja nuorille järjestetään myös lukupiirejä ja erilaisia kerhoja esimerkiksi sanataidekerhoja, pulmaario-ohjelmointikerhoja ja läksyhjelpikerhoja. (Lämmöllä lukemisen tukena 2019, 34.)

4 LUKEMINEN HARRASTUKSEKSI -HANKE

4.1 Hankkeen tiedot

Lukeminen harrastukseksi -hanke on Inarin kunnankirjaston hanke, jonka tarkoituksena on kasvattaa lapsia lukemiseen. Hankkeessa pyritään avaamaan lapsille ja heidän kasvuyhteisöjensä aikuisille, että lukeminen on myös harrastus, joka on verrattavissa muihin harrastuksiin ja lukemisessa on mahdollisuus ja tarkoitus kehittyä. Hankkeen toiminta toteutetaan osaksi suoraan lasten kanssa ja osaksi lasten kasvuympäristöjen aikuisten kanssa. Hankkeella pyritään siis myös siihen, että tuetaan aikuisia ohjaamaan lapsia kohti monipuolista lukutaitoa ja lukemisharrastusta. (Portti 2020.)

Lukeminen harrastukseksi -hankkeen konkreettinen tavoite on tuottaa Inarin kirjastotoimelle lukijuuskasvatussuunnitelma. Suunnitelmalla etsitään kirjastolain tavoitteisiin liittyvää kokonaisajattelua kirjaston aktiivisesta roolista lukijoiden kasvattamisessa ja heidän lukutaitojensa kehittämisessä elämän eri vaiheissa. Lukijuuskasvatussuunnitelma konkretisoidaan kirjaston ylläpitämiksi toiminnoiksi ja käytänteiksi, jotka on tarkoitettu pysyviksi. Huomiota on kiinnitettävä lasten lukutaidon ja lukemisen lisäksi myös lasten kasvuyhteisöjen valmiuksiin tukea lasten lukutaidon ja -kiinnostuksen kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten kasvuympäristöissä ymmärrettäisiin lukeminen merkityksellisenä ja tärkeänä toimintana, sekä kanssa käymisen muotona ja osataan tukea sen kehittymistä. (Lukeminen harrastukseksi -hanke 2020b.)

Lukeminen harrastukseksi -hankkeen toteuttaa Inarin kunnankirjasto. Hankkeen toimintaympäristönä on Inarin kunta ja vaikutusalueena on koko maakunta (Lapin maakunta). Hankkeen kohderyhmät ovat kirjaston henkilökunta, lapset (alle 13 v.), lapsiperheet, erilaiset sidosryhmät ja tietyt ammattiryhmät (esimerkiksi opettajat). Teemana hankkeessa on lukemisen edistäminen ja teemaan liittyviä toimintoja voivat hankesuunnitelman mukaan olla esimerkiksi kirjailijavierailut, kirjavinkkaus, lukupiirit ja satutunnit. Hankkeen kustannusarvio on 55216,00 euroa ja Lapin aluehallintovirasto tukee hanketta noin 44 000 eurolla. Avustuksen suunniteltu käyttöaika 02.09.2019 - 31.03.2021.

Inarin kirjastotoimelle tehdään hankkeessa lukijuuskasvatussuunnitelma, joka on eräänlainen kirjaston opetussuunnitelma. Tarkoituksena on, että lukijuuskasvatussuunnitelma auttaa jäsentämään lukijaksi kasvamista ja toimii lukutaidon ja -harrastuksen hahmottamisen runkona. Ajatuksia tälle suunnitelmalle, on haettu kansainvälisen lasten lukutaitotutkimuksen PIRLS:in (2016) pohjalta. Lähtökohtana hankkeessa laadittavalle lukijuuskasvatussuunnitelmalle on pyrkimys vaikuttaa lukemiseen liittyvään asenteeseen ja sitoutumiseen ja näiden pohjalta taitoihin. Asenne lukemiseen luodaan jo lapsuudessa. Hankkeessa on tulkittu lukutaitotutkimuksen tuloksia niin, että lukijaksi kasvamisen herkkyyskausi on ennen kymmentä ikävuotta. Lisäksi tutkimuksen pohjalta on linjattu, että sitoutuakseen lukemiseen lapsi tarvitsee mahdollisuuksia löytää luettavaa ja keskustella lukemisistaan, jotta hän sitoutuisi lukemiseen. Sitoutumista auttaa myös, että lapsi tietää miksi lukeminen on tärkeää. Lukutaitotutkimuksen pohjalta on päädytty näkemykseen, että jotta lapsen taidot tarkastella, arvioida ja tulkita tekstejä kehittyisivät, pelkkä runsas lukeminen ei vielä riitä. Taitoja tulee harjaannuttaa ohjatusti. Asenteen, sitoutumisen ja taitojen kehittämisen lisäksi lukijuuskasvatuksella luodaan aktiivisia edellytyksiä luku- ja sanataideharrastuksen syntyisille ja kehittymiselle. (Portti 2020.)

4.2 Hankkeen toimintasuunnitelma satutuntien kannalta

Lukeminen harrastukseksi -hankkeeseen tehdään kirjastolle lukijuuskasvatussuunnitelma ja yhtenä hankkeen osiona on satutuntien kehittäminen. Tämä opinnäytetyö ja siihen liittyvä kysely ja sen tulokset ovat tärkein osa hankkeen satutunteja koskevia toimenpiteitä. Tutkimuksen avulla saadaan selville, mihin suuntaan satutunteja olisi kirjastoväen mielestä syytä kehittää ja mihin kirjastolaiset olisivat todennäköisesti valmiita. Tarjotaan vertaistoimintaa satutuntien pitäjille käytäntöjen jakamista varten. Kehitetään ja otetaan käyttöön välineitä, joilla lasten kanssa toimivat voivat vahvistaa kompetenssejaan muun muassa luettavan valinnassa ja siihen liittyvän työskentelyn suunnittelemisessa ja toteuttamisessa. Kehitetään ja levitetään välineitä muun muassa luettavan tekstin toiminnalliseen käsittelyyn, sekä kehitetään työkaluja, joiden avulla lapset voivat keskittyä luettuun ja havainnoida sitä. (Lukeminen harrastukseksi -hanke 2020b.)

4.3 Translukutaito

Hankkeen lukutaitokäsityksenä on translukutaito. Lukutaitoa, jota nyky-yhteiskunnan ja -kulttuurin jäsen tarvitsee, kutsutaan translukutaidoksi. Lukutaito sisältää erilaisten tekstien tulkitsemisen taidon lisäksi kykyä tuottaa relevantteja tekstejä erilaisissa yhteyksissä. Translukutaitoa voisi luonteeltaan kuvailla prosessimaiseksi eli muuttuvaksi ja kehittyväksi. Translukutaito rakentuu teknisen lukutaidon ja siihen perustuvan luetunymmärtämisen pohjalle. Se sisältää myös toiminnallisen ja yhteisöllisen ulottuvuuden. Toiminnallisella ja yhteisöllisellä ulottuvuudella tarkoitetaan jo hankittujen taitojen monipuolista ja jatkuvaa käyttöä sekä altistumista yhä uusille tekstikäytännöille ja näiden tekstikäytäntöjen tutkimista ja kokeilemista. Voidaan sanoa, että translukutaitoinen on kasvanut kulttuuriin ja sen käytäntöihin, sekä kehittää itseään jatkuvasti havainnoijasta aktiiviseksi osallistujaksi ja kulttuuriin vaikuttajaksi. (Lukeminen harrastukseksi -hanke 2020a.)

Kumpulainen ja Sintonen (2017) kertovat, että translukutaito näkee monilukutaidon jatkuvasti kehittyvänä, risteytyvänä ja uutta luovana prosessina. Translukutaidon pyrkimyksenä ei ole tarkastella monilukutaitoa vain valtakulttuurin ehdoilla, vaan myös erilaisten kulttuurien ja niiden tekstien leikkauspisteissä ja vuorovaikutusprosesseissa. Pyritään edistämään moninaisuuden ymmärtämistä, osallistumista ja uuden luomista erilaisten kulttuurien, ihmisten ja tekstien kohdatessa. Kulttuurisia resursseja, joita translukutaidossa ilmenee voivat olla esimerkiksi kieli, kokemukset, käytännöt, arvot, identiteetit.

Sukovic (2016) on artikkelissaan *What exactly is transliteracy?* selventänyt myös translukutaidon merkitystä. Translukutaidossa ihmisellä on kyky käyttää erilaisia analogisia ja digitaalisia teknologioita sekä tekniikoita, tiloja ja protokollia. Translukutaidon parissa etsitään ja työskennellään monien erilaisten resurssien kanssa. Lisäksi tehdään paljon yhteistyötä esimerkiksi sosiaalisen medioiden kautta. Translukutaito koostuu taidosta, tiedosta, ajattelemisesta ja käyttäytymisestä, jotka mahdollistavat sujuvan liikkumisen tilanteista toisiin niin kulttuurillisesti, sosiaalisesti ja teknologisesti. Satutunneilla lapset pääsevät osaksi lukemisen maailmaa ja erilaiset tekstit tulevat tutuksi, kun he pääsevät satuja kuuntelemaan. Translukutaidolla pyritään muun muassa edistämään osallistumista ja moninaisuuden ymmärtämistä, joita tässä tapauksessa voidaan esimerkiksi satujen avulla tuoda esiin.

5 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSASETELMA JA -MENETELMÄT

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää satutuntien nykyinen tilanne ja tulevaisuus Suomen yleisissä kirjastoissa. Tutkimuksessa selvitettiin Suomen yleisten kirjastojen työntekijöiden näkemyksiä siitä miltä satutuntien nykytila näyttää, miten niiden tulevaisuus nähdään ja miten kirjaston työntekijät niihin suhtautuvat.

Opinnäytetyö edustaa niin määrällistä kuin laadullista tutkimusta. Kysely, joka opinnäytetyön osana toteutettiin, sisälsi kysymyksiä, jotka antoivat vastauksia niin määrällisesti, kuin laadullisesti. Laadullinen ja määrällinen tutkimus ovat tässä tapauksessa täydentäneet toisiaan, jotta saataisiin laajoja, syvällisiä ja yksityiskohtaisempia tuloksia. Kyselyn avoimet kysymykset olivat laadullisia ja niihin vastaajat kertoivat omia mielipiteitään ja näkökulmia. Osa kysymyksistä sisälsi vastausvaihtoehdot, joten niihin kysymyksiin saatiin määrälliset vastaukset. Opinnäytetyö oli kannattavaa tehdä määrällisenä ja laadullisena tutkimuksena, jotta opinnäytetyötä varten ja Lukeminen harrastukseksi -hankkeeseen saatiin mahdollisimman kattavat vastaukset kirjaston työntekijöiltä, jotka ovat satutunteja pitäneet.

5.1 Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä

Kvantitatiivisella eli määrällisellä tutkimuksella saadaan kerättyä tarkkoja lukuja ja tutkimus perustuu kohteen kuvaamiseen ja tulkitsemiseen tilastojen ja numeroiden avulla. Tiedot, jotka saadaan määrällisenä ovat luonteeltaan tilastollisia ja jäseneltyjä. Määrällisen tutkimuksen vastauksia voidaan käsitellä erilaisten tilastojen avulla. (Jyväskylän yliopisto 2015.) Määrällisellä tutkimuksella avulla selvitetään prosenttiosuuksiin ja lukumääriin liittyviä kysymyksiä. Tuloksilla saadaan selvitettyä eri asioiden välisiä riippuvuuksia tai tutkittavassa ilmiöissä tapahtuneita muutoksia. Määrällisen tutkimuksen avulla saadaan yleensä kartoitettua olemassa oleva tilanne, mutta asioiden syitä ei pystytä riittävästi selvittämään. (Heikkilä 2014, 8.)

Määrällinen tutkimus vastaa erilaisiin kysymyksiin kuin laadullinen tutkimus ja näitä kysymyksiä ovat esimerkiksi mikä, missä, paljonko ja kuinka usein? Määrällisessä tutkimuksessa vastauksia saadaan yleensä lukumääräisesti enemmän, koska ne ovat helpommin toteutettavissa sekä vastattavissa. Tutkimukset voidaan helposti

toteuttaa monivalintakysymyksinä ja vastauksia ei tarvitse perustella. (Heikkilä 2014, 6.) Tässä opinnäytetyössä, tutkimuksen määrälliset kysymykset auttoivat saamaan selville vastaajien kirjastoissa järjestettävien satutuntien perustietoja esimerkiksi kävijämääriä ja kohderyhmiä. Kvantitatiivista tutkimusmenetelmää käytettiin kyselyssä, jotta saataisiin tarkkoja lukuja ja määriä näihin tietoihin liittyen. Määrällisten kysymysten avulla saatiin selvitettyä olemassa oleva tilanne tiettyihin asioihin liittyen vastaajien kirjastoissa, koskien satutunteja.

5.2 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

Kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä tarkoitetaan laadullista tutkimusta. Kerätyn tiedon tarkoituksena on pyrkiä kertomaan ja kuvailemaan tutkittua aiheita mittaamisen sijasta. (Jyväskylän Yliopisto 2015.) Laadullinen tutkimus antaa tietoja esimerkiksi vastaajien mielikuvista, näkökulmista ja mielipiteistä. Tämän kaltaisten tutkimuksien tarkoituksena on myös pyrkiä käsittelemään tutkimuksen aihetta syvällisemmin. Saadut vastaukset ovat laajempia ja niiden pohtimiseen on käytetty enemmän aikaa, kun verrataan määrälliseen tutkimukseen. (Heikkilä 2014.)

Laadullisessa tutkimuksessa voidaan käyttää seuraavia aineistonkeruumenetelmiä. Erilaiset haastattelut ovat sopivia laadulliseen tutkimukseen, kuten henkilökohtaiset syvä- ja ryhmähaastattelut. Lisäksi osallistuva havainnointi, eläytymismenetelmät ja valmiit aineistot ja dokumentit ovat hyviä aineistonkeruumenetelmiä. Laadullisen tutkimuksen yleisiä kysymyksiä ovat miksi, miten ja millainen. Tämän kaltaisiin kysymyksiin saa tutkimuksissa paremmin ja laajemmin perusteltuja vastauksia. Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään ymmärtämään tutkimuskohdetta paremmin ja tutkimus yleensä rajoittuu pieneen tutkittavien määrään, koska tavoitteena on tutkimuksen ymmärtäminen, ei määrien selvittäminen. (Heikkilä 2014.)

Opinnäytetyössä käytettiin laadullista tutkimusta, koska vastaajilta haluttiin saada omia näkemyksiä ja perusteltuja mielipiteitä aiheeseen liittyen. Tutkimukseen liittyvässä kyselyssä avoimia kysymyksiä oli 16 kappaletta ja nämä kysymykset olivat tutkimuksen kvalitatiivinen osa. Avoimesti vastattavat kysymykset toivat tutkimukseen paljon erilaisia näkökulmia ja mielipiteitä. Vastauksissa voitiin nähdä syitä,

seurauksia ja päätöksiä satutunteihin liittyen ja joita voidaan analysoida tarkemmin ja jotka hyödyttävät Lukeminen harrastukseksi -hanketta.

Tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota myös tutkimuseetiikkaan. Teoksessa Tiede ja teksti (2017) mainitaan, että tutkimusaineistoa kerätessä tulee kiinnittää huomiota erityisesti tutkimuseettisten kysymysten käsittelyyn (Kniivilä, Lindblom-Ylänne & Mäntynen 2017). Opinnäytetyön kyselyssä vastaajilta ei kysytty minkäänlaisia taustatietoja esimerkiksi paikkakuntaa, ikää tai sukupuolta, joten kysely oli täysin anonyymi ja siihen oli turvallista vastata. Lisäksi aineiston säilytys oli suojattu salasanoin, mihin kukaan muu paitsi opinnäytetyön tekijä itse ei päässyt käsiksi. Tutkimukseen oli luotettava vastata ja tutkimukseen saadut vastaukset hyvin suojattuja.

6 KYSELYN TOTEUTUS

Kysely toteutettiin Webropol-kyselynä ja se oli avoinna 16.04.2020 – 06.05.2020 välisenä aikana. Kyselyssä oli 33 kysymystä, joista 16 oli avoimesti vastattavia kysymyksiä, viisi monivalintakysymyksiä sekä loput 12 valintakysymyksiä. Valintakysymyksillä tässä tapauksessa tarkoitetaan kysymyksiä, johon pystyi vastaamaan vain yhden vastausvaihtoehdon, esimerkiksi kyllä ja ei-kysymykset. Monivalintakysymyksissä vastaaja taas on pystynyt valitsemaan monta vastausvaihtoehtoa tai monesta vastausvaihtoehdosta sopivimman. Tietyissä monivalinta- ja valintakysymyksissä oli myös mahdollisuudet perusteluihin.

Kyselyä suunniteltiin ja pohdittiin useaan otteeseen, jotta saatiin toteutettua paras mahdollinen kysely. Toinen tärkeä asia kyselyn hyvän lopputuloksen saamiseksi oli se, että siitä olisi apua Lukeminen harrastukseksi -hankkeeseen ja opinnäytetyöhön parhaalla mahdollisella tavalla. Kyselyn tekemiseen hankkeen puolesta osallistui Inarin kunnankirjaston lukukoordinaattori Reija Portti.

Kyselyn valmisteluvaiheessa pidettiin kokouksia, joissa pohdittiin aluksi kysymyksiä. Portti esitti kysymyksiä, joita hankkeen puolesta oli mietitty ja jotka haluttiin kyselyyn sisällyttää. Ne yhdistettiin omiin kysymyksiini ja kokouksissa yhdessä mietittiin mitä kysymyksiä olisi vielä hyvä olla. Kun kysymykset oli saatu päätettyä, lähdettiin miettimään niiden muotoa ja rakennetta, jotta kyselyyn vastaajat näkisivät ne helposti lähestyttävänä ja ymmärrettävänä. Lisäksi keskusteltiin siitä, missä muodossa kysymykset olisi hyvä esittää eli avoimina-, monivalinta- vai valintakysymyksinä.

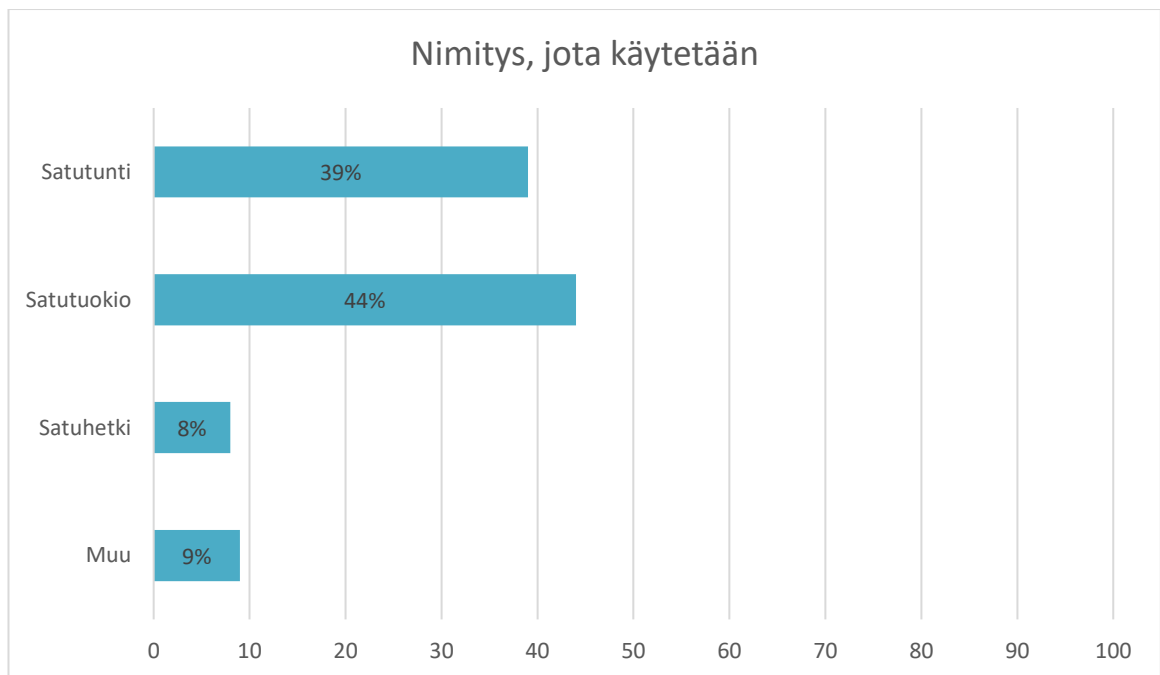
Kysely tuotiin Webropol-alustalle, jossa vielä tehtiin tarvittavat korjaukset ja tarkistukset, sekä koevastattiin kysely. Koevastausten ja viimeistelyn jälkeen kysely oli valmis lähetettäväksi eteenpäin. Kyselyä jaettiin kolmella eri tapaa. Se laitettiin Kirjastot.fi-sivuston ammattikalenteriin sekä lähetettiin sähköpostilla AKE-kirjastojen yhteyshenkilöille ja AVI:n kirjastotoimen tarkastajille. Heidän avullaan kysely saatiin laitettua eteenpäin kirjastoille. Kysely onnistui hyvin huolimatta siitä, että kyselyn ajankohta oli juuri samaan aikaan kuin COVID-19-viruksen aiheuttama pandemia alkoi. Kirjastot olivat siis sulkeneet ovensa ja jotkut kirjastot olivat lomauttaneet työntekijänsä tai kirjaston väki piti omia lomiaan ja eivät välttämättä työskennelleet kyselyn aukioloaikana.

7 KYSELYN TULOKSET

Vastauksia kyselyyn tuli 145 kappaletta. Kyselyssä oli muutamia kysymyksiä, joissa tietyn vastausvaihtoehdon valitessa kysely ohitti joitakin kysymyksiä, jotka eivät olleet relevantteja vastaajan kannalta. Nämä kysymykset olivat seuraavat. Kysymykseen numero kaksi ”Järjestetäänkö työpaikallasi satutunteja”, vastaajan vastatessa vaihtoehdon ”Ei” kysely siirtyi suoraan kysymykseen numero 16. Näin ollen kysymykseen 3-15 vastaajia on ollut vähemmän, 133 vastaajaa. Kysymyksessä numero 23 kysyttiin ” Onko tässä ajassa tapahtunut satutunteihin liittyviä muutoksia?” ja jos vastaaja vastasi vaihtoehdon ”Ei”, siirtyi hän kysymykseen numero 28. Lisäksi kaikki kysymykset eivät olleet pakollisia, joten kaikkiin kysymyksiin ei ole 145 henkilöä vastannut. Kysymysten analysoinnin kohdalla kerrotaan tarkemmin vastaajamääristä.

7.1 Satutuntien järjestämistä koskevat vastaukset

1. Mitä nimeä omassa työpaikassasi käytetään satutunneista? Jos valinnalle on esitetty perusteluja, mitä ne ovat olleet?

Kuvio 1. Nimitys, jota satutunneista käytetään.

Kyselyn ensimmäiseen kysymykseen vastasi kaikki 145 kyselyyn vastannutta henkilöä. Kun tarkastellaan vastauksia liittyen nimitykseen (Kuvio 1), jota satutunneista käytetään, vastauksista erottui selkeästi kaksi nimitystä. Vastaajia pyydettiin perustelemaan miksi he käyttävät juuri tiettyä nimitystä.

Satutunti–termin käytön perustelut. Vastaajista 57 eli 39 % kertoi käyttävänsä termiä satutunti. Yleisimmät perustelut satutunti-termin käyttöön olivat muun muassa, että se on vakiintunut käytäntö ja sitä on käytetty aina, eikä ole nähty tarvetta sen muuttamisella. Termi on ollut tuttu ja se on ollut kirjastoissa käytössä monta vuotta, joten se on koettu turvallisenä ja toimivana sekä asiakkaat ovat siihen tottuneet ja sen omaksuneet. Eräs vastaajista kertoi, että satutunti-termi on myös valikoitunut siksi käyttöön, että vaikka itse satujen lukeminen ei kestä tuntia niin siihen kuitenkin sisältyy monenlaista muuta asiaa. Kuten satutunneille tulevien lasten vastaanotto, erilainen jutustelu ja kuulumistenvaihto sekä kirjojen etsintä, varaaminen

ja lainaus. Monet kirjastot ovat jo vuosikymmenien ajan käyttäneet termiä satutunti ja vaikka satutunnit eivät enää ole kestäneet täyttä tuntia kuten ennen, on termistä tullut niin vakiintunut ja kotoisa, että siitä on pidetty kiinni.

Eräs vastaaja kertoi, että kirjastolla käytetään eri nimityksiä tilanteen mukaan. Satutuntia käytetään toistuvasta tapahtumasta, kun taas jos kutsutaan vieraileva henkilö pitämään satutuntia käytössä on termi satutuokio tai satuhetki. Lisäksi voi olla erilaisia teemasatutunteja ja nimiä on muokattu teeman mukaan kuten esimerkiksi tiedesatutunti, jossa luettu tietokirjallisuutta. Monessa kirjastossa käytetään virallisesti ja mainostaessa termiä satutuokio, mutta puhutaan henkilökunnan kesken kuitenkin satutunnista. Satutuntia pidetään luontevampana terminä, mutta harhaanjohtavuutensa vuoksi on päätetty käyttää termiä satutuokio.

Satutuokio-termin käytön perustelut. Satutuokio-termiin oli päätyneet kirjastoissaan 44 prosenttia vastaajista eli 64 henkilöä. Kyselyssä eniten perusteluja sai se fakta, että lukuhetki ei kestä tuntia vaan kirjaston mukaan 20–45 minuuttia. Satutuntinimitys koetaan siis harhaanjohtavana ja on haluttu ilmaista se asia, että tapahtuma ei kestä 60 minuuttia. Satutuokio on siis nimenä kuvaavampi ja perustelujen mukaan ei jätä esimerkiksi potentiaalisia asiakkaita pois, kun kyse on vaan tuokiosta ei tunnista. Monet ovat päätyneet vaihtamaan tai ovat vaihtamassa termiin satutuokio juuri väärän mielikuvan estämiseksi. Satutuokio-termiä kuvaillaan myös raikkaammaksi, modernimmaksi ja kepeämmäksi, eikä sen koeta antavan niin raskasta vaikutelmaa kuin satutunti.

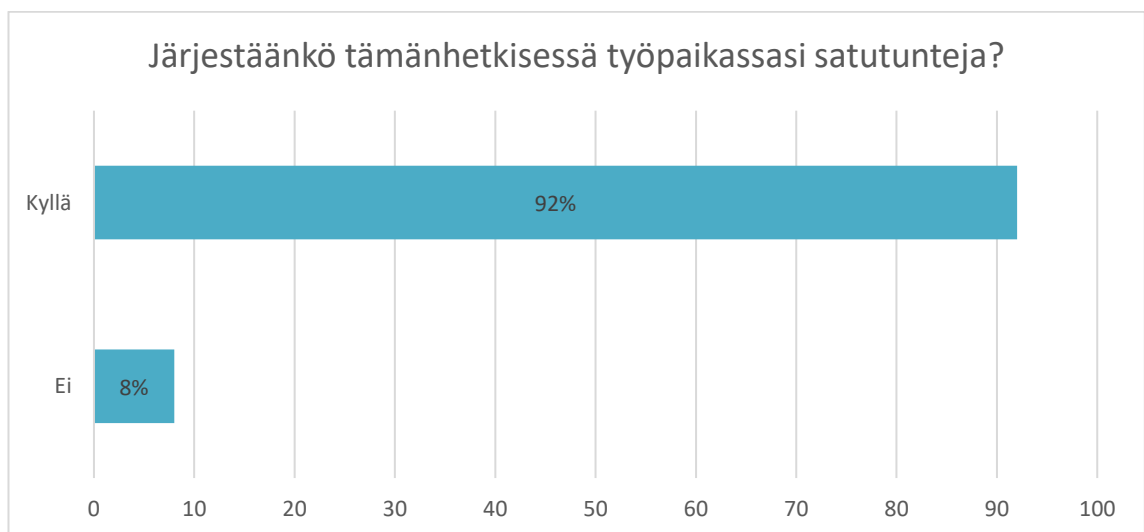
Monessa kirjastossa käytetään näitä molempia termejä: satutuokio ja satutunti. Vakiintunutta termiä ei siis ole vaan katsotaan tilanteen mukaan sopivaa nimitystä. Osa vastanneista kertoo, että satutunti on ehkä ollut aiemmin vakiintuneessa käytössä, mutta on pyritty tuomaan satutuokio-termiä esiin, mutta ei ole vielä täysin luovuttu tai onnistuttu luopumaan satutunnista. Lisäksi puhekielessä on käytetty aina satutuntia, joten vaikka ilmoituksiin kirjoitettaisiin satutuokio voi se puhekielessä edellään ilmetä satutuntina.

Satuhetki-termin käytön perustelut. Eräs yksittäinen termi nousi vielä esiin ja 11 henkilöä vastanneista kertoi käyttävänsä satuhetki-nimitystä. Perusteluina olivat samankaltaiset asiat kuin satutuokiossakin eli pyritään jättämään väärät mielikuvat

tunnin mittaisesta tarinatuokiosta pois. Satuhetkeä pidetään kuvaavana ajalle, joka sadun äärellä vietetään.

Muut käytettävät termit. Muita nimityksiä, joita kirjastot ovat käyttäneet on esimerkiksi tarinatuokio, lukutuokio ja lorutuokio. Eräässä kirjastossa käytetään nimitystä toukkien tarinatuokio 0–2-vuotiaille ja sitä vanhemmille lapsille nimitys on perinteinen satutuokio. Muissakin kirjastoissa on myös jaettu nimityksiä juuri ikäryhmän tai kohderyhmän perusteella, esimerkiksi perhepäivähoitoryhmille satutuokio, päiväkotiryhmille satuhetki ja illalla pidettävät lukuhetket ovat satutunteja, eräs vastaaja on perustellut asian niin, että hän erottaa ne toisistaan käyttämällä eri nimityksiä. Yksi kyselyyn vastanneista kertoo, että nimitystä on myös muunneltu eri kauden/teeman mukaan ja käytössä on ollut esimerkiksi kissamäen satuhetki ja puuhapaja. Satutunti ja satutuokio termejä on myös monissa paikoin käytetty rinnakkain, mutta on pyritty, että aletaan käyttää vain toista näistä termeistä. Myös kielellisiä eroja on, sillä yksi vastaaja kertoo käyttävänsä nimitystä satutuokio suomenkielisiä satuja luukiessaan ja termiä satutunti, kun luetaan venäjäksi. Venäjänkieliset satutunnit tässä tapauksessa kestävät tunnin ja suomenkieliset vain puolituntia, joten nimitysten ero johtuu siitä. Ruotsiksi monet käyttävät nimitystä sagostund. Iltaisin järjestettäviä satutuokioita kutsutaan nimellä iltasatutuokio.

2. Järjestääkö tämänhetkisessä työpaikassasi satutunteja? Jos ei, niin miksi ei?

Kuvio 2. Järjestetäänkö satutunteja työpaikallasi tällä hetkellä.

Kysymykseen vastasi 145 henkilöä, joista suurin eli 133 vastaajaa kertoi, että heidän tämänhetkisessä työpaikassansa satutunteja järjestetään. Kyselyyn vastaajista 12 henkilöä eli 8,28 % prosenttia vastasi, että heidän tämänhetkisessä työpaikassansa satutunteja ei järjestetä. (Kuvio 2.) Nämä vastaajat kertoivat syiksi muun muassa sen, ettei ole osallistujia, kysyntää satutunneille ei ole sekä resurssien puutteen. Ei ole tarpeeksi henkilökuntaa eikä aikaa, että satutunteja voitaisiin järjestää. Muita yksittäisiä syitä oli kirjastossa käynnissä oleva remontti sekä se, että pienessä kunnassa toinen taho järjestää vastaavanlaista toimintaa, joten kirjaston henkilökunta ei ole innokas pitämään itse satutunteja. Lisäksi yhden vastaajan kohdalla kirjastossa oli tehty kartoitusta kysynnästä, josko satutunteja alettaisiin taas pitämään.

Vastaajista 12 vastasi kysymykseen numero kaksi ”ei” ja näin ollen he siirtyivät kyselyssä suoraan kysymykseen numero 16. Kysymyksiin numero 3-15 on vastannut 133 henkilöä.

3. Kuinka kauan satutunteja on järjestetty nykyisessä työpaikassasi?

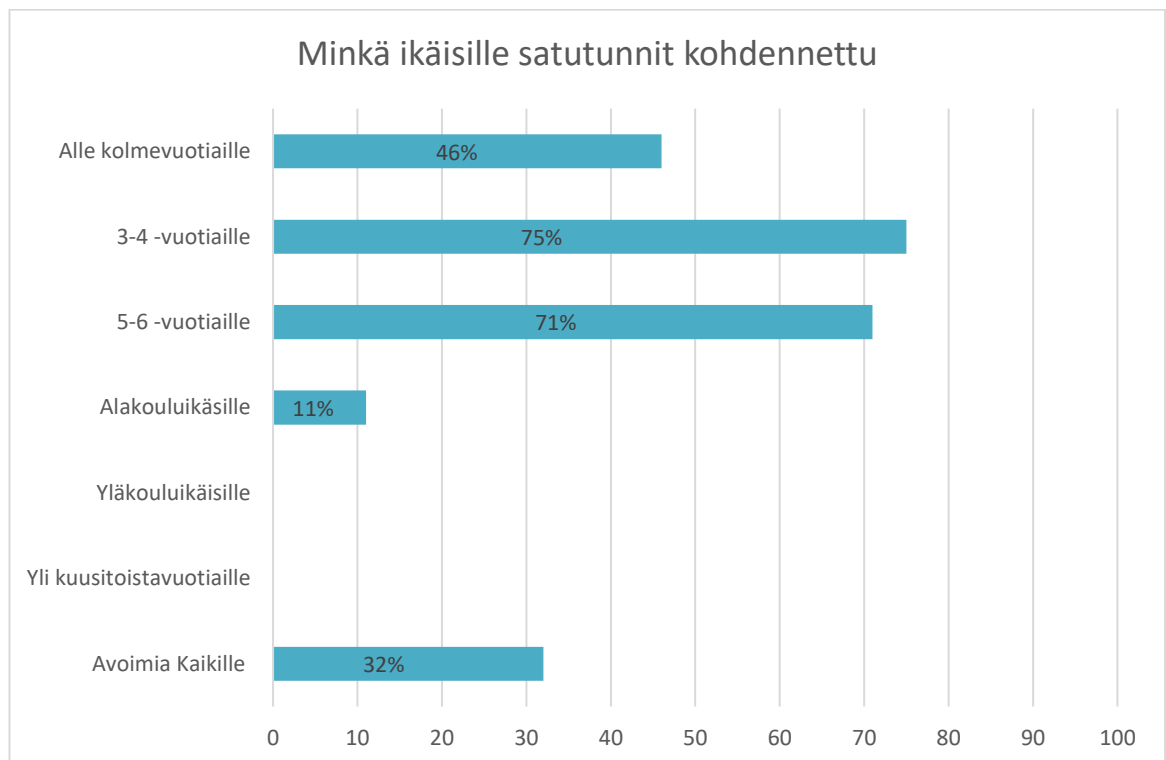
Kyselyssä kysyttiin kuinka kauan satutunteja on järjestetty vastaajan nykyisessä työpaikassa ja vastaukset vaihtelivat paljon. Joidenkin työpaikoissa oli aloitettu satutunnit vasta alle viiden vuoden sisällä, kun taas toisissa paikoissa satutunteja oli järjestetty aina kirjaston avaamisesta lähtien. Monissa paikoin satutunteja oli järjestetty monia vuosia sitten ja ne olivat hiipuneet ja nyt oli aloitettu 2010-luvulla uudestaan. Vastaajista kaikki eivät osanneet tarkasti määritellä vuosimäärää tai lukuja sillä satutunteja oli järjestetty niin kauan kuin muistetaan, kirjaston perustamisen alkua ajoista lähtien ja vanhat työntekijät olivat jo vaihtuneet uusiin ja satutuntien alkamisesta ei ollut tarkkoja merkintöjä ja näin ollen täysin varmaa tietoa vuosiluvuista ei ollut. Osa vastaajista osasi kertoa tarkemman ajankohdan ja vastauksista yhdestä vuodesta neljäänkymmeneen vuoteen on jaoteltu tarkemmin.

Vastaajista 24 henkilöä kertoi, että heidän kirjastossaan satutunteja on järjestetty alle 5 vuotta. Osassa näistä satutunteja oli järjestetty jo vuosikymmeniä aikaisemminkin, mutta perinne on ns. elvytetty uudestaan ja alettu pitämään satutunteja vakituisesti. Kahdeksan henkilöä kertoi satutunteja olleen nyt noin 6–10 vuoden ajan.

Vastaajista 18 totesi järjestämisvuosia olevan 11–20 vuotta. Lisäksi vaihtoehtoon 21–30 vuotta tuli kahdeksan tarkkaa vastausta ja vuosiin 31–40 kolme vastausta.

Loput vastaajista (72) kertoivat, että kirjastossa satutunteja on järjestetty vuosien ajan. Kaksi muuta sanaa, jotka kyselyssä toistuivat, olivat aina ja kauan. Suurimmassa osassa vastaajien kirjastoista satutunteja on pidetty niin kauan kuin jaksetaan muistaa, kirjaston perustamisesta lähtien ja tarkkojakin vuosilukuja tuli esiin esimerkiksi 1940-luvulta ja eräässä kirjastossa satutuntien merkinnät alkoivat vuonna 1963. Monissa kirjastoissa satutunnit olivat alkaneet joko 1970- tai 1980-lukujen alussa. Vastaajista osa myös kertoi, että satutunnit eivät ole välttämättä olleet koko ajan toiminnassa vaan on voinut olla vuosia, joina niitä ei ole ollut johtuen kävijämääristä, henkilökunnasta tai resursseista. Näiden vastaajien kirjastossa on siis yleisesti ottaen järjestetty aina satutunteja, ja ne ovat olleet toiminnassa jo vuosikymmeniä.

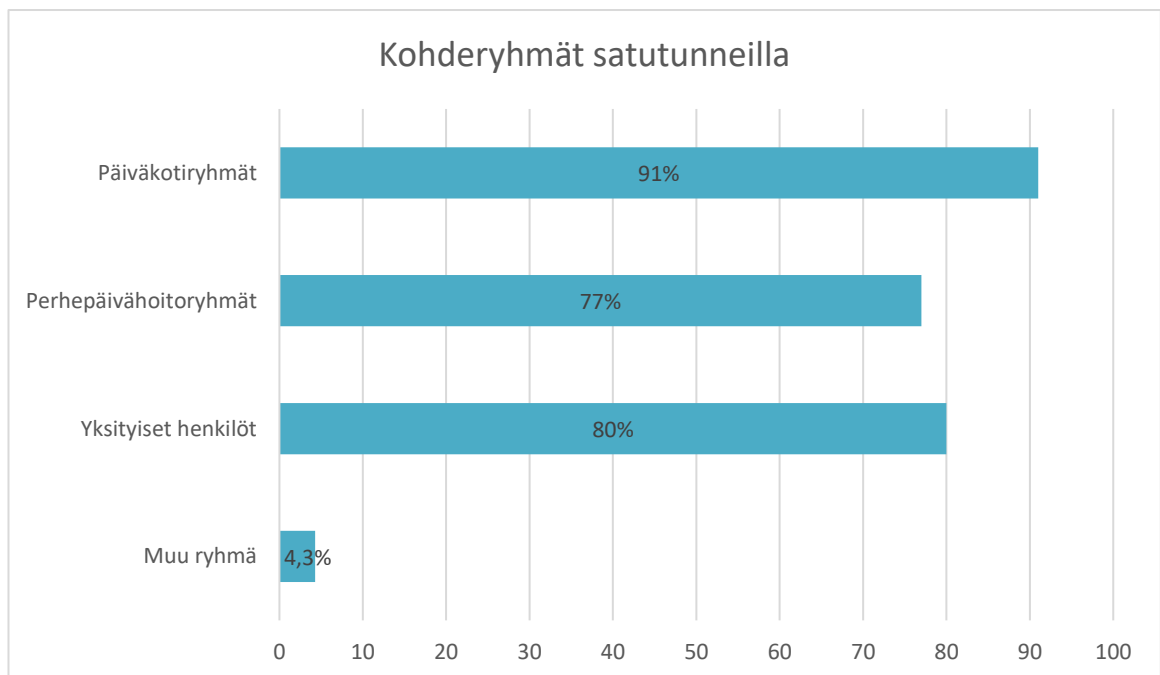
4. Minkä ikäisille kirjaston järjestämät satutunnit ovat kohdennettu?

Kuvio 3. Minkä ikäisille satutunnit ovat kohdennettu.

Kysymyksessä selvitettiin minkä ikäisille kirjastojen satutunnit on kohdennettu. Kysymys oli monivalintakysymys, eli vastaajat saivat valita monta vastausvaihtoehtoa, joten 133 vastaajaa valitsi yhteensä 312 vastausta. Suosituimmat ikäryhmät olivat 3–4- (75 % eli 100 valintaa) ja 5–6-vuotiaat (71 % eli 95 valintaa). Vastaajista 46 % (61 valintaa) kertoi, että satutunteja järjestetään alle kolmevuotiaille ja 32 % (42 valintaa) kertoi niiden olevan avoimia kaikille. Lisäksi 11 % (14 valintaa) vastaajista kertoi heidän kirjastossansa järjestettävän satutunteja alakouluikäisille. Vastausvaihtoehtoihin yläkouluikäisille ja yli kuusitoistavuotiaille ei tullut yhtään vastausta, joten molemmat jäivät nolnaan prosenttiin. (Kuvio 3.)

5. Mitä kohderyhmiä kirjastosi satutunneilla käy?

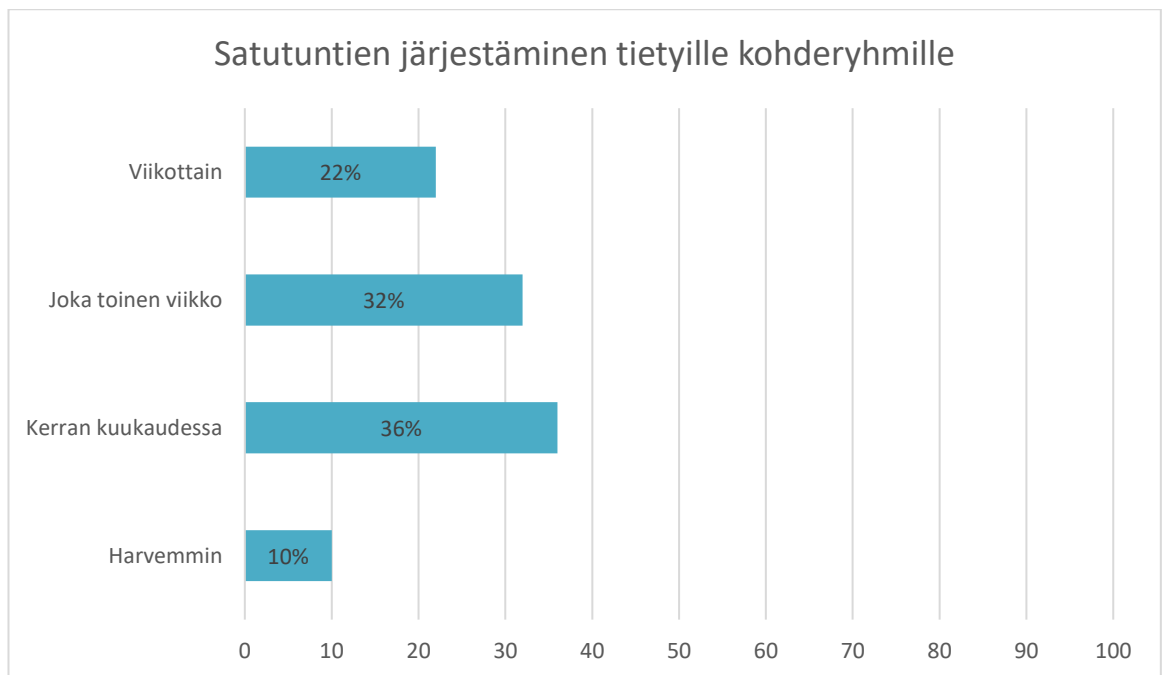
Kuvio 4. Mitä kohderyhmiä satutunneilla käy.

Kysymys numero viisi oli monivalintakysymys ja vastaaja sai valita useita vastausvaihtoehtoja. Vastauksia annettiin 133 vastaajan toimesta yhteensä 350 kappaletta. Päiväkotiryhmät nousivat eniten vastauksia saaneeksi ja jopa 91 % kertoi, että heidän kirjastonsa satutunneilla käy päiväkotiryhmiä. Päiväkotiryhmät-vaihtoehto sai

valintoja 121 kappaletta eli vain 12 henkilön työpaikan (kysymykseen vastanneista) satutunneilla ei käy päiväkotiryhmiä. Perhepäivähoitoryhmiä käy 102 vastaajan satutunneilla ja yksityisiä henkilöitä 106 vastaajan. Lisäksi 4,3 % eli 21 vastauksessa kerrottiin, että heidän satutunneillaan käy myös muita ryhmiä kuin edellä mainittuja. (Kuvio 4.)

Muita kohderyhmiä, joita satutunneilla käy päiväkoti- ja perhepäivähoitoryhmien sekä yksityisten henkilöiden lisäksi oli seuraavia. Monissa kirjastoissa käy eskarilaiset omana ryhmänään sekä ensimmäisen ja toisen luokan oppilaat, myös englanninkielisiä luokkia käy englanninkielisillä satutunneilla. Lisäksi satutunneilla käy erilaiset kerhoryhmät esimerkiksi seurakuntakerhot, erityisryhmät esimerkiksi kehitysvammaiset sekä myös muita alakoululuokkia ja joskus myös aikuisia.

6. Kuinka usein satutunteja järjestetään tietyille kohderyhmille?

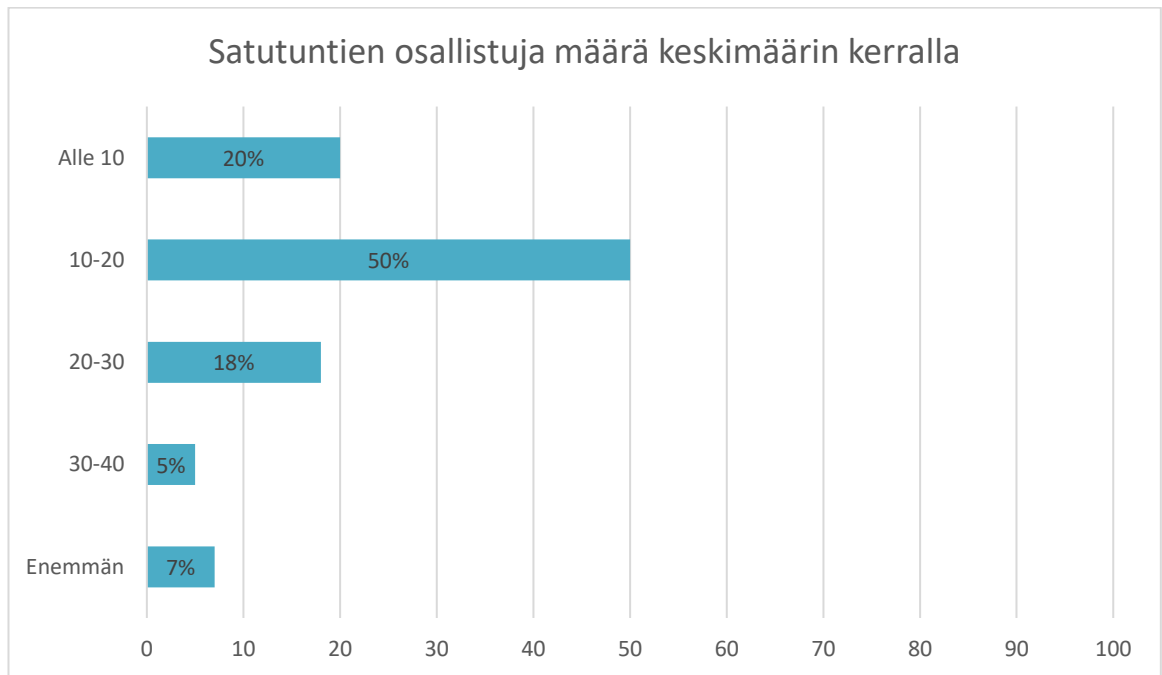
Kuvio 5. Kuinka usein satutunteja järjestetään tietyille kohderyhmille.

Tämä kysymys oli valintakysymys, joten jokainen vastaaja vastasi vain yhden ajankohdan, milloin satutunteja järjestetään tietyille kohderyhmille. Eniten vastauksia sai

vaihtoehto kerran kuukaudessa ja vastaajista 36 % eli 48 vastaajaa kertoi satutunteja järjestettävän kerran kuukaudessa tietyille kohderyhmille. 42 vastaajaa eli 32 % prosenttia kertoi, että satutunteja järjestetään joka toinen viikko, 30 vastaajaa eli 22 % kertoi satutuntien olevan viikoittain ja loput 10 % eli 13 vastaajaan kirjastossa satutunteja järjestetään harvemmin tietyille kohderyhmille. (Kuvio 5.)

Vastaajista 13 kertoi, että satutunteja järjestetään harvemmin kuin muissa vastausvaihtoehtoisissa. Yleensä niitä järjestetään lukukausittain eli syksyisin 2–4 ja keväisin myös 2–4 kertaa. Yhden vastaajan kirjastossa järjestetään vuodessa noin 4–8 satutuntia. Yksi vastaaja kertoi kirjaston järjestävän kaikille avoimia satutunteja viikoittain ja tietyille kohderyhmille sopimuksen mukaan, myös muissa kirjastoissa satutunteja järjestetään pyynnöstä/tilauksesta. Satutunteja järjestetään myös pop-up toimintona ja erilaisten ajankohtaisten teemojen yhteydessä. Eräässä kirjastossa satutuntien kohderyhmä vaihtelee kuukausittain, ja joka toinen kuukausi satutunnit ovat 0–3-vuotiaille ja joka toinen kuukausi 4-vuotiaista ylöspäin. Tässäkin kirjastossa satutunnit ovat kuitenkin avoimia kaikille, joten on mahdollista, että siellä käy muitakin kuin kohderyhmään kuuluvia. Lisäksi joissain kirjastoissa järjestetään myös muunkielisiä satutunteja satunnaisesti esimerkiksi ruotsiksi tai venäjäksi.

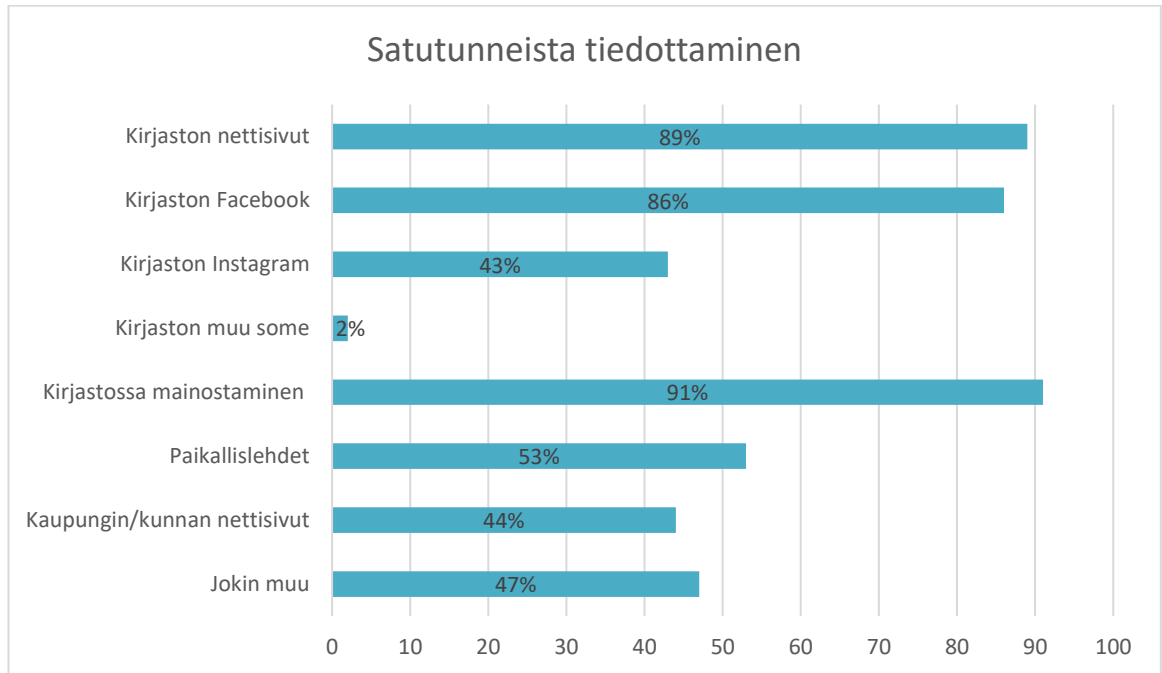
7. Kuinka paljon osallistujia satutunneilla on keskimäärin kerrallaan?

Kuvio 6. Satutuntien osallistujamäärä keskimäärin kerralla.

Kysymys satutuntien osallistujamäärästä keskimäärin oli valintakysymys, joten jokainen vastaaja valitsi vain yhden vastausvaihtoehdon ja vastauksia kysymykseen tuli 133. Vastaajista puolet eli 67 vastaajaa kertoi, että satutunneilla käy keskimäärin 10–20 lasta. 27 vastaajan kirjastossa lapsia käy alle 10 ja 20–30 lasta käy keskimäärin 24 vastaajan satutunneilla. Kuusi vastaajaa kertoi, että satutunneilla käy 30–40 lasta ja yhdeksän vastaajan mukaan lapsia käy enemmän kuin neljäkymmentä. (Kuvio 6.)

8. Miten satutunneista tiedotetaan?

Kuvio 7. Miten satutunneista tiedotetaan.

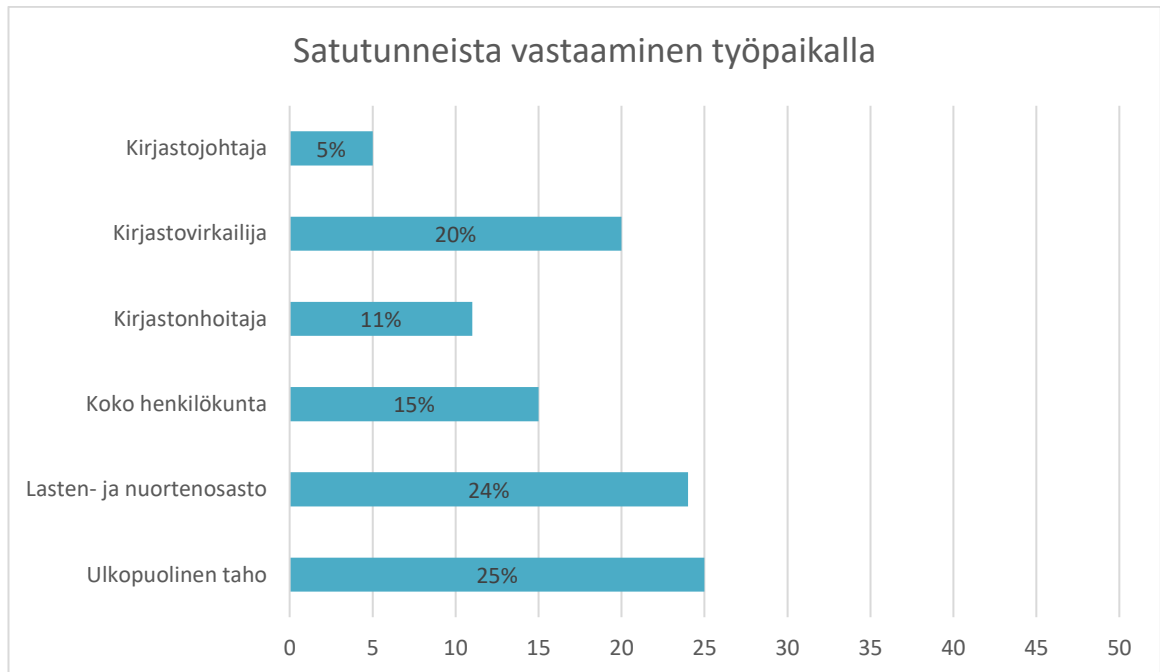
Satutunneista tiedotetaan montaa eri kautta. Kysymys oli monivalintakysymys, johon oli annettu valmiit vastausvaihtoehdot ja lisäksi yksi avoin vastausvaihtoehto. Vastaajat saivat valita useita vastausvaihtoehtoja. 133 vastaajaa valitsi yhteensä 606 vastausta. Eniten kirjastot tiedottavat satutunneista kirjastojen nettisivujen (119 vastausta) ja Facebookin (115 vastausta) kautta sekä mainostavat satutunteja kirjaston tiloissa (121 vastausta). Paikallislehdet saivat 70 vastausta, kaupungin/kunnan nettisivut 59 vastausta, kirjaston Instagram 57 vastausta ja kolme ihmistä kertoi mainostavansa satutunteja myös kirjaston muiden sosiaalisen median kanavien kautta. Moni (62 vastausta) kertoi myös käyttävänsä muita tiedottamistapoja kuin valmiiksi mainitut. (Kuvio 7.)

Satutunneista tiedotetaan myös kirjaston muissa somekanavissa esimerkiksi Twitterissä. Lisäksi niistä tiedotetaan paikallisissa Facebook-ryhmissä. Muita ilmoituskanavavia ovat muun muassa kauppojen, neuvoloiden, päiväkotien ilmoitustaulut. Kirjastot lisäksi käyttävät kohdennettua ilmoitustapaa eli lähettävät suoraan kohde-

ryhmille sähköpostia, infokirjeitä, jotta tieto saadaan perille. Lisäksi monet ilmoittavat satutunneistaan myös MLL:n kautta. Satutunneista ilmoitetaan myös paikallisissa tiedotteissa kuten kuntatiedotteissa, aluetiedotteissa ja merkinnöillä tapahtumakalentereissa. Osa kirjastoista jakaa tietoa myös henkilökohtaisesti ja pienillä flyereilla, joihin on merkitty satutuntien ajankohdat sekä eräässä kirjastossa on oma jaettava kirjanmerkki, johon on merkitty satutuntien aikataulu. Joillain kirjastoilla ei myöskään ole julkista tiedottamista vaan käytetään pelkästään kohdennettua mainontaa ja ilmoitetaan kohderyhmille suoraan ajankohdista. Muita yksittäisiä satutuntien ilmoituskanavia oli vastauksissa mainittu muun muassa radio, yhteistyökumppanien kanavat ja paikalliset lastentapahtumien uutiskirjeet.

7.2 Satutuntien valmistelua ja sisältöä koskevat vastaukset

9. Kuka tai ketkä vastaavat satutunneista työpaikallasi?

Kuvio 8. Kuka tai ketkä vastaavat satutunneista.

Yllä oleva kuvio (Kuvio 8) antaa osviittaa siitä, miten kyselyyn vastanneiden kirjastoissa satutuntien vastuu on työpaikalla jaettu. Vastaukset olivat kuitenkin moniselitteisiä ja niitä on tulkittu paremmin alla olevassa tekstissä. Satutuntien vastaamisesta eri kirjastoissa vaihtelee erilaiset tahot. Satutuntien vastaamisesta voi huolehtia tietty kirjastovirkailija, -hoitaja, -johtaja tai erikoiskirjastonhoitaja. Vastuu voi olla myös jaettuna erityisesti pienemmissä kirjastoissa kaikille kirjastontyöntekijöille. Isommissa kirjastoissa lasten- ja nuortenosastontyöntekijät vastaavat satutunneista sekä lisäksi on paljon ulkopuolisia tahoja, jotka kirjastolle tulevat satutunteja pitämään. Osa kyselyyn vastaajista kertoi myös, että satutuntien suunnittelua, markkinointia ja lukemista on voitu jakaa joko oman kirjaston sisällä, koko kaupungin/kunnan kirjastojen sisällä tai yhteistyössä vapaaehtoisten kanssa. Joissain tapauksissa esimerkiksi kirjasto suunnittelee ja markkinoi satutunnin ja itse satutunnille tulee kirjaston ulkopuolinen lukija.

Vastaajista kahdeksan kertoi, että kirjastonjohtaja vastaa satutunneista, 32 nimesi kirjastovirkailijan ja 17 henkilöä kirjastonhoitajan. Lasten- ja nuortenosaston työntekijät vastaavat satutunneissa 37 vastaajan mukaan ja ulkopuolinen taho pitää satutunteja joko erikseen tai yhdessä kirjaston työntekijöiden kanssa 38 vastauksessa. Vastauksissa mainittiin esimerkiksi, että yksi kirjastonhoitaja ja kirjastovirkailija vastaavat satutunneista tai osa lasten- ja nuortentyöntekijöistä vastaavat niistä tai lasten- ja nuortentyöntekijä ulkopuolisen tahon kanssa järjestää satutunnit. Kaikki vastaukset siis eivät koskeneet vain yhtä tiettyä henkilöä tai tahoja vaan oli mahdollista, että yhdessä vastauksessa mainitaan monta eri tahoja kirjaston sisältä ja ulkopuolelta, jotka satutunteja järjestävät. Kirjaston työntekijöistä myös yksi voi organisoida satutunnit, mutta kaikki lukevat satuja lapsille. Näitä erilaisia variaatioita oli vastauksissa paljon.

Ulkopuolinen taho järjesti satutunteja enemmän tai vähemmän kirjaston kanssa yhdessä 38 vastauksessa. Näitä ulkopuolisia tahoja olivat vapaaehtoiset eläkeläiset, jotka ovat esimerkiksi olleet työelämässä opettajia tai lastentarhanopettajia. Näitä eläkkeellä olevia satujen lukijoita monessa paikkaa kutsuttiin nimellä satumummo tai kirjastomummu, myös satupappoja on joissain kirjastoissa. Lisäksi erilaiset harjoittelijat, tet-harjoittelijat ja työllistetyt, joita kirjastossa on ja erialojen opiskelijoita kuten lähihoitajaopiskelijat, lastenhoitoalanopiskelijat ja yhteisöpedagogiksi opiskelevat pitävät satutunteja. Hanketyöntekijät, erilaiset järjestöt, lasten kulttuurikeskukset, MLL, ulkopuoliset esiintyjät, nuoret, varhaiskasvatuskordinaattori, sanataideyrittäjä ja perhepäivähoitaja olivat henkilöitä ja toimijoita, joita myös mainittiin. Muutama kirjastoihin oli lisäksi palkattu osa-aikainen työntekijä, jota nimitettiin ”satutädiksi” ja joka työskenteli kirjastoissa vain satutuntien parissa.

10. Mitä työpaikkasi satutunneilla tehdään / tapahtuu?

Satutuntien ydin. ” Satutuokiot ovat pitäjänsä mielenkiinnon ja luontaisten taipumusten muovaamia.” Näin oli eräs kyselyyn osallistuja vastannut ja tuo lause kuvaa hyvin saatujen vastausten kirjoa. Vastauksien perusteella satutuntien erilaisia variaatioita on niin monta kuin satutuntien pitäjäkin on. Satutunti on aina vetäjänsä näköinen. Satutunneilla tapahtuvia ja tehtäviä asioita on paljon ja satutunnit keskenään

myös voivat erota toisistaan huomattavasti. Pääasiana on lukeminen ja sen ympärille satutunnit perustuvat. Voi olla perinteisiä satutunteja, joissa luetaan ja ehkä tehdään jotain muuta pientä sekä satutunteja, joista on tehty enemmän toiminnallisia. Kirjastojen koko, satutunnin pito- ja suunnittelu-aika ja satutunneilla kävijöiden määrä vaikuttaa huomattavasti myös siihen, mitä satutunneilla voidaan tehdä.

Kirjojen ja satujen lukeminen oli kyselyn vastauksissa kaiken ydin. Kirjoja luetaan satutunneilla yleensä 1–4 kappaletta ja ne ovat yleensä kuvakirjoja. Luetaan uutuuksia, vanhoja kirjoja ja erilaisia satukirjoja. Paljon luetaan myös erilaisia runoja ja satuja. Satutunneilla voidaan esimerkiksi lukea kolme kirjaa ja näiden kirjojen välissä luetaan pieni runo tai loru. Lukijat yleisesti ottaen kyselyn perusteella valitsevat luettavat kirjat, lorut ja runot itse, mutta on myös kirjastoja, jossa lapset pääsivät osallistumaan kirjojen valintaan. Tarjolla on aina muutama kirja, josta lapset pääsevät yhdessä valitsemaan mieluisan.

Kirjastoissa, joissa tähän on mahdollisuus, luettavan kirjan kuvat heijastetaan valkokankaalle tai muulle näytölle joko videotykillä tai dokumenttikameralla. Kaikissa kirjastoissa tähän ei ole mahdollisuutta, joten toimintatapana on, että sadun lukija näyttää lapsille kirjassa olevat kuvat joko samaan aikaan, kun lukee tai aina luettuaan kohdan kääntää kirjan kohti lapsia, jotta lapset näkevät minkälaisia kuvia kirjan sivuilla on. Eräs vastaaja kertoi, kuinka satuja elävöitetään esimerkiksi ääniefektien avulla.

Lasten kanssa keskusteleminen nähtiin myös tärkeänä osana satutuntia. Lasten kanssa voi aluksi vaihtaa kuulumisia ja heiltä voi kysellä asioita niin yleisesti kuin kirjaan siirryttäessä kirjan teemasta tai muusta. Yksi vastaaja kertoi, että satutunnin tunnelmaan voidaan virittäytyä rekvisiitan avulla ja voidaan esimerkiksi ihmetellä, mitä satuun liittyviä esineitä repusta löytyy ja jos sadun keskeisessä roolissa on ollut jokin eläin esimerkiksi karhu, voidaan keskustella ja miettiä mitä karhut tekevät ja mitä ne syövät. Toinen vastaajista kertoi, että heillä oli ollut satutunnin aiheena polkupyörä ja hänellä oli ollut pyöräilykypärä mukana ja sen käytöstä oli keskusteltu lasten kanssa. Kirjan päätyttyä voidaan keskustella sen herättämistä tunteista ja mielikuvista ja lapset voivat tuoda ajatuksiaan esiin.

Satutuntien aloitus ja lopetus. Kyselyyn vastaajilla oli erilaisia satutuntien aloitus- ja lopetustapoja. Kirjastoissa oli tiettyjä alkurutiineja, joita tehdään aina satutunnin alussa ja näitä olivat esimerkiksi alkulaulu, arvoituksia ja alkuverryttely sekä eräässä kirjastossa kirjaston maskotti kertoi kuulumisia ja toivotti lapset tervetulleiksi. Joissain kirjastoissa käytiin läpi kaikki osallistujat nimeltä, joissain taas laskettiin yhteen ääneen osallistujat ja näin ollen jokainen tulee huomioiduksi ja samalla opitaan numeroita. Yksi vastaajista kertoi, että satutunnin aluksi kolistellaan satulaukkaa ja ihmetellään mitä siellä milläkin kerralla on. Toisessa kirjastossa taas aluksi avattiin satuantennit ja laitettiin lukot kiinni ja lopuksi satuantennit laitettiin kiinni ja lukot avattiin. Kolmas vastaaja kertoi sadunlukijan laittavat satuhatun päähän ja yhdessä loihditaan taikasauvalla satupölyä lukemisen ajaksi. Joissain kirjastoissa oli käytössä lorupussi ja aina tunnin alussa pussista otettiin loru taikka runo, joka luettiin tunnin alkajaisiksi.

Vastaajista 20 kertoi, että heidän kirjastollansa on käytössään satupassi tai jokin vastaava, johon lapsi saa tunnin jälkeen tarran. Passin lapsi saa pitää muistona itsellään kun ”kauden” satutunnit ovat pidetty. Lapsille voidaan jakaa myös värityskuvia ja tarroja mukaan satutunnin päätyttyä. Yksi vastaaja kertoi satutunnin loppuvan ”taikarasian” musiikkiin, jonka aikana suljetaan silmät ja toivotaan jotain ihanaa. Toinen vastaaja kertoi loppurauhoituksesta, jossa lapset pistävät silmät kiinni, ajattelevat jotain määrättyä asiaa ja taustalla soi pieni musiikki. Yhdessä kirjastossa satutuokioille on askarreltu jotakin teemaan sopivaa esimerkiksi tipuja, lumihiuksia tai taikasauvoja ja nämä askartelut lapsi saa viedä satutunnin päätteeksi kotiin. Yksi vastaajista kertoi, että heidän kirjastossaan satutuntikauden lopussa järjestetään ongintaa tai jotain muuta kivaa. Osassa Suomen kirjastoissa ei kesällä järjestetä satutunteja ollenkaan, joten keväällä voidaan viettää päättäjäisiä esimerkiksi laulujen ja leikkien merkeissä.

Satutuntien teemat. Monen kyselyyn vastaajan satutunnit perustuvat johonkin teemaan tai ne voidaan rakentaa tietyn teeman ympärille. Teemoja on myös niin paljon kuin on niiden keksijöitäkin. Erilaisia yleisiä teemoja ovat esimerkiksi vuodenajat (syksy, kevät) ja juhlapäivät (joulu, pääsiäinen). Kyselyssä muita esille tulleita teemoja olivat muun muassa: ystävyys, hirviöt, tunteet, meri, avaruus, villieläimet, dinosaurukset, prinsessa, ritarit, muuttolinnut ja kummitukset. Erilaiset ajankohdat

voivat teemoittaa myös satutunteja kuten jo edellä mainitut juhlapyhät, lasten oikeuksien päivä, kirjastojen omat tapahtumat. Monilla kirjastoilla on maskotteja, joten muutama vastasi viettävänsä kirjaston maskotin syntymäpäiväjuhlia satutunneilla.

Vastaajista suurin osa kertoi myös käyttävänsä teemaan sopivaa rekvisiittaa satutunneilla. Satutunnin pitäjä on voinut esimerkiksi pukea itsensä aiheen mukaan tai tuonut satutuntitilaan aiheeseen sopivaa tavaraa. Muutamissa kirjastoissa satutunnin pitäjällä oli oma vakiintunut asunsa esimerkiksi karhupuku. Toisessa kirjastossa vetäjä taas pukeutui esimerkiksi röllimäiseen mekkoon tai suomuiseen lohikäärme-mekkaan. Monet vastaajista kertoivat käyttävänsä paljon rekvisiittaa satutunneilla ja näin pyrkivänsä elävöittämään ja havainnollistamaan satua. Rekvisiitaksi on tuotu esimerkiksi pehmoleluja ja satuun/tarinaa liittyviä esineitä.

Monilla vastaajilla oli juhlapyhien lähestyessä, erityisesti joulun alla, paljon erikoisuuksia, joita satutunneilla järjestetään. On tuotu esimerkiksi joulupukki lukemaan satuja, Lucia-kulkueen seuraaminen ja eräässä kirjastossa käydään Martoilla leipomassa pipareita ja kuuntelemassa joulukertomuksia ja nauttimassa yhdessä jouluisesta hetkestä. Yksi vastaaja kertoi pikkujoulusatutunneista, jossa muun muassa koristellaan kuusi, lauletaan joululauluja ja syödään pipareita.

Toiminnalliset satutunnit. Lapsia pyritään osallistamaan satutunteihin erilaisin tavoin. Satutunnit voivat pitää sisällään leikkiä, laulua, piirtämistä, värittämistä, askartelua, tehtäviä, taukojumppaa, pientä liikkumista ja musiikkia. Lapset voivat sadun lukemisen jälkeen askarrella ja piirtää esimerkiksi teemaan tai satuun liittyviä asioita. Monesti lapset olivat myös saaneet kotiin vietäväksi esimerkiksi erilaisia värityskuvia. Lapsia osallistetaan myös sadutuksella ja on pyydetty lapsia esimerkiksi tekemään satuun liittyviä ääniä tai esitetty kysymyksiä satuun liittyen, eräs vastaajista kertoi, että joskus on myös käytetty soittimia esimerkiksi marakasseja ja näiden avulla lapset ovat päässeet osallistumaan satuun. Erilaiset taputus- ja tömistysrunot tuovat myös toiminnallisuutta.

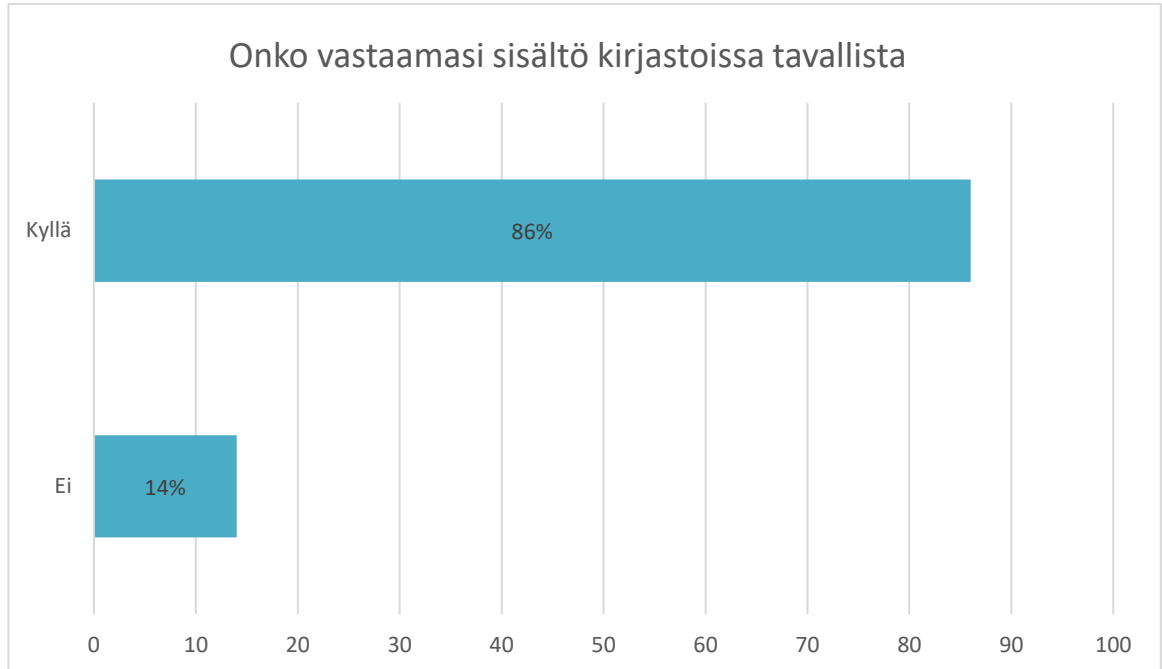
Satutunneilla voi myös olla pöytä-, nukke- tai varjoteatteria. Vastaajista 19 kertoi järjestävänsä näitä edellä mainittuja esityksiä, joko säännöllisesti tai kun on joku erityinen tapahtuma esimerkiksi vuoden viimeinen satutunti tai kun joku ulkopuoli-

nen taho tulee satutunteja järjestämään voi heidän satutuntiinsa kuulua myös esimerkiksi nukketheateriesitys. Satujooga ja satuhieronta olivat myös toiminnallisia tapoja, joita kyselyssä tuli esiin. Muita erityissatutunteja, joita tuli esiin kyselyssä oli esimerkiksi taikatemppusatutunti ja musiikkisatutunti. Käsinukke-esityksiin voidaan lapset ottaa mukaan ja hekin saavat niiden avulla osallistua sadun/näytelmän kulkuun.

Muita toimintoja. Vastaajista kuusi mainitsi näyttävänsä lapsille elokuvaa tai pientä videonpätkää aineistoista, joissa on esitysoikeus. Yhden kirjaston satutunneilla on pidetty myös taidepajaa, johon on tosin vaadittu ennakoilmoittautuminen. Erilaiset vierailevat tähdet kuten kunnanjohtaja ja sivistystoimenjohtaja ovat käyneet satutunneilla piipahtamassa. Vieraileviin tähtiin kuuluvat myös eläimet, jotka ovat yleensä lukukoiria, mutta oli yksi vastaaja kertonut myös lukuponista, joka vierailee satutunneilla. Erään vastaajan satutunnilla oli leikitty ajokortin ajamista ja toinen taas kertoi siitä, miten kesällä on vinyt satutunteja ulos omenapuun alle satumajaan, jonka vastaaja aina itse rakensi ennen satutunteja. Satumaja koostui ruoholle levitetystä pressusta, jonka päälle oli levitetty huopia ja tyynyjä sekä puun oksille oli kiinnitetty lakanoita.

Lapsille on eräässä kirjastossa myös pidetty mediasatutuokioita, joihin tuodaan mediakasvatuksellisia sisältöjä. Lisäksi on voitu ottaa jotain virtuaalista mukaan satutunneille. Lukemisen yhteydessä voidaan pyrkiä moniaistillisiin kokemuksiin esimerkiksi tunnustellaan kuunkamaran hiekkaa tai lennetään lehtinä tuulessa. Eräs vastaaja kertoi, että satutunnit ovat moniaistisia, poikkitaiteellisia kokonaisuuksia.

11. Onko työpaikkasi satutuntien sisältö käsityksesi mukaan kirjastoissa tavallinen?

Kuvio 9. Oma käsitys satutuntien sisällöstä verrattuna muihin kirjastoihin.

Kysymys numero 11 oli valintakysymys sekä pakollinen kysymys, johon vastaajat vastasivat joko kyllä tai ei. Yllä olevasta kuviosta (Kuvio 9) käy ilmi, että vastaajista suurin osa, 86 % eli 115 vastaajaa kertoi, että heidän kertomansa satutuntien sisältö on heidän käsityksensä mukaan tavallinen satutuntien sisältö kirjastoissa. 115 vastaajan työpaikalla satutuntien sisältö koetaan siis tavallisena ja nähdään, että muuallakin satutunteja toteutetaan samanlaisesti. Loput vastaajista eli 18 henkilöä koki, että heidän kertomansa satutuntien sisältö ei vastaa tavallista satutuntien sisältöä.

12. Mitä satutuntien valmisteluun kuuluu?

Kysymykseen satutuntien valmistelusta ja valmisteluun liittyvistä tiedoista vastasi 133 henkilöä, kysymyksen ollessa pakollinen. Kysymys oli avoin kysymys, joten jokainen vastaaja sai vastata ja perustella valmisteluun liittyviä asioita omin sanoin. Vastaukset vaihtelivat pituudeltaan ja joissain kirjastoissa valmisteluun kuului oikeastaan vain kirjojen valitseminen ja jotkut vastaajista kertoivat enemmän asioita, joita satutunteja varten pitää tehdä ja valmistella. Satutuntien valmistelu riippui myös paljolti siitä, järjestetäänkö satutunneilla toiminnallista ohjelmaa vai keskitytäänkö pelkästään satujen lukemiseen.

Satutuntien valmistelu lähtee mainostamisesta, tiedottamisesta ja muistuttamisesta. Satutunteja varten tehdään omat mainokset ja mainostetaan kirjaston valitsemissa tiedotusvälineissä ja -paikoissa. Eräs vastaaja kertoi, että mainoksista pyritään tekemään huomiota herättäviä. Satutuntien mainostus alkaa yleensä hyvissä ajoin ja voi olla, että esimerkiksi syksyn ja kevään kaikki satutunnit ilmoitetaan samaan aikaan. Tämän vuoksi onkin hyvä aina tiedottaa ja muistuttaa satutunneista aika ajoin.

Kevät- ja syyskaudelle mietitään satujen aiheet yhteispalavereissa. Mainokset tehdään. Sähköpostit päiväkodeille ja perhepäivähoitajille. Tehdään pieniä mainoslappusia tunneista jaettavaksi kirjastolla. Lähempänä satutuntia ilmoitus paikallislehteen ja faceen. Kirjaston verkkosivulla mainos on koko kauden esillä. (Vastaaja 24.)

Vastaajien valmistelutavat vaihtelivat paljon, jos mietitään ajankohtaa. Kahdessa-toista kirjastossa järjestetään suunnittelupalavereita, joissa päätetään koko vuoden satutunneista tai aina syksyn ja kevään tunneista erikseen. Tätä suunnittelua varmasti helpottaa, jos satutunnit ovat esimerkiksi kerran kuukaudessa, eikä esimerkiksi viikoittain. Osa vastaajista taas kertoi suunnittelevansa aina satutunnin kerrallaan ja aikaa tähän suunnitteluun on vaihtelevasti. Aikaa ollessa enemmän pystyy satutunneille miettimään jotain toiminnallista osiota, kun taas aikaa on vähemmän, keskitytään pelkästään luettaviin kirjoihin.

Vastausten mukaan satutunneille yleensä mietitään tietty teema ja sen ympärille lähdetään kokoamaan satutunnin sisältöä. Kun teema on valmis, etsitään aiheeseen sopivia kirjoja ja satuja. Joskus voi myös olla niin, että tietty kirja antaa käsiteltävän teeman. Vastaajat kertoivat myös, että teemaakaan ei aina välttämättä ole

vaan valitaan kirjoja vain oman mielen mukaan, mitkä koetaan sopiviksi luettaviksi. Kun sopivat kirjat on löydetty, aletaan niitä käydä läpi.

Kirjat luetaan vastaajien mukaan useampaankin kertaan. Jotkut kertoivat lukevansa kirjat niin, että muistavat ne jopa kokonaan ulkoa. Samalla kun kirjojen lukemista harjoitellaan, mietitään miten tarinaa voisi elävöittää sekä sopivia kysymyksiä, kommentteja ja aiheita, joita lapsien kanssa voisi kyseisestä kirjasta käydä läpi ja jutella. Muutama vastaaja kertoi myös katsovansa tarkan ajan, kuinka kauan menee yhden kirjan lukemiseen ja miettivänsä tämän jälkeen, kerkeääkö satutunnin aikana tehdä myös muuta. Viisi vastaaja kertoi valmistuvansa satutunteihin myös varakirjoilla esimerkiksi, jos satutunnille tulee päiväkotiryhmä ja he ovat juuri saman kirjan lukeneet taikka yleisö on aivan toisenlainen kuin lukija on ajatellut ja alustavasti valitut kirjat eivät heille sovi.

Vastaajista 53 henkilöä mainitsi lukupaikan ja tilojen valmistelun. Satutunti tiloja ei aina ole erikseen vaan kirjaston työntekijät muokkaavat parhaaksi näkemästään tilasta satutunnille paikan. Tilan valmistelu pitää sisällään yleensä tuolien, pöytien ja hyllyjen siirtelyä. Lisäksi tilaan tuodaan lisää sopivia istuinpaikkoja, esimerkiksi satumatto, tyynyjä ja istuinalusia. Vastaajat kertoivat käyttävänsä satutunneilla paljon erilaista rekvisiittia ja somistusta teemaan liittyen, joten näiden esille tuominen ja sovittaminen satutuntitilaan kuuluu myös valmisteluihin. Muutamat vastaajat kertoivat, että myös tilan valaistusta säädetään tarvittaessa sekä tekniikka, jos sellaista käytetään, testataan valmiiksi. Luettavat sadut voidaan näyttää diaesityksenä valkokankaalla, joten ensiksi kirjojen kuvat pitää saada sellaiseen muotoon, että ne pystytään näyttämään ja paikalle tuoda myös esimerkiksi valkokangas, johon kuvat heijastetaan.

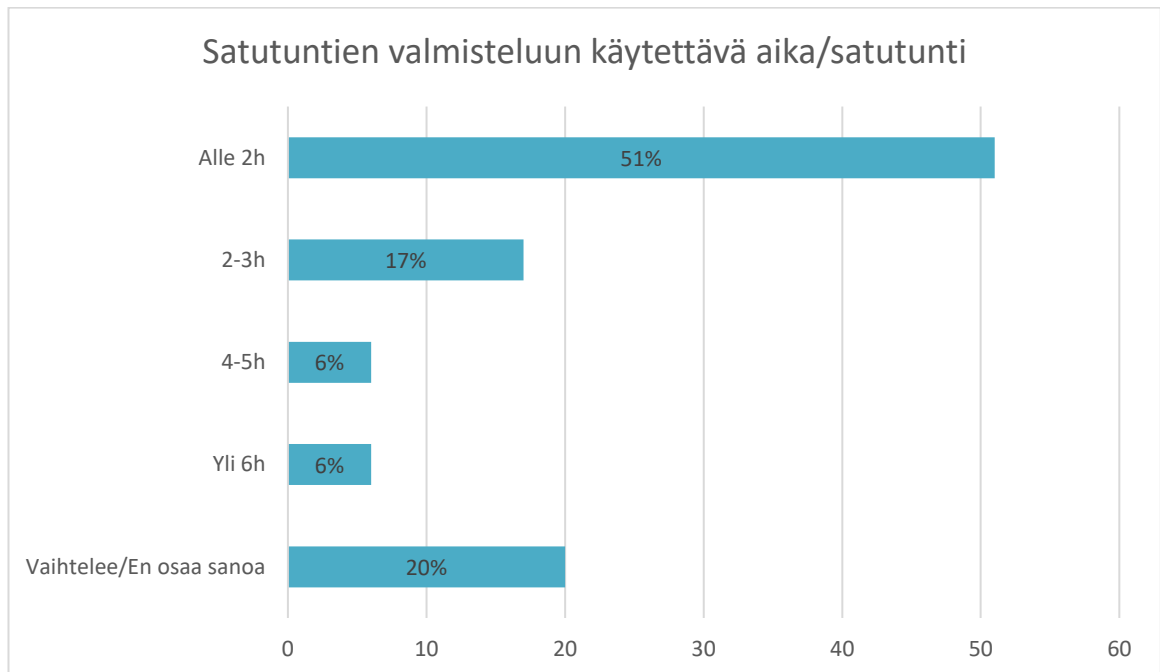
Vastaajista 29 henkilön satutunneilla järjestetään myös jotain toiminnallista. Toiminnallisten osioiden suunnittelu ja toteutuksen miettiminen kuuluu siis valmisteluihin. Vastaajat kertovat miettivänsä erilaisia lauluja, leikkejä ja askarteluja ja valmistautuvansa niiden toteutukseen tarvittavalla tavalla. Lauluja ja leikkejä vastaajat kertovat opettelevansa, kun taas askarteluun hankitaan materiaalit ja satutunnin teemaan liittyen mietitään askarteluideoita. Valmisteluvaiheessa on voitu myös miettiä hyviä tapoja, miten lapsia voisi osallistaa.

Muita esille tulleita asioita satutuntien valmisteluihin liittyen oli seuraavia. Satutunneille rekvisiitan lisäksi, kahdeksan vastaajaa kertoi miettivänsä myös oman pukeutumisen teeman mukaisesti. Kirjojen lisäksi satutunneilla voidaan lukea runoja tai loruja ja vastauksissa selvisi, että runot ja lorut opetellaan ulkoa tunteja varten. Vastaajista 20 kertoi satutunneilla olevan satupasseja, joihin lisätään tarra satutunnin päätteeksi, joten valmisteluihin kuuluu näiden passien tekeminen ja tarrojen hankkiminen. Kolme vastaaja kertoi, että satujen kuvituksesta on voitu vastata itse, jolloin valmisteluihin kuuluu kuvituksen tekeminen.

Sadun valinta, tuokion kulun suunnittelu kokonaisuudessaan, vuorovai-
kutteisten ja toiminnallisten osuuksien ideointi ja käsikirjoittaminen,
oheistoiminnan suunnittelu ja valmistelu. Sadusta riippuen satutuokion
teemaan liittyvä pukeutuminen (sadunkertojilla). Tilan valmistelu (istui-
met yms.). Satutuokion aihetta tukevien aineistojen esillepano. Tiedo-
tus asiakkaille satutuokiosta, tilastointi. (Vastaaja 114.)

Vastaajista 38 henkilöä kertoi, että satutunneilla käy ulkopuolinen vetäjä eli kirjaston työntekijät eivät välttämättä osallistu ollenkaan satutuntien valmisteluun. Osa vastaajista kertoi, että näin juuri on eli satutuntien valmisteluihin ei osallistuta kirjaston puolelta ollenkaan. Toinen puoli vastaajista, joiden satutunteja ulkopuolinen taho pitää, kertoivat osallistuvansa jollain tapaa valmisteluihin. Satutunneilla on voitu esimerkiksi etsiä sopiva kirjoja jonkun verran ja lukijan tullessa hän valitsee niistä sopivat tai ulkopuolinen vetäjä ja kirjastontyöntekijä voivat valita kirjat yhdessä. Lisäksi kirjastonväki on voinut auttaa tilan valmistelussa.

13. Kuinka kauan satutuntien valmisteluun käytetään aikaa?

Kuvio 10. Satutuntien valmisteluun käytettävä aika.

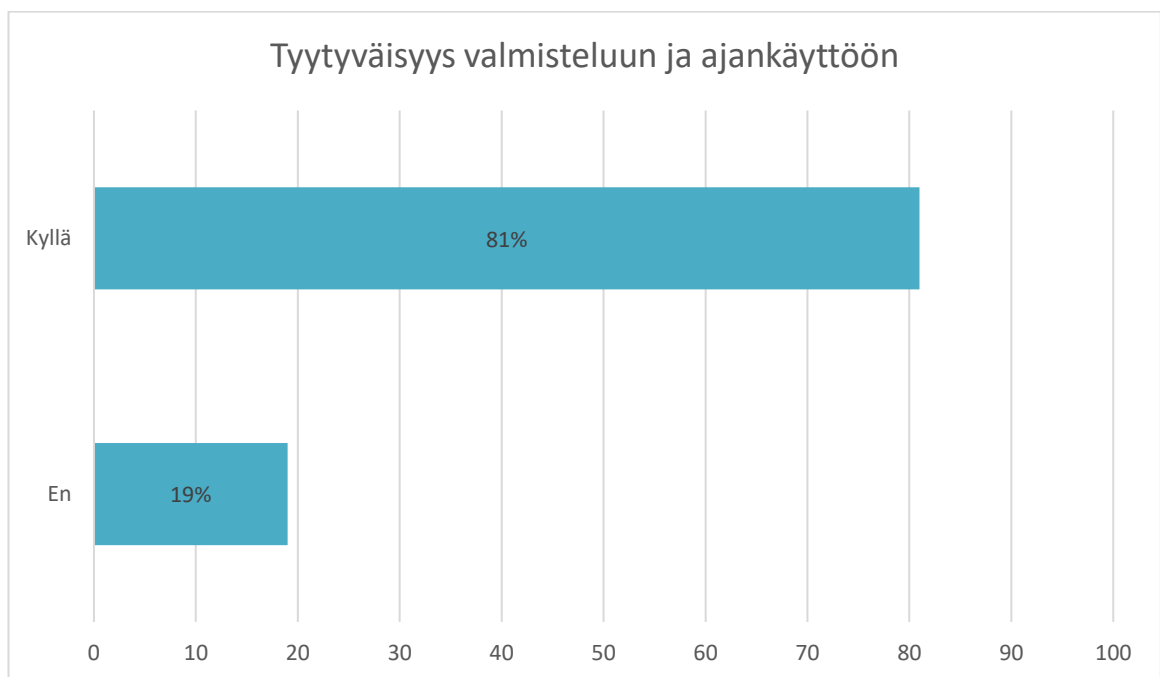
Kysymys oli pakollinen ja siihen vastasi 133 henkilöä. Lisäksi kysymykseen liittyi avoin jatkokysymys, joten vastaajat pystyivät halutessaan avaamaan vastaustaan liittyen valmisteluihin käytettävään aikaan. Vastaajista hieman yli puolet eli 68 henkilöä, kertoi että aikaa menee noin 10 minuutista pariin tuntiin. Vastaajista 23 käytti aikaa 2–3 tuntia, kahdeksan vastaajaa kertoi, että aikaa menee 4–5 tuntia sekä yli kuusi tuntia aikaa menee niin ikään kahdeksalla vastaajista. (Kuvio 10.)

Kysymys nähtiin vastaajien toimesta hieman vaikeana, sillä monen oli hankala arvioida aikaa, jota satutuntien valmisteluun käytetään. Vastaajista 26 henkilöä kertoi, ettei osaa tarkalleen sanoa paljonko aikaa kuluu. Lisäksi osa vastaajista kertoi ajan vaihtelevan paljon, riippuen siitä järjestetäänkö satutunneilla jotain toiminnallista vai ei. Vastaajista 26 kertoi, ettei osaa tarkasti vastata kysymykseen tai satutuntien valmistelu-aika vaihtelee paljon.

Valmisteluajat vaihtelivat vastaajien keskuudessa paljon ja valmistelu-aika riippui yleensä siitä kuka satutuntia pitää ja mitä siellä tehdään. Osa vastaajista kertoi, että

toiminta on jo niin rutiininomaista, että aikaa ei kulu niin paljon verrattaessa niihin työntekijöihin, jotka eivät ole satutunteja paljon vielä pitäneet. Heillä aikaa kuluu luonnollisesti enemmän. Lisäksi satutunteja valmistellaan yleensä muun työn ohessa ja niitä saatetaan valmistella aina vähän kerrallaan, joten tästäkin syystä vastaajien oli vaikea arvioida valmistelu-aikaa. Lisäksi erilaiset toiminnalliset satutunnit vievät paljon enemmän aikaa ja jotkut vastaajat kertoivat, että aikaa voi kulua päivistä viikkoihin.

14. Oletko tyytyväinen nykyiseen valmisteluun ja ajankäyttöön? Jos et, mihin epätyytyttävä tilanne liittyy?

Kuvio 11. Tyytyväisyys satutuntien valmisteluun ja ajankäyttöön liittyen.

Kysymys oli valintakysymys, johon vastaajat vastasivat jommankumman annetuista vastausvaihtoehdoista. Kysymyksen ollessa pakollinen, vastauksia tuli 133 kappaletta. Vastaajista suurin osa oli tyytyväisiä nykyiseen valmisteluun ja ajankäyttöön satutunteihin liittyen. Loput vastaajista taas kokivat, että eivät ole tyytyväisiä nykyiseen valmisteluun ja/tai ajankäyttöön. (Kuvio 11.)

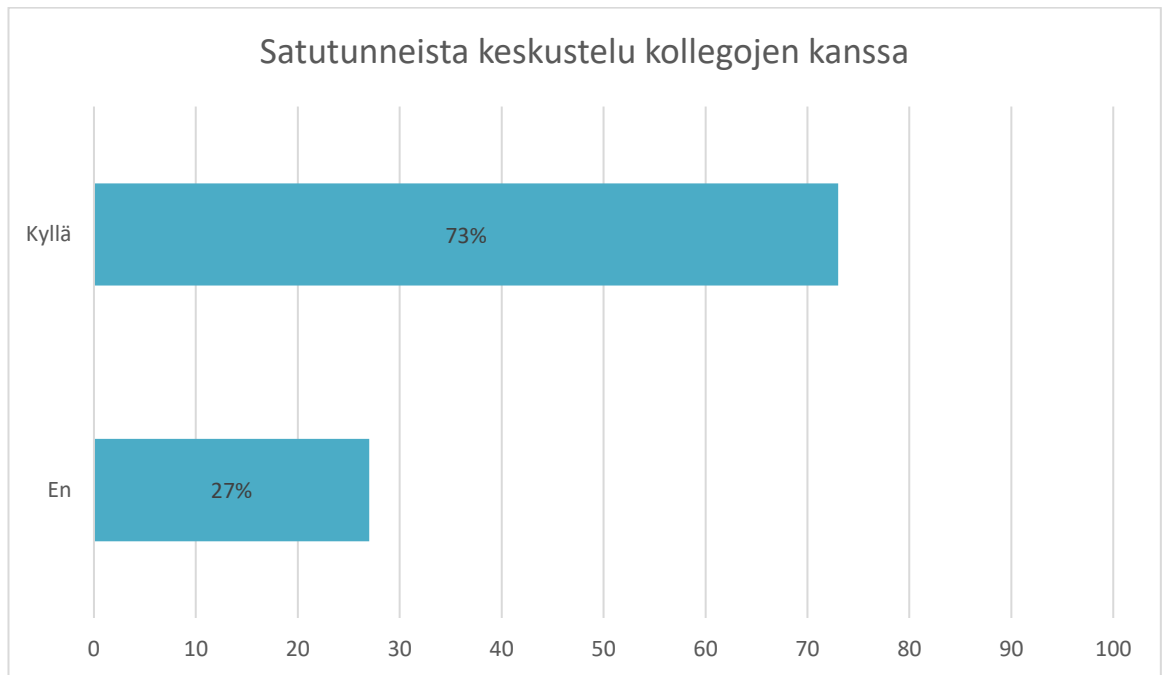
En ole tyytyväinen. 18,8 % eli 25 henkilöä vastasi, ettei ole tyytyväinen nykyiseen valmisteluun ja ajankäyttöön satutunteihin liittyen. Suurin osa vastaajien tyytymättömyydestä johtui siitä, että satutuntien valmisteluihin ja järjestämiseen ei ole riittävästi aikaa. Jos aikaa olisi enemmän pystyisi satutunteihin panostamaan paremmin ja tekemään niistä monipuolisempia sekä rikastaa ja vaihdella satutuntien sisältöä. Ajan puutteen takia neljä vastaajista kertoi valmistelevänsä satutunteja kotona omalla ajallaan. Lisäksi resurssit ja henkilökunnan vähyys nousivat esiin. Moni joutuu tekemään suunnittelutyötä samalla kun työskentelee asiakaspalvelussa ja näin ollen ei pysty haluamallaan tavalla panostaa satutuntien sisältöihin.

Valmisteluun ei aina riittävästi aikaa, sisältöjä voisi vaihdella ja rikastaa enemmän, jos resurssit olisivat paremmat. Suunnittelutyötä ei myöskään tarvitsisi tehdä asiakaspalvelun ohessa. (Vastaaja 6.)

Muita yksittäisiä vastauksia, joita ajankäytön lisäksi nousi esiin, olivat seuraavanlaisia. Toivottiin parempaa tilaa, jossa satutunteja pitää, tiedotuksen toivottiin myös olevan parempaa ja järjestelmällisempää. Valmisteluihin liittyen toivottiin ajan lisäksi enemmän resursseja, jotta olisi mahdollisuus hankkia satutunneille enemmän erilaisia materiaaleja ja tykötarpeita. Yhden vastaajan mukaan satutunneilla käy paljon väkeä ja heillä olisi oikeus parempaan mitä tämänhetkiset resurssit ja valmistelu-aika antavat myöden. Edellä mainittujen seikkojen lisäksi satutuntien valmisteluihin liittyviä asioita tuli esiin muun muassa seuraavia. Erään vastaajan työpaikalla satutunneille skannataan kuvia luettavista kirjoista, joten kuvien skannaus koetaan työläänä. Lisäksi toinen vastaaja kertoi, että satutunteja järjestetään epäsäännöllisesti, joten valmistelu-aika on pirstaleista. Yksi vastaaja kertoi myös, että hänen mielestään jotkut käyttävät liikaa aikaa satutuntien valmisteluihin.

Toivoisin, että satutuntien valmisteluun olisi mahdollista käyttää aikaa ja että olisi rahaa ja lupa hankkia tykötarpeita. Satutunneilla käy paljon väkeä, ja heillä olisi oikeus parempaan. (Vastaaja 74.)

15. Keskusteletko kollegojen kanssa satutuntien valmisteluista?

Kuvio 12. Satutunneista keskustelu kollegojen kanssa.

Kysymys liittyen siihen keskustelevatko vastaajat kollegoidensa kanssa satutuntien valmisteluista sai 133 vastausta. Kysymys oli pakollinen kysymys, jossa vastaajat saivat valita vastauksen kahdesta valmiiksi annetusta vastausvaihtoehdosta. Vastaajista suurin osa eli 73 % (97 vastaajaa) kertoi keskustelevansa kollegojen kanssa satutuntien valmisteluista. Loput 36 vastaajaa eli 27 % totesivat, että he eivät keskustelu satutuntien valmisteluista kollegojen kanssa. (Kuvio 12.)

Vastaajia pyydettiin kertomaan minkälaisista asioista he keskustelevat kollegojensa kanssa satutuntien valmisteluihin liittyen. Suurin osa vastaajista kertoi keskustelevansa kollegojensa kanssa satutuntien sisällöstä. Sisältöön liittyvät satutunnin aihe ja teema, siellä luettavat kirjat ja sadut. Kirjoista voidaan kysellä lukuvinkkejä tai esimerkiksi onko joku tietty kirja sopivaa luettavaa tietyn ikäisille lapsille tai onko se jo mahdollisesti luettu. Lisäksi keskusteluja käytiin käytännön järjestelyistä esimerkiksi missä tilassa satutunti toteutetaan, jos on mahdollista valita sekä logistiikasta ja valmistelusta tilan osalta, ehtiikö joku tulla auttamaan pöytien, tuolien ynnä muun

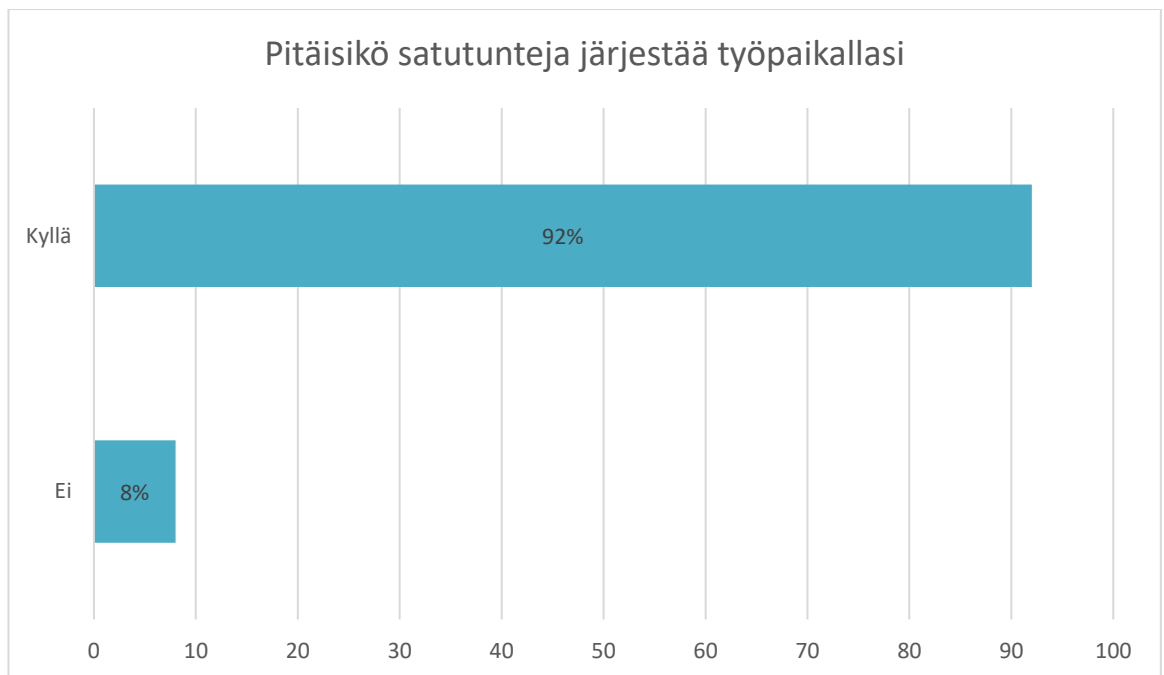
sellaisen siirtämisessä ja rekvisiitan laittamisessa. Tiedotukseen, markkinointiin ja mainontaan liittyviä asioita käytiin myös läpi.

Keskusteluja käydään ideoiden vaihtelusta ja kypsyttelystä, pyydetään työkaverin mielipidettä ja vinkkejä luettaviin kirjoihin. Keskustellaan myös teemoista ja niiden sopivuudesta sekä jos jollain on vinkkejä kyseistä teemaa varten esimerkiksi kirjoista tai rekvisiitasta, vaihdellaan näitä ideoita. Jos satutunneilla tehdään jotain toiminnallista, keskustellaan niistä asioista ja annetaan vinkkejä ja neuvoja. Kerrotaan minkälaiset osallistamiskeinot ovat toimineet ja minkälaiset eivät. Keskusteluja käydään lisäksi ryhmän hallinnasta, sopivista lauluista ja loruista, ajankäytöstä, mahdollisista ongelmista sekä motivaatiosta.

Kuusi vastaajaa kertoi, että keskustellaan kaikesta mitä satutunteihin voi vaan liittyä. Toiset taas ilmaisivat, että syksyisin ja keväisin ennen kuin satutuntikausi alkaa keskustellaan asioista ja jaetaan esimerkiksi vuorot satutuntien pitoon. Kolmen vastaajan kirjastossa satutunnin vetäjillä on säännölliset palaverit, joissa käydään edellä mainittuja asioita läpi. Lisäksi jotkut kertoivat, että normaaleista satutunneista ei välttämättä sen enempää keskustella, mutta kun luvassa on jotain isompaa esimerkiksi tapahtuman yhteydessä oleva satutunti, teemasatutunti tai erikoissatutunti asiasta keskustellaan enemmän. Saatuja palautteita käydään yhdessä läpi ja joillain kirjastoilla on käytössään satupassit, joten näiden passien sekä tarrojen määrästä keskustellaan.

7.3 Satutuntien merkitystä, tehtävää ja toimintaa koskevat vastaukset

16. Jos satutunteja ei järjestetä työpaikallasi, niin pitäisikö satutunteja mielestäsi järjestää?

Kuvio 13. Pitäisikö satutunteja järjestää työpaikallasi.

Kyselyn ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin, järjestetäänkö vastaajan työpaikalla satutunteja ja jos vastaaja vastasi ei, siirtyi hän suoraan tähän kysymykseen. Kyselyyn vastasi 145 henkilöä, joista 12 vastaajaa kertoi, että heidän työpaikallaan ei tällä hetkellä järjestetä satutunteja. Kysymys ei ollut pakollinen ja se oli tarkoitettu lähinnä heille, jotka ensimmäiseen kysymykseen vastasivat, että heidän työpaikallaan satutunteja ei järjestetä. Tähän kysymykseen vastasi kyselyyn vastanneista 40 henkilöä eli myös osa muista vastaajista tähän kysymykseen vastasi. Heistä 37 oli sitä mieltä, että satutunteja pitäisi järjestää heidän työpaikallaan ja vastaajista kolme henkilöä oli sitä mieltä, että satutunteja ei heidän työpaikallaan tarvitse järjestää. (Kuvio 13.)

Kolme vastaajaa kertoi, että heidän työpaikallaan ei järjestetä satutunteja ja heidän mielestensä niitä ei olisi myöskään järkevä aloittaa. Perusteluina olivat seuraavanlaiset asiat. Kaksi kolmesta vastaajasta kertoi, että satutunneilla ei käy kukaan, joten niiden aloittamista ei pidetä järkevänä, koska osallistujia ei kokemuksen mukaan saada. Lisäksi kolmas vastaaja kertoi syyksi resurssien puutteen, ei ole aikaa, eikä henkilöä, joka satutunteja voisi pitää. Vastaaja kertoi vielä, että jos he saisivat yhteistyötahon, joka satutunteja pitäisi, pystyisivät he tarjoamaan tilan niihin.

Kysymykseen vastaajista 37 kertoi, että heidän mielestään satutunteja pitäisi järjestää ja he kertoivat syitä miksi satutuntien järjestäminen on tärkeää. Vastaajista monet olivat sitä mieltä, että satutuntien pitäminen kuuluu kirjaston peruspalveluihin ja -tehtäviin. Satutunnit nähdään tärkeänä osana lasten kirjastotyössä. Lisäksi vastaajat kertoivat, että ne ovat tärkeitä ja suosittuja ja asiakkaat niitä paljon toivovat.

Satutunnit myös tutustuttavat lapset kirjastoon jo pienestä pitäen ja madaltavat kynnystä tulla kirjastoon. Lapset oppivat, että kirjasto kuuluu kaikille ja kaikenikäisille. Satutunnit nähtiin hienona vaihteluna lasten päivärytmiin ja oltiin sitä mieltä, että ne tuovat lapsille elämyksiä. Vastaajat näkivät myös, että satutunnit ovat luonteva tapa johdattaa lapset tarinoihin. Koettiin, että yhteiset lukuhetket on säilytettävä lasten elämässä ja ne tuovat lapsiperheitä kirjastoon. Vastaajat kokivat myös, että satutunneilla on syvempi merkitys lasten lukutaidon edistämisen kannalta. Ne auttavat kielellisessä kehityksessä, lukemaan innostamisessa ja tuovat esiin lastenkirjallisuutta.

17. Mitkä ovat mielestäsi satutuntien tavoitteet ja tehtävät?

Kysymys satutuntien tavoitteista tai tehtävistä oli avoin ja pakollinen kysymys ja siihen saatiin 145 vastausta. Vastaukset olivat laajoja ja vastaajat olivat pohtineet hyvin tarkasti satutuntien tavoitteita ja tehtäviä. Monissa vastauksissa tuli esiin lukemisen innostamisen ja lukuharrastuksen edistämisen tärkeys sekä kirjaston roolin esille tuominen.

Satutuokioilla on montakin tavoitetta ja tehtävää. Yksi on yhteistyön tekeminen sidosryhmien kanssa, mutta olennaisinta on kuitenkin mieles-

täni lapsen tutustuttaminen kirjastoon ja kirjastonkäyttöön sekä tietenkin erilaisiin satuihin ja tarinoihin. Lisäksi samalla lapsi oppii muiden huomioon ottamista, yleisössä olemista ja oman vuoron odottamista satutuokiutilanteen kautta. Kirjojen kautta voi oppia vaikka, kuinka paljon muutakin! Satutuokit tarjoavat lapsille kulttuurielämyksiä ikäryhmään sopivalla tavalla, ja se on omiaan vahvistamaan lapsen henkistä kasvua ja kehitystä osallistuvaksi yhteiskunnan jäseneksi. (Vastaaja 23.)

Satutunti kirjastoon tutustuttajana. Vastaajista 72 totesi, että satutunneilla kasvatetaan tulevaisuuden kirjaston käyttäjiä. On tärkeää, että kirjastoon opitaan paikkana jo pienestä pitäen. Vastaajien mielestä satutunneilla käyminen opettaa kirjastossa käymistä ja madaltaa kynnystä tulla kirjastoon. Kirjasto antaa positiivisen kuvan lapsille jo varhaisessa vaiheessa ja kun he saavat hyviä kokemuksia kirjastossa käymisestä, he toivottavasti jatkavat sitä vielä myöhemminkin. Lapsiperheet saavat myönteisen kokemuksen kirjastosta sekä palvelut tulevat tutuksi, joten kirjasto tulee siis tutuksi kaikille, myös ei-käyttäjille. Satutuntien avulla kirjaston henkilökunta tulee tutuksi ja helpommin lähestyttävämmäksi, joka taas madaltaa kynnystä tulla kirjastoon, esimerkiksi juuri ei-käyttäjien keskuudessa. Lisäksi avun pyytäminen helpottuu, kun jo vähän tuntee kirjaston henkilökuntaa. Satutuntien avulla kirjastosta saadaan hyviä kokemuksia, kirjastosta luodaan mukava kuva paikkana ja elämysten tarjoajana sekä lapset pääsevät tutustumaan kirjastoon ja sen aineistoihin.

Erilaisten taitojen oppiminen satutunneilla. Noin 70 vastaajan mielestä kirjaston satutunnit opettavat lapsille erilaisia taitoja ja edistävät lapsen kehitystä monella tavalla. Vastauksissa ensimmäisenä esiin tuli lukemisen edistäminen. Satutunnit edistävät ja innostavat lapsia lukemaan, auttavat kirjallisuusharrastuksen syntymisessä jo varhaisella iällä ja valmistelevat lapsia lukemisen harrastamiseen. Satutunnit tutustuttavat lapset tarinoiden ja kirjallisuuden maailmaan sekä innostavat lapsia etsimään tietoa ja tarttumaan kirjaan. Ääneen lukeminen nähdään myös hyödyllisenä vastaajien keskuudessa, sillä se auttaa muun muassa lapsen sanavarastoa kehittymään ja kuullun ymmärtämistä.

Vastauksissa tuli esille myös paljon muita tärkeitä taitoja, joita lapsi oppii satutuntien avulla. Satutunneilla lapsi oppii paljon sosiaalisesta kanssakäymisestä esimerkiksi muiden huomioon ottamista, yleisössä ja yhteisössä olemista ja sitä miten keskittyään kuuntelemaan ja opitaan olemaan hiljaa, kun toinen on äänessä sekä oman vuoron odottamista ja vuorovaikutustaitoja. Lapset saavat totutella isossa ryhmässä

olemiseen/toimimiseen. Ryhmässä oleminen voi kehittää myös kaveritaitoja ja lapsi pääsee tutustumaan toisiin lapsiin. Lasten tunnetaitojen edistäminen ja lasten itseilmaisuuksien tulivat myös esille vastauksissa. Lisäksi lasten kanssa keskusteleminen satujen välissä auttaa, sillä lapsi saa tuoda omia ajatuksia esiin ja samalla kieli kehittyy ja lapset oppivat empatiaa.

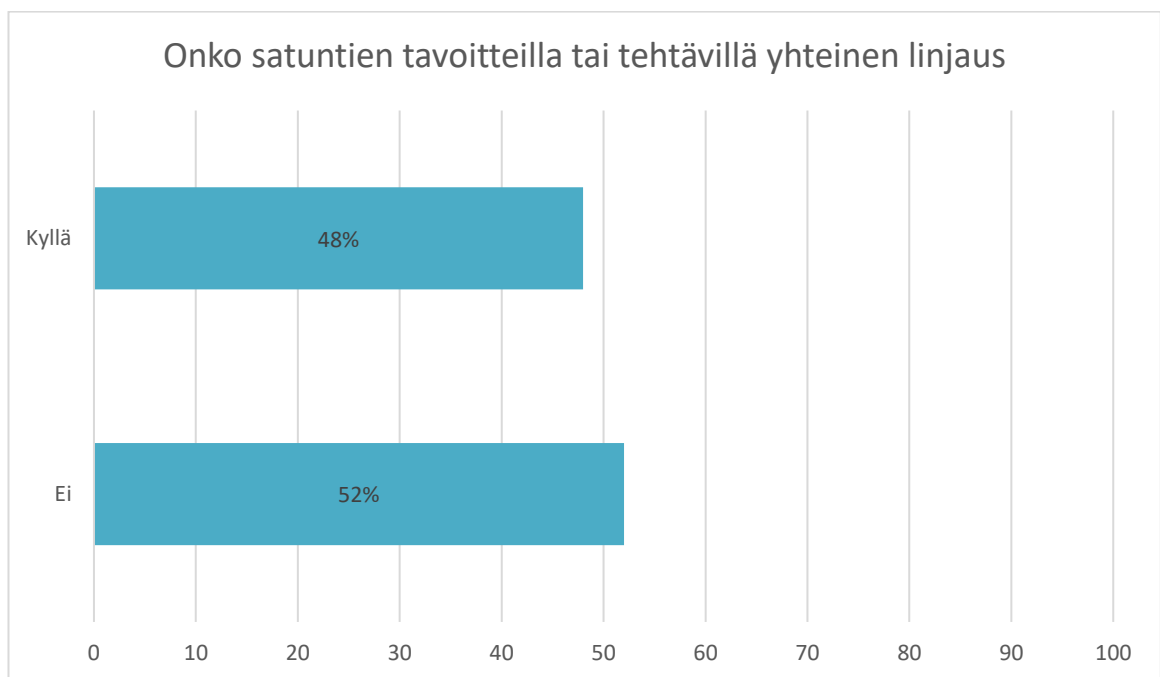
Vastaajat kertoivat lisäksi, että lapsen mielikuvitus kehittyy satutuntien avulla ja opitaan erilaisista tunteista. Lapsen keskittymiskyky ja kuuntelemisen kyky paranevat sekä lapsi saa kokea erilaisia tunteita turvallisessa ympäristössä. Kirjojen avulla pystyy tuomaan hankaliakin asioita tutuksi ja tuomaan esiin myös kasvatuksellisia sisältöjä. Saduissa voidaan pohtia hyvää ja pahaa tai oikeaa ja väärää ja näiden tarinoiden avulla lapsi voi oppia ja ehkä yhdistää satuja myös omiin kokemuksiin. Sadut voivat olla opettavaisia tarinoita, jotka antavat lapselle valmiuksia myöhempään elämään. Erään vastaajan mukaan lapsen elämästä jää puuttumaan paljon, jos lapsi joutuu kasvamaan ilman satuja. Sadut opettavat pysähtymistä tarinoiden äärelle ja voivat rauhoittaa lapsia.

Lapsi tarvitsee satuja kasvaakseen, sadut ovat opettavia tarinoita ja antavat valmiuksia myöhempään elämään. Ilman satuja lapsen elämästä jää puuttumaan paljon. (Vastaaja 52.)

Satutuntien muita esille tulleita tehtäviä ja tavoitteita. Vastaajat kertoivat myös muista satutuntien tehtävistä ja tavoitteista, jotka heidän mielestään ovat tärkeitä. Satutunnit tuovat iloa niin pienemmille kuin suuremmillekin ja lapset saavat niistä kivoja muistoja. Ne tuovat vaihtelua lapsen normaalin päivään ja arkeen tarjoamalla erilaista ja mukavaa tekemistä keskelle arkipäivää. Lapset saavat kokemuksia monenlaisista eri saduista ja tarinoista ja erään vastaajan mukaan satutunnit julistavat kirjojen ilosanomaa. Yhtenä satutuntien tehtävänä nähtiin lapsiperheiden tavoittaminen. Satutunnit tarjoavat kotona oleville vanhemmille ja lapsille mahdollisuuden tavata toisia lapsia ja aikuisia sekä antavat yhteistä tekemistä perheen kesken. Satutunneilla lapsen on mahdollisuus nähdä ja kokea asioita kodin tai päiväkodin ulkopuolella ja tulla erilaiseen ympäristöön. Sadun lukijana on joku muu aikuinen kehen kanssa päivittäin ollaan tekemässä, joten se tuo myös lapselle erilaisuutta tavalisesta arjesta.

Nähtiin, että satutunnit ovat erityisen tärkeitä, sellaisille lapsille, joille ei kotona lueta. Lisäksi on hyvä, että ruutuajan vastapainoksi tarjotaan myös tällaista sisältöä, elävää kerrontaa. Lasten lukemisen edistäminen oli yksi eniten mainituista tavoitteista, mutta eräs vastaaja kertoi myös, että on tärkeää ottaa huomioon myös lapsille lukemisen edistämistä. Aikuisten tulisi ymmärtää lukemisen tärkeys lasten kehitykselle. Vastaajien mielestä myös lastenkulttuurin näkyvillä pitäminen ja lasten esille tuominen arvokkaana asiakasryhmänä liittyy satutuntien tehtäviin ja tavoitteisiin.

18. Onko tavoitteista tai tehtävistä työpaikallasi jonkinlainen linjaus tai yhteinen näkemys?

Kuvio 14. Satutuntien yhtenäinen linjaus.

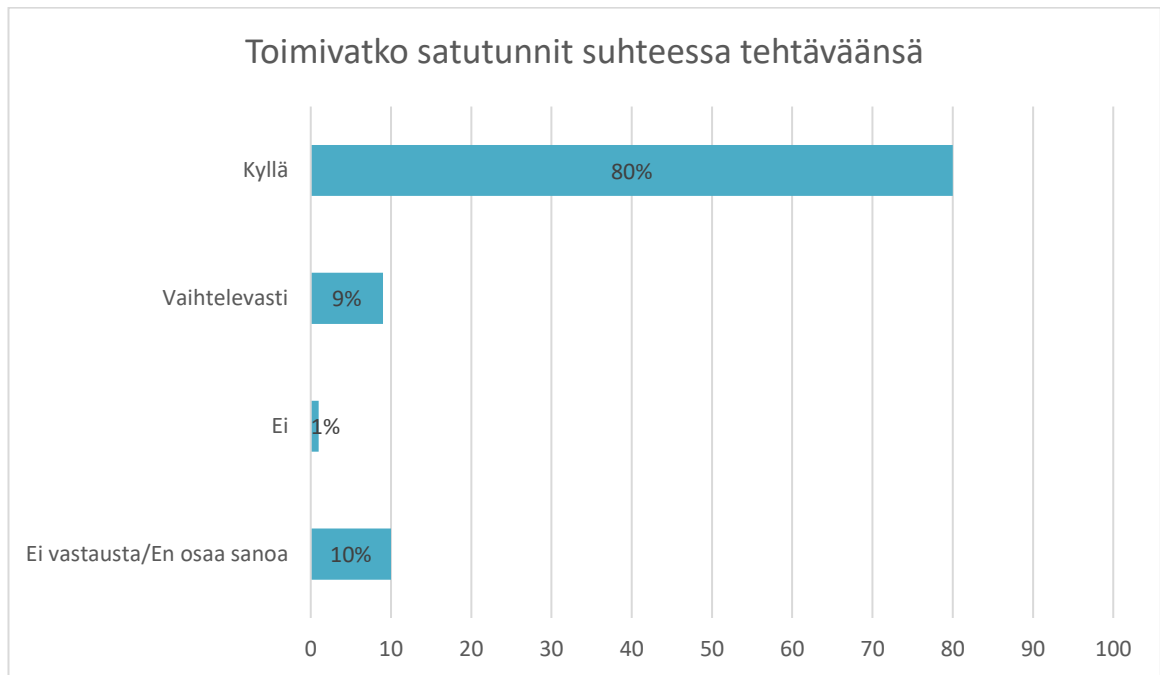
Kysymys oli pakollinen kysymys ja siihen vastasivat kaikki 145 henkilöä. Kysymyksessä oli valmiit vastausvaihtoehdot ja vastaukset jakoutuivat melko tasaisesti näiden kahden vastausvaihtoehdon välillä. Pieni enemmistö eli 76 vastaajaa kertoi, että heidän työpaikallaan ei ole yhtenäistä linjausta tai näkemystä satutuntien tavoitteita

tai tehtäviä koskien. Loput vastaajista eli 69 vastaajaa kertoi, että heidän työpaikallaan on jonkinlainen linjaus tai yhteinen näkemys satutuntien tavoitteisiin ja tehtäviin liittyen. (Kuvio 14.) Vastaajia pyydettiin myös kertomaan minkälaisia nämä tavoitteet tai tehtävät ovat.

Vastaajista 35 kertoivat muun muassa seuraavanlaisista linjauksista ja yhtenäisistä näkemyksistä, joita heidän työpaikallaan on. Mennään tarina edellä, markkinoidaan kirjoja ja kirjastoa, johdatetaan lukemiseen ja sen tärkeyden ymmärtämiseen. Kannustetaan lukemiseen ja lukutaidon edistämiseen, tiedostetaan lukemisen tärkeys ja edistetään lukuelämyksiä. Lisäksi yksi vastaaja kertoi, että lasten monilukutaito on asetettu kaikkien tapahtumien mukaan lukien satutuntien tavoitteeksi.

Kahdeksan vastaajan kohdalla linjaukset tulivat esimerkiksi kirjastokasvatussuunnitelmasta, kirjaston omasta strategiasta ja arvonlupauksista, kirjaston, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteisestä suunnitelmasta tai kulttuurikasvatussuunnitelmasta. Lisäksi neljän vastaajan kohdalla, kirjastot ovat suullisesti sopineet yhteisistä linjauksista koskien satutuntien säännöllisyyttä ja sisältöä. Muita esille tulleita linjauksia ja yhtenäisiä näkökulmia olivat: yhteistyö varhaiskasvatuksen ja koulujen kanssa ensiarvoisen tärkeää, satutuntien kuuluu olla mukavia, sopivia ja avoimia kaikille, satutunteja pitää olla enemmän ja niillä pitää olla syvempi merkitys kuin pelkkä ääneen luettu kuvakirja sekä tuodaan esille lukemisen tärkeyttä.

19. Toimivatko työpaikkasi satutunnit suhteessa tehtäväänsä?

Kuvio 15. Satutuntien toimivuus suhteessa tehtävään.

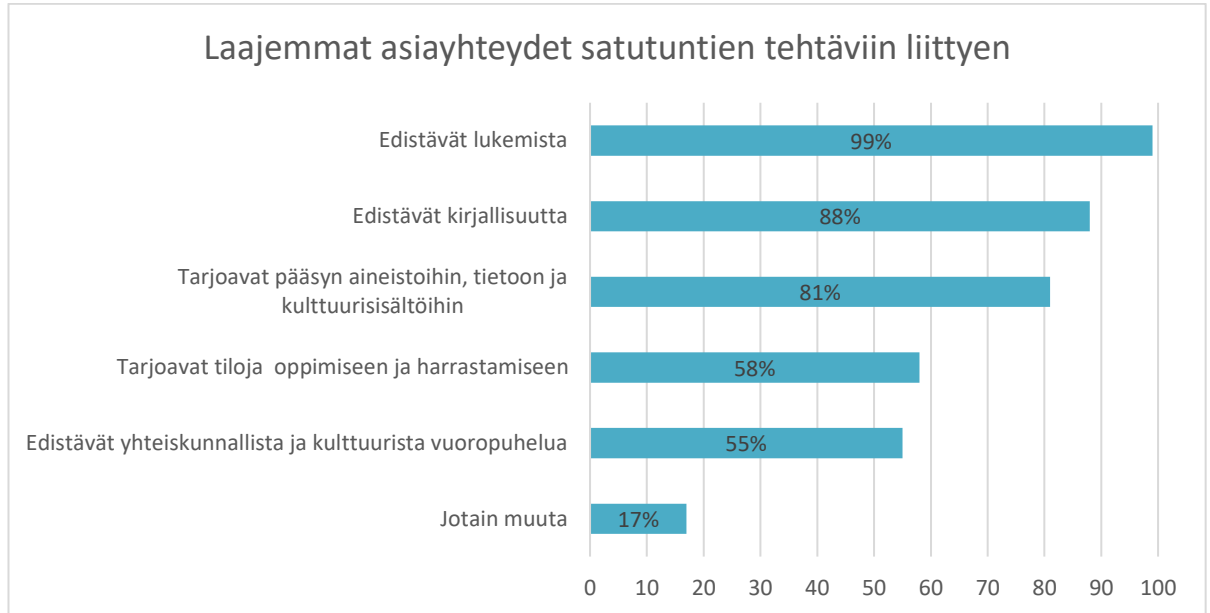
Kysymys oli avoin, mutta pakollinen kysymys ja siihen vastasivat kaikki 145 henkilöä. Suurin osa vastaajista eli 116 vastaajaa (80 %) oli sitä mieltä, että heidän työpaikallaan satutunnit toimivat suhteessa tehtäväänsä. Vain kaksi vastaajaa kertoi, että satutunnit eivät toimi suhteessa tehtäväänsä heidän työpaikallaan. Lisäksi 9 % eli 13 vastaajaa kertoi, että satutunnit toimivat vaihtelevasti suhteutettaessa tehtäväänsä. Osan vastaajista työpaikalla ei satutunteja järjestetä ja osa vastaajista ei osannut sanoa, joten näistä 14 vastaajasta muodostui loput 10 %. (Kuvio 15.) Vastaajia pyydettiin perustelemaan vastaustaan muutamalla sanalla. Perustelut olivat vaihtelevia ja toiset vastaajat antoivat tarkempia ja laajempia perusteluja, kuin toiset. Vastaukset olivat kuitenkin melko samantapaisia.

Vastaajista 36 koki, että satutuntien sisältö on toimivaa ja lapset viihtyvät satutunneilla. Sadut valitaan huolella ja ikäluokan mukaan. Lisäksi esitystapa pyritään pitämään kiinnostavana ja tilanne itsessään mukavana ja rentona. Lisäksi 34 vastaajaa kertoi, että satutunneilla riittää kävijöitä ja näihin kävijämääriin ollaan tyytyväisiä. 23 vastaajaa kertoi positiivisesta palautteesta, jota saadaan satutunneilla ja vielä tuntien jälkeenkin. Positiivista palautetta tulee niin lapsilta kuin aikuisilta.

Satutunnit tuovat kokemuksia kirjastosta ja 21 vastaajaa toivat tämän asian esille. Satutunnit pidetään kirjastossa, jotta lapset oppisivat käyttämään kirjastoa ja kokisivat kirjasto helposti lähestyttävänä paikkana. Sellaisetkin lapset pääsevät päiväkodin mukana kirjastoon, jotka eivät perheen kanssa kirjastoissa käy. Lukemisen tärkeys tuotiin esille ja se, miten satutunnit tuovat sitä esille ja muistuttavat siitä. Lisäksi muistutettiin, että ääneen lukeminen on hyväksi lapsen kielen- ja lukutaidon kehitykselle sekä lapset saadaan kirjojen ja kirjallisuuden pariin pienestä pitäen satutuntien kautta.

Vastaajista yhdeksän kertoi, että vuorovaikutteisuus on näkyvää. Lapset esittävät paljon kommentteja ja omia kokemuksia tunnin lomassa, joten keskittyminen ja asioiden sisäistäminen lienevät hyvällä tasolla. Kaksi vastaajaa kertoi myös, että toimintaa pyritään kehittämään ja saavuttamaan sen avulla enemmän lapsiperheitä. Vastaajista 9 % oli kertonut, että satutunnit toimivat vaihtelevasti suhteessa tehtäväänsä ja perustelivat vastausta siten, että kävijämäärät vaihtelevat paljon ja totesivat, että sisältöä voisi kehittää enemmän siihen suuntaa, että satutunnit alkaisivat toimia suhteessa tehtäväänsä. Ne muutamat vastaajat, jotka totesivat, että satutunnit eivät toimi suhteessa tehtäväänsä, kertoivat syyksi sen, että kävijöitä ei ole.

20. Mihin laajempaan asiayhteyteen satutuntien tehtävä liittyy / tehtävät liittyvät?
(Esim. yleisen kirjaston lainmukaisista tehtävistä)

Kuvio 16. Laajemmat asiayhteydet liittyen satutuntien tehtäviin.

Kysymys oli vastaajille pakollinen ja kaikki 145 vastaajaa siihen vastasivat. Kysymyksen ollessa monivalintakysymys, jossa vastaajat saavat valita monta vastausvaihtoehtoa, vastauksia annettiin yhteensä 577 kappaletta. Lähes kaikki vastaajista olivat sitä mieltä, että satutuntien järjestäminen liittyy lukemisen edistämiseen. Vain kaksi vastaajista jätti valitsematta tämän vaihtoehdon. Kirjallisuuden edistäminen oli 128 vastaajan mielestä yksi satutuntien tehtävistä, 117 vastaajaa myös piti satutuntien tehtävänä sitä, että satutunnit tarjoavat pääsyn aineistoihin, tietoon ja kulttuurisältöihin. Yli puolet vastaajista näkivät myös, että tilojen tarjoaminen oppimiseen ja harrastamiseen (84 hlö) sekä yhteiskunnallisen ja kulttuurisen vuoropuhelun edistäminen (80hlö) ovat asioita, johon satutuntien tehtävät liittyvät. Lisäksi vastaajista 25 henkilöä kertoi, että satutuntien tehtävät liittyvät myös muihin kuin edellä mainittuihin asiayhteyksiin. (Kuvio 16.)

Jotain muuta, mitä. 25 vastaajaa vastasi kohtaan jotain muuta ja he perustelivat mihin laajempaan asiayhteyteen satutuntien tehtävä/tehtävät heidän mielestään liittyvät. Vastaajat kertoivat, että satutunnit lisäävät saavutettavuutta ja yhdenvertai-

suutta. Lisäksi kirjastoon tutustutaan ja se tulee tutuksi pienillekin lapsille satutuntien kautta. Yhteistyö perheiden, hoitajien ja ryhmien kanssa kantaa pitkälle tulevaisuuteen. Satutunnit edistävät lapsen kasvua, kehitystä, kielellisiä taitoja ja monipuolisia lukutaitoja. Satutunnit nähdään myös yleisenä kasvatuksellisenä tehtävänä ja ne auttavat ja kasvattavat lapsia esimerkiksi siihen, kuinka toimitaan erilaisissa tilaisuuksissa, paikoissa ja yhteisössä.

Kyselyyn vastanneiden mukaan satutunnit tarjoavat elämyksiä ja kulttuuria sekä virkistystä, hyvää mieltä, iloa ja yhdessä oloa. Ne myös edistävät kulttuurikasvatusta laajemmin, sillä monet taiteen keinot tulevat tutuksi. Kirjastot ja siellä järjestettävät satutunnit opettavat, että kirjasto on avoin paikka kaikille ja ne lisäävät lasten tasa-arvoisuutta, jos lapselle ei esimerkiksi kotona satuja lueta. Syrjäytymisen estäminen mainittiin myös, juuri sen vuoksi, että kirjasto on kaikille avoin, ilmainen ja kaikilla on samanlaiset mahdollisuudet päästä tarinoiden maailmaan. Tärkeänä satutuntien tehtävänä nähtiin myös, että ne edistävät yhteistyötä erilaisten sidosryhmien kanssa esimerkkinä kunnan muut toimijat. Lisäksi nähtiin, että satutunnit markkinoivat kirjastoa, ne ovat tärkeä osa tapahtumatuotantoa, toimivat kohtaamispaikkana ja henkilökunnan tutuksi tuleminen asiakkaille.

21. Mikä on mielestäsi satutuntien tärkein merkitys?

Kysymys satutuntien tärkeimmästä merkityksestä oli avoin- ja pakollinen kysymys, ja vastaajat saivat kertoa heidän omasta mielestään tärkeimmän merkityksen. Vastauksia tuli 145 ja moni oli vastauksessaan maininnut muutamiakin asioita, joita he tärkeimpänä näkivät. Vastauksissa tuli tiettyjä teemoja esiin, esimerkiksi lukemisen edistäminen, positiivisten kokemusten antaminen lapsille ja kirjastojen rooli lasten lukemisessa. Eräs vastaajista oli onnistunut pukemaan sadun sanoman hienosti sanoiksi.

Sadun sanoma – olen antanut palvelulupauksen satujen sanoman levittämisestä – sillä saa hyvät eväät laulamiseen, tunteisiin, tekemiseen, olemiseen: elämään. (Vastaaja 90.)

Yli puolet (75) vastaajista näki, että lukutaidon, monilukutaidon sekä lukuinnostuksen edistäminen on satutuntien tärkein merkitys. Lisäksi tähän teemaan liittyen tuli

muitakin vastauksia. Lukuharrastuksen edistäminen nähtiin merkityksellisenä sekä seuraavanlaiset asiat. Kielellisen kehityksen edistäminen ja tukeminen, koska kieli tukee ajattelun ja kommunikoinnin kehittymistä. Tunnetaitojen, kuuntelemisen ja vuorovaikutuksen oppiminen, henkisen kasvun tukeminen sekä lukemaan kannustaminen ja lukuharrastuksen edistäminen ja kuuntelemiseen innostaminen. Lapsen itsetunnon kehittäminen mielikuvituksen ja elämysten kautta.

Satutunnit myös tutustuttavat lapset kirjallisuuteen ja lukemiseen. Tärkeää se on erityisesti sellaisille lapsille, joille ei kotona lueta. Yksi vastaaja toteaa, että ” Jos satutunneille tuodaan yksikin lapsi, joka ei muuten kuule tarinoita tai jolle ei lueta, on niiden merkitys valtava.” Satutuntien tärkeänä merkityksenä nähtiin, että nämä lapset pääsevät myös osaksi kirjojen, tarinoiden ja satujen rikasta maailmaan. Esille tuli myös se, että tuodaan kaikille lapsille iloa, elämyksiä ja muistoja. Satutunnit ovat vastausten mukaan lapsille positiivinen kirjastoelämys, sadut ja tarinat tuodaan lasten saataville, kuultavaksi, koettavaksi ja nähtäväksi. Lisäksi vastaajat kertoivat merkitykselliseksi tarinoista nauttimisen ja oivallusten riemun ja sen, että kuuntelijat saavat itselleen jotain luetuista tarinoista. Lapset pääsevät tutustumaan tarinoiden maailman ja samalla herää mielenkiinto kirjallisuuteen ja kirjastoon. Eräs vastaaja kuvailee asiaa seuraavasti.

Tutkimusten mukaan asenteet lukemista kohtaan opitaan jo ennen lukutaitoa. Positiiviset asenteet lukemista kohtaan lisäävät lukemisen iloa ja mitä enemmän harjoittelee, sitä paremmin se sujuu. Lukuharrastuksella on tutkitusti paljon elämänmittaisia positiivisia vaikutuksia. Satutuntien avulla lapset pääsevät osaksi tätä kirjallista kulttuuria ja tottuvat kirjan äärelle. (Lisäksi se tekee kirjastosta tutun paikan ja tuttuun paikkaan on kiva palata myöhemminkin.) (Vastaaja 63.)

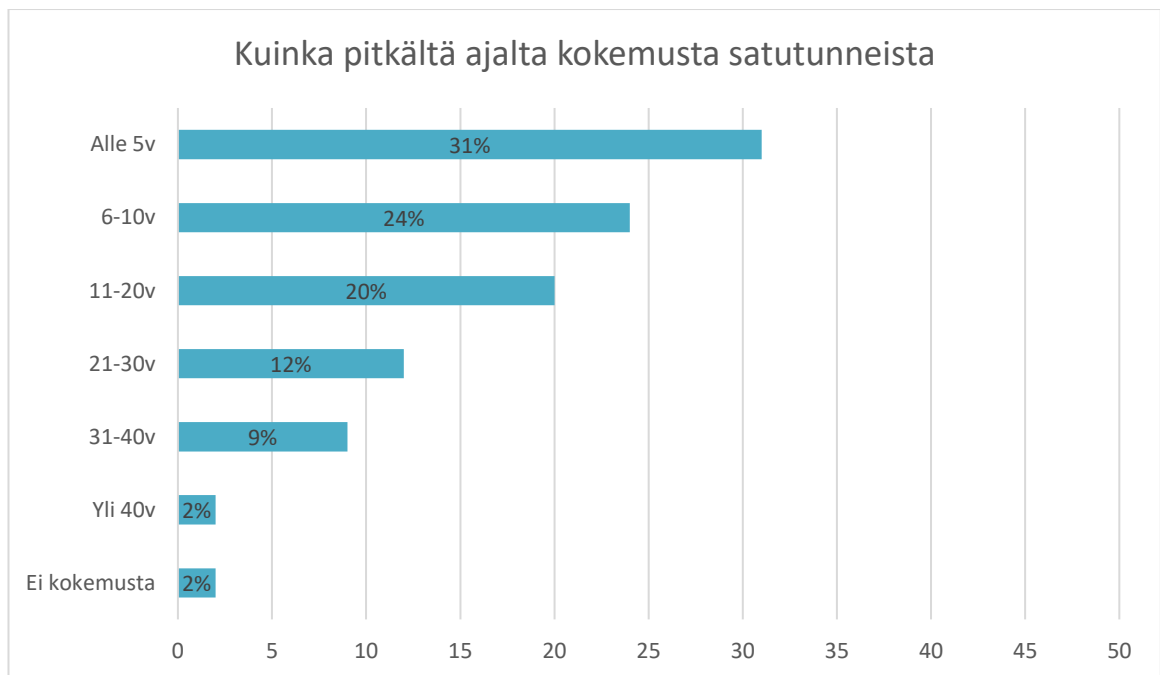
Vastauksissa 40 vastaajaa toi esille myös kirjaston tarkoituksen ja merkityksen. Merkityksellisenä nähtiin, että tuodaan esille mitä varten kirjastot ovat sekä se, että saadaan tuotua lapset ja aikuiset kirjastoon. Vastaajat kertoivat, että lasten on tärkeää tietää, että kirjastot ja kirjat ovat kaikkia varten. Lapset siis halutaan johdattaa kirjaston ystäviksi. Lapsille luodaan hyvä kuva kirjastoista, kirjoista ja kirjaston tarjoamista elämyksistä. Lisäksi perheet aktivoituvat kirjaston käyttäjiksi monipuolisesti ja herättelevät vanhempia lukemisen tärkeyteen. Satutunnit antavat lapsille positiiv-

visen kuvan kirjastosta jo pienestä pitäen ja ne tuottavat lapsille iloa ja ihania muistoja. Satutunneista haluttiin muodostuvan positiivisia kokemuksia. Merkityksellisiä asioita kyselyn mukaan olivat myös lasten ilahduttaminen ja yhteinen hauskanpito, joka pohjautuu kirjaston aineistoihin.

Lopuksi vielä muita merkityksellisiä asioita, joita vastaajat kertoivat. Satutuntien merkityksenä on tarjota pienille lapsille kulttuurielämyksiä, tarinankerronnan perinne jatkuu, lapset pääsevät kokemaan sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja oman mielikuvituksen löytäminen kirjaston tarjoamien elämysten avulla. Lisäksi yhdessäolo tarinoiden äärellä, mahdollisuutta pysähtyä hetkeen, lapsista kasvatetaan monipuolisia lukijoita ja lasten kanssa keskustelu tärkeistä asioista esimerkiksi kirjaan liittyen nähtiin tärkeinä merkityksinä. Muutama vastaaja kertoi myös toisenlaisen näkökulman asiaan eli satutunnit tekevät omasta työstä merkityksellistä ja hauskaa sekä lasten lukemisen ilon ja kirjojen löytämisen riemun todistaminen, joka tuntuu palkitsevalta, kun miettii työntekijän näkökulmaa.

7.4 Satutuntien muuttumista koskevat vastaukset

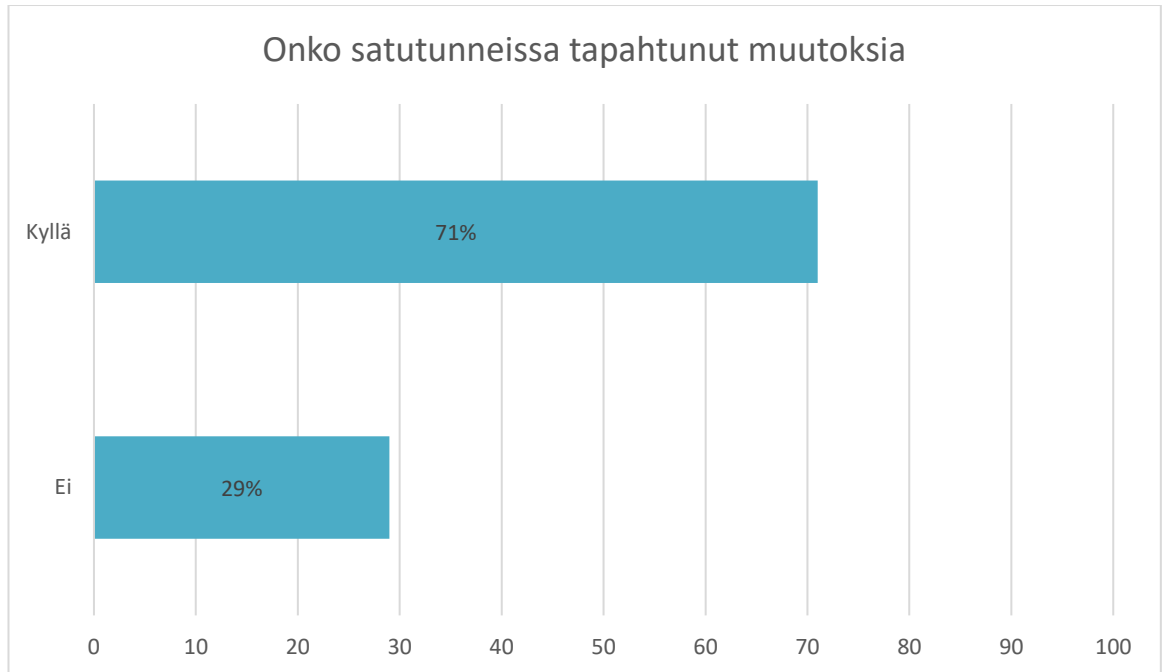
22. Kuinka pitkältä ajalta sinulla on kirjastotyöhön liittyvää kokemusta satutunneista?

Kuvio 17. Kokemus liittyen satutunteihin.

Kysymys oli avoin ja pakollinen kysymys, johon vastauksen antoivat kaikki 145 kyselyyn vastannutta. Kysymyksen ollessa avoin, vastaajat saivat omin sanoin kertoa kuinka pitkältä ajalta heillä on kokemusta satutunteihin liittyen. Vastaajien kokemus vaihteli todella paljon aina alle vuodesta yli neljäänkymmeneen vuoteen. Vastaajista 31 % eli 44 henkilöä kertoi, että heillä on kokemusta satutunneista alle viiden vuoden ajalta. Vastaajista 35 henkilöllä kokemusta oli 6–10 vuotta ja 29 vastaajalla 11–20 vuotta. Yli kahdenkymmenen vuoden kokemusta löytyi myös muutamilta vastaajilta ja ne jakautuivat seuraavanlaisesti: 21–30 vuotta 18 vastaajalla, 31–40 vuotta 13 vastaajalla ja yli neljänkymmenen vuoden kokemus satutunneista oli kolmella vastaajista. Lisäksi kolme vastaajaa kertoi, ettei heidän aikanaan ole satutunteja pidetty, joten kokemusta ei ole lainkaan kertynyt. (Kuvio 17.)

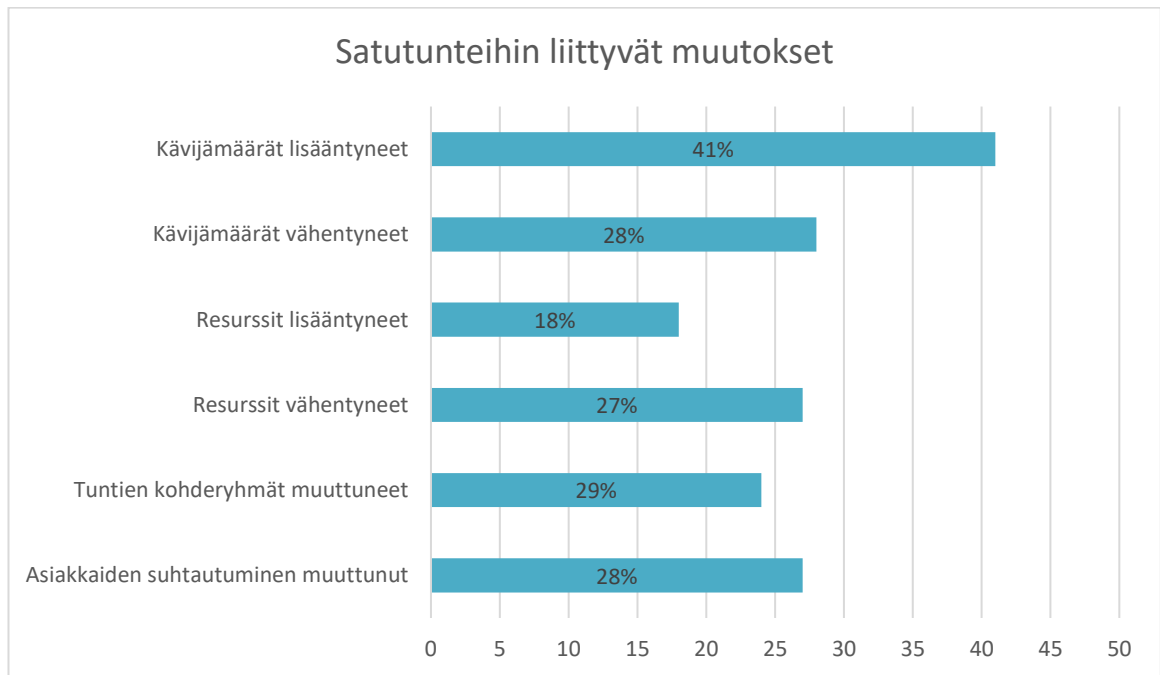
23. Onko tässä ajassa tapahtunut satutunteihin liittyviä muutoksia? (Esim. Muutokset tuntien kohderyhmissä, kävijämäärissä, tuntien kohderyhmissä, satutunteihin suunnatuissa resursseissa, asiakkaiden suhtautumisessa)

Kuvio 18. Satutuntien mahdolliset muutokset työskentelyajalta.

Kysymyksessä kysyttiin onko satutunneissa tapahtunut muutoksia sinä aikana, kun vastaaja on satutuntien parissa työskennellyt. Kysymys oli valintakysymys, joten jokaisen vastaajan tuli vastata jompikumpi valmiiksi annetuista vastausvaihtoehdoista. Kysymykseen vastasi 145 henkilöä, joista 71 % eli 103 henkilöä kertoi, että muutoksia on tapahtunut ja vastaajista 29 % eli 42 henkilöä taas totesi, että heidän aikanaan muutoksia ei ole tapahtunut. (Kuvio 18.)

24. Millaisia satutunteihin liittyviä muutoksia on tapahtunut?

Kuvio 19. Satutunteihin liittyvät muutokset työskentelyajalta.

Kysymys numero 24 liittyi edelliseen kysymykseen, jossa kysyttiin, onko satutunteilla tapahtunut muutoksia. Tämän kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, että jos muutoksia on tapahtunut, minkälaisia ne ovat olleet. Kysymys oli määritelty pakolliseksi kysymykseksi ja se oli monivalintakysymys, johon vastaajille oli annettu valmiit vastausvaihtoehdot, joista he saivat valita niin monta kuin halusivat. Vastauksia tuli yhteensä 241 kappaletta ja ne jakautuivat seuraavanlaisesti. Kävijämäärät olivat lisääntyneet 60 vastaajan aikana, kun taas kävijämäärät vähentyneet 41 vastaajan kohdalla. Resurssit olivat lisääntyneet 26 vastaajan kohdalla ja vähentyneet 39 vastaajan aikana. Lisäksi tuntien kohderyhmät olivat muuttuneet 35 vastaajan aikana ja 32 vastaajaa kertoi, että asiakkaiden suhtautuminen on muuttunut heidän aikanaan. (Kuvio 19.) Kohtiin kohderyhmien muuttumisesta ja asiakkaiden suhtautumisen muuttumisesta pyydettiin vastaajilta tarkempia tietoja siitä, miten ne ovat muuttuneet.

Asiakkaiden suhtautumisen muuttuminen. Asiakkaiden suhtautumisessa oli niin positiivisia kuin negatiivisiakin asioita, jotka olivat muuttuneet sinä aikana, kun vastaajat olivat satutunteja pitäneet. Vastaajista 19 kertoi asiakkaiden suhtautumisen muuttumisen olleen positiivista, kun taas 13 vastaajaa totesi sen olleen negatiivista. Positiivisia asioita, joita vastaajat kertoivat asiakkaiden muuttuneessa suhtautumisessa, oli seuraavanlaisia. Päiväkotiryhmät ovat alkaneet pitämään satutunteja tärkeinä ja he niitä kyselevät sekä toivovat lisää. Myös muut asiakkaat haluavat ja toivovat satutunteja lisää. Yksi vastaaja kertoi myös, että neuvolayhteistyö nähdään positiivisena ja pienten lasten vanhempia on alkanut tulla satutunneille enemmän. Lisäksi asiakkaat ovat innoissaan palvelusta, satutunteja kohtaan on enemmän kiinnostusta, esitetään enemmän teematoiveita ja asiakkaat antavat paremmin palautetta. Eräs vastaaja oli myös tehnyt huomion siitä, että aikuiset vaikuttavat olevan enemmän huolissaan lasten lukutaidosta ja haluavat tutustuttaa lapset jo aiemmin kirjojen maailmaan. Myös muita asioita tuli kysymyksessä esiin. Koettiin, että pienillä paikkakunnilla satutunnit ovat hyvin suosittuja, lapset ovat niihin tottuneet ja suhtautuminen muuttunut myönteisemmäksi sekä toiminta on tullut näkyvämmäksi lisääntyneen mainonnan avulla.

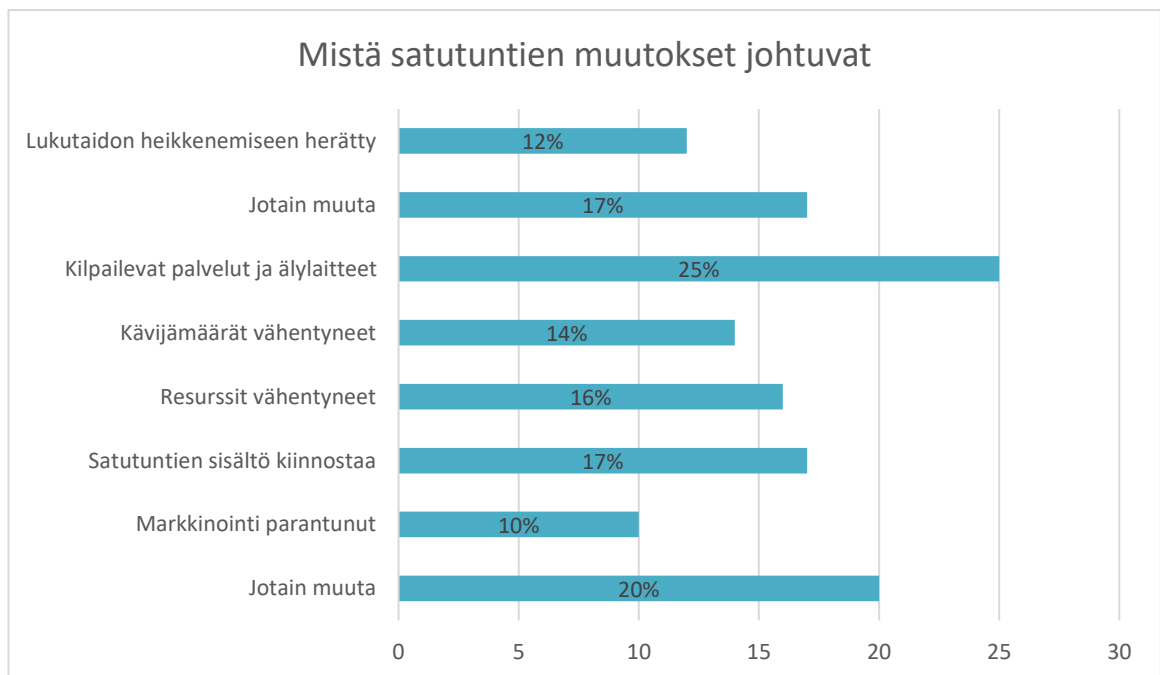
Asiakkaiden suhtautumisessa oli näkynyt myös negatiivisia muutoksia. Kirjojen merkitys oli vastaajien mukaan pienentynyt ja koettiin, että pelkät sadut eivät enää kiinnosta lapsia. Satutunneilla pitäisi aina olla jotain erikoisempaa mukana, esimerkiksi liikkuvaa kuvaa tai toiminnallisia asioita esimerkiksi askartelua. Lapset ja heidän vanhempansa eivät enää kysele milloin satutunteja järjestetään eivätkä nämä yksittäiset lapset enää satutunneilla juuri käy. Vastaajat kokivat, että muu ajanviete on vienyt aikaa kirjoilta ja saduilta. Monissa vastauksissa tuli esiin lasten keskittymiskyvyn heikentyminen. Moni kertoi, että lapset eivät pysty enää keskittymään samalla tavalla kuin ennen, he ovat lyhytjänteisempiä ja levottomampia.

Tuntien kohderyhmien muuttuminen. Kohderyhmät olivat myös kokeneet muutoksia 35 vastaajan kohdalla. Vastaajat kertoivat, että yksittäiset vanhempi- ja lapsikävijät sekä perheet ovat vähentyneet ja satutunneilla käy yhä enemmän vain päiväkotiryhmiä tai perhepäivähoitoryhmiä. Lisäksi satutunneilla käy erityisryhmiä ja -lapsia sekä satutunteja on alettu järjestämään eri kielillä, ja maahanmuuttajat ovat myös alkaneet käymään satutunneilla. Vastaajat ovat huomanneet, että näiden

edellä mainittujen ryhmien lisäksi satutunneilla käy paljon alakoululaisia, nämä koululaiset eivät ole halunneet vielä lopettaa satutunneilla käymistä ja on alettu panostaa näihin kouluikäisiin.

Alakoululaisten lisäksi muutamat vastaajat kertoivat, että heidän satutunneillaan on alkanut käymään yhä pienempiä lapsia. Tämän takia on tehty ryhmien jaottelua, sillä kävijöitä on ollut monesta eri ikäryhmästä. Eräs vastaajista kertoi, että heillä kaikki lapset olivat ennen samassa ryhmässä, mutta nyt lapset on jaettu kolmeen eri ikäryhmään. Lisäksi vastaajat kertoivat, että satutunteja järjestetään avoimina sekä kohderyhmille, joissain kirjastossa perhepäivähoitoryhmät ovat vähentyneet ja jossain kirjastossa vanhuksia ja lapset käyvät yhdessä satutunneilla.

25. Mistä satutuntien muutokset mielestäsi johtuvat?

Kuvio 20. Mistä satutuntien muutokset johtuvat.

Vastaajilta kysyttiin, mistä satutuntien muutokset heidän mielestään johtuivat. Kysymys oli avoin kysymys ja vastauksia tuli 117. Kysymys oli kuitenkin laitettu pakol-

liseksi, vaikka osa vastaajista kysymykseen numero 23 vastasi, että heidän mielestään satutunneilla ei ole tapahtunut muutoksia, sinä aikana, kun niitä on järjestetty. Vastaajista 23 joutui tähän kysymykseen vastaamaan joko viivalla tai sanoin, että muutoksia ei ole tapahtunut. Yllä oleva kuvio (Kuvio 20) antaa hieman suuntaa siitä minkälaisia asioita vastaajat kertoivat.

Vastaajista 29 henkilöä toi esille kilpailevat palvelut sekä älylaitteet. Lapsille on nykyään tarjolla niin paljon kaikkia muita harrastuksia sekä monia kaupallisia ja toiminnallisia palveluita, esimerkkinä eräässä vastauksessa annettu Hoplop. Nämä edellä mainitut harrastukset ja palvelut vievät paljon lasten aikaan ja ne koetaan mielekkäämpänä kuin satutunnit. Monissa vastauksissa tuli lisäksi esille erilaiset mobiililaitteet, joita lapset käyttävät paljon ja heidän aikansa kuluu niiden parissa. Koetaan, että digitalisoituminen on vienyt lapsia pois kirjastosta ja satutunneilta.

Vastaajista 14 kertoi syyksi, että eri tahoilla on herätty lukemisen tärkeyteen ja lukutaidon heikkenemisestä kertoviin uutisiin. Vanhemmat ja varhaiskasvatus kokevat satutunnit tärkeinä ja lasten lukutaidon hiipumista on alettu torjumaan aktiivisemmin. 12 vastaajaa kertoi myös siitä, kuinka satutunneista paremmin tiedottaminen sekä mainostus on lisännyt kävijöitä ja kiinnostusta. Satutunnit ovat tulleet paremmin ihmisten tietoisuuteen, kun niitä on pyritty mainostamaan kokonaisvaltaisemmin. Lisäksi 20 vastaajaa totesi, että satutuntien sisältö on alkanut kiinnostamaan asiakkaita. Satutunnit on saatu tuotteistettua hyvin, niissä on selkeä rutiini, ajankohta on ollut selkeä asiakkaille ja niiden sisältö nähdään houkuttelevana.

Kirjaston resursseista tuli vastauksia niin hyvänä kuin huonona näkökulmana. Kuiden vastaajan kirjastossa resurssit olivat parantuneet joko niin, että oli enemmän rahaa, henkilökunnalla enemmän aikaa tai tilat olivat parantuneet. Enemmän vastauksia tuli kuitenkin resurssien huononemisesta ja 19 vastaajaa kertoi, että resurssit olivat huonontuneet. Vastaajat kertoivat, että rahaa oli vähemmän, kirjastolle oli lisätty muita tehtäviä, joten satutunteihin ei kerkeä laittaa aikaa, ei ole tarpeeksi henkilökuntaa eikä tilaa, missä satutunteja voisi järjestää.

Satutuntien kävijämääristä vastaajat antoivat myös kommentteja. Vastaajista 16 kertoi, että kävijämäärät olivat vähentyneet. Vähentyneet kävijämäärät johtuivat esimerkiksi seuraavista asioista. Päiväkotiryhmien ja perhepäivähoitajien on vaikea

tulla paikalle, koska kirjasto on kaukana sekä resurssien puute heijastuu tähänkin, sillä satutunteja on jouduttu vähentämään ja ajankohtia muuttamaan, joten kävijätkin vähentyvät samalla. Vastaajista kahdeksan taas kertoi päinvastaisen näkökulman ja heidän kirjastossaan kävijämäärät ovat lisääntyneet ja yhteistyö lisääntynyt päiväkotien ja koulujen kanssa.

Muita yksittäisiä asioita, joita tuli esiin, kun vastaajat pohtivat mistä satutuntien muutokset johtuvat oli seuraavia. Yksi vastaajista kertoi, että vanhemmat eivät arvosta samalla tavalla lukemista kuin aiemmin ja toinen vastaaja kertoi samanlaisesta näkökulmasta ja hän vastauksessaan ilmaisi, kuinka vanhemman sukupolven hoitajat/isovanhemmat tulevat lapsien kanssa satutunneille, kun taas nuoremman sukupolven ammattilaiset ja hoitajat eivät niinkään niillä käy. Koetaan myös, että lukeminen on vähentynyt. Kaksi vastaajaa kertoi, että kirjaston vanhemmat vakioasiakkaat ovat joko valittaneet satutuntien aiheuttamasta melusta tai kehuneet, kuinka on hyvä, että tällaista toimintaa järjestetään. Lisäksi yksi vastaaja antoi vielä positiivisen kommentin ja hänen mielestään kirjasto on noussut uuteen kukoistukseen, minkä takia myös satutunnit ovat saavuttaneet paremman aseman.

26. Miten työpaikoillasi on vastattu näihin muutoksiin?

Kysymys koski satutunteihin liittyviä muutoksia vastaajien työpaikoilla ja sitä, miten he ovat vastanneet näihin muutoksiin, joita on tapahtunut. Kysymys oli määritelty pakolliseksi, joten vastauksia kysymykseen tuli 145 kappaletta. Kysymyksen pakollisuuden vuoksi myös ne vastaajat joutuivat kysymykseen vastaamaan, joiden työpaikoilla muutoksia ei ole tapahtunut. Vastauksista 22 kappaletta oli tyhjiä ja 20 vastaajaa kertoi, että muutoksia ei ole tapahtunut. Vastauksia kysymykseen tuli siis lopulta 103 kappaletta ja vastaajat kertoivat miten he näihin muutoksiin ovat vastanneet.

Vastaajista kahdeksan kertoi, että satutunteja on joko lisätty tai niitä on alettu järjestämään säännöllisemmin. 13 vastaajaa on kokeillut ajankohdan vaihtamista esimerkiksi aamusta iltaan tai toisinpäin tai on vaihdettu satutunnit kokonaan toiseen päivään. Muutama vastaaja vielä kertoi kyselyssä, että ajankohdan vaihto on mietinnän

alla. Yhdeksän vastaajaa totesi vastauksessaan, että kävijöiden puutteen takia satutunteja on jouduttu vähentämään tai jopa lopettamaan säännöllisten satutuntien pito ja siirretty pelkkiin teemasatutunteihin, joita järjestetään tapahtumien yhteydessä.

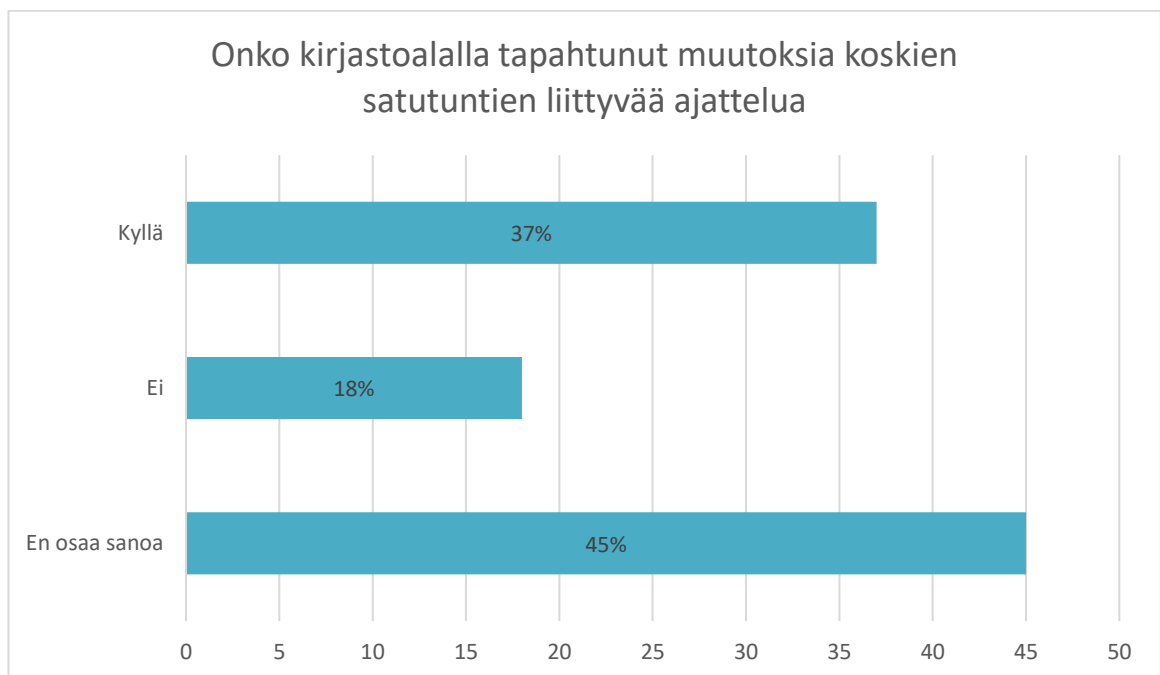
Eniten yksittäisiä vastauksia tuli toiminnallisuuden lisäämiseen liittyen ja 16 vastaajaa kertoi, että satutunteja on muutettu toiminnallisempaan suuntaan ja niitä on koitettu elävöittää esimerkiksi lukukoiran avulla. Satutunneilla on lukemisen lisäksi esimerkiksi askarreltu ja pidetty erilaisia laulu- ja pelileikkejä. Lisäksi yhdeksän vastaajaa mainitsi, että sisältöä on muutenkin muunnettu lapsille sopivampaan suuntaan. On esimerkiksi alettu miettimään ja panostamaan luettaviin kirjoihin enemmän. Kirjat koitetaan valita niin, että niissä on kiinnostavat aiheet kohderyhmää ajatellen ja ne ovat sopivan pituisia, jotta lapset jaksat keskittyä.

Tiloja on paranneltu kahdeksan vastaajan kirjastoissa. Lapsia on tullut enemmän, joten on tarvittu suurempi tila. Myös markkinointiin on kiinnitetty huomiota ja yhdeksän vastaajaa kertoi, että he ovat parantaneet ja tehostaneet satutunteihin liittyvää mainontaa ja markkinointia. Satutunnit ovat siirtyneet myös someen ja kahdeksan vastaajaa kertoi virtuaalisatutunneista ja muista e-palveluista, joita voi netissä tarjota. Kuusi vastaajaa kertoi, että he luottavat satutuntien pitäjään, joka tässä tapauksessa oli joko he itse tai vastaajan kollega. Nämä satutuntien pitäjät tietävät siis mitä pitää tehdä ja miten tulee toimia, jos jotain pitää alkaa muuttamaan. Kahdeksan vastaajaa kertoi, että on mietitty enemmän ryhmien kokoa ja ikäjakaumaa. On päädytty pitämään esimerkiksi eskarilaisille omia satutunteja, ykkös- ja kakkosluokkalaisille omansa ja jotkut ovat päättäneet keskittää satutunnit vain päiväkodeille.

Yhteistyö ulkopuolisten toimijoiden kanssa mainittiin yhdeksässä vastauksessa. On ruvettu tekemään enemmän yhteistyötä esimerkiksi oppilaitosten, päiväkotien, MLL:n ja erilaisten ulkopuolisten lukijoiden esimerkiksi lukumummojen tai -vaarien kanssa. Yhteistyö on helpottanut kirjaston työntekijöiden työmäärää ja on saatu enemmän lapsia satutunneille. Resurssit olivat seitsemän vastaajan mielessä ja neljä vastaajaa kertoi, että resurssit ovat vähentyneet ja kolme vastaajaa kertoi, että on saanut enemmän aikaa ja rahaa satutuntien järjestämistä varten. Muutoksia on siis pitänyt tehdä, joko huonompaan tai parempaan suuntaan ja nämä muutokset

ovat vaikuttaneet esimerkiksi kävijämääriin ja satutuntien suunnitteluun ja toteuttamiseen. Neljä vastaajaa kertoi myös, että työvuoroja muokataan aina satutuntien mukaan ja satutuntien vetäjältä vaaditaan paljon venymistä.

27. Onko satutunteja koskevassa ajattelussa tapahtunut muutoksia kirjastoalan sisällä, ja mihin nämä muutokset mielestäsi liittyvät?

Kuvio 21. Kirjastoalan muutokset koskien satutunteihin liittyvää ajattelua.

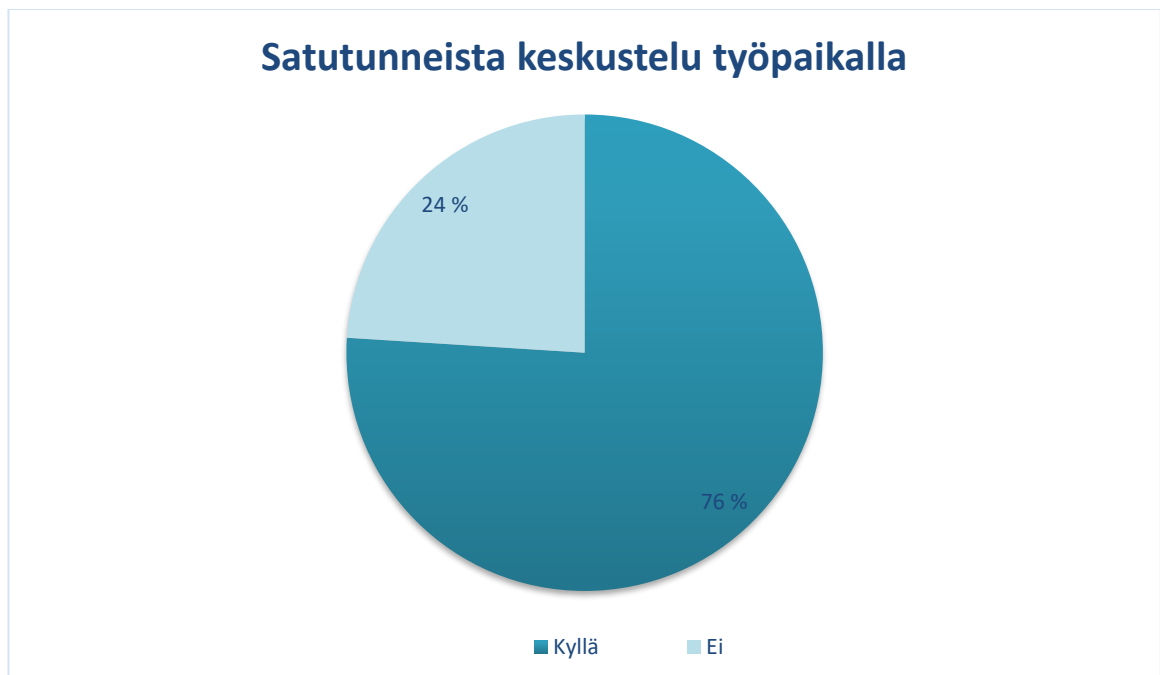
Kysymys koskien satutunteihin liittyvää ajattelua ja sen muutoksia kirjastoalan sisällä oli pakollinen valintakysymys, johon kaikki 145 kyselyyn vastanneista henkilöistä vastasivat. Vastausvaihtoehdot oli annettu vastaajille valmiiksi. Lähes puolet vastaajista, 45 % eli 65 henkilöä eivät osanneet sanoa, onko kirjastoalalla tapahtunut muutoksia liittyen satutunteja koskevaan ajatteluun. 37 % eli 54 vastaajaa ilmaisi, että heidän mielestään muutoksia on ollut ja 18 % eli 26 vastaajaa kertoi, että heidän mielestään muutoksia ei ole tapahtunut. (Kuvio 21.) Vastaajia, jotka valitsivat vaihtoehdon kyllä, pyydettiin kertomaan minkälaisia muutoksia on tapahtunut ja mihin nämä muutokset liittyvät.

Vastausvaihtoehtoon kyllä vastasi 54 henkilöä ja heitä pyydettiin kertomaan minkälaisia muutoksia, on heidän mielestään tapahtunut satutunteja koskevassa ajattelussa ja mihin nämä muutokset liittyvät. Vastaajista 20 kertoi, että heidän mielestään satutunteja on alettu arvostamaan ja ne nähdään ehkä tärkeämpinä kuin ennen. Satutuntien merkitys nähdään paremmin ja on ymmärretty satutuntien merkitys esimerkiksi lapsen kielen kehityksen kannalta. Lisäksi pohditaan enemmän yhteiskunnallisia ja kasvatuksellisia merkityksiä. Toinen asia, missä muutoksia oli monen vastaajan mielestä tapahtunut, oli satutuntien monipuolistuminen. Vastaajista 17 kertoi kuinka satutunnit ovat nykyään monipuolisempia, niihin panostetaan enemmän ja ne ovat toiminnallisempia. Satutunnit nähdään enemmän elämyksinä kuin vain satuina, jotka luetaan kirjasta sen kummempia ajattelematta. Yksi vastaaja muistutti, että tämä tarkoittaa myös sitä, että sisällölliset ja tekniset vaatimukset lisääntyvät.

Satutuntien tuottaminen sosiaalisen mediaan oli viiden vastaajan mielessä. Perinteisten satutuntien lisäksi nykyään tehdään jo jonkin verran virtuaalisia satutunteja esimerkiksi sosiaalisen mediaan. Vastaajat näkivät, että nämä virtuaalisatutunnit saattaisivat yleistyä tulevaisuudessa. Kolme vastaajista totesi, että satutunnit ovat muuttuneet rennommiksi ja turha jäykkyys on niistä kadonnut. Saman verran vastaajia toivoi, että satutunnit tavoittaisivat perheitä enemmän ja että kaikki työntekijät ja perheet ymmärtäisivät niiden merkityksen. Muutamia yksittäisiä vastauksia vielä tulivat esille vastaajien pohdinnoissa ja kerrottiin satutunteja edistävästä hankkeista, siitä miten satutunnit ovat arkipäiväistyneet, satutunnit ovat suosittumia ja aamusatutuntien lisäksi järjestetään myös iltasatutunteja.

7.5 Satutuntien kehittämistä koskevat vastaukset

28. Keskustellaanko työpaikassasi satutunneista? Jos keskustellaan, mistä asioista?

Kuvio 22. Satutunneista keskustelu työpaikalla.

Kysymys numero 28 oli valintakysymys, jossa kaikki 145 vastaajaa saivat kertoa keskustellaanko heidän työpaikallaan satutunneista. Kysymys oli pakollinen ja vastaajille oli annettu valmiit vastausvaihtoehdot. Vastaajista 24 % eli 35 henkilöä kertoi, että heidän työpaikallaan satutunneista ei keskustella. Loput vastaajista eli 110 henkilöä (76 %) totesi, että heidän työpaikallaan satutunneista keskustellaan. (Kuvio 22.)

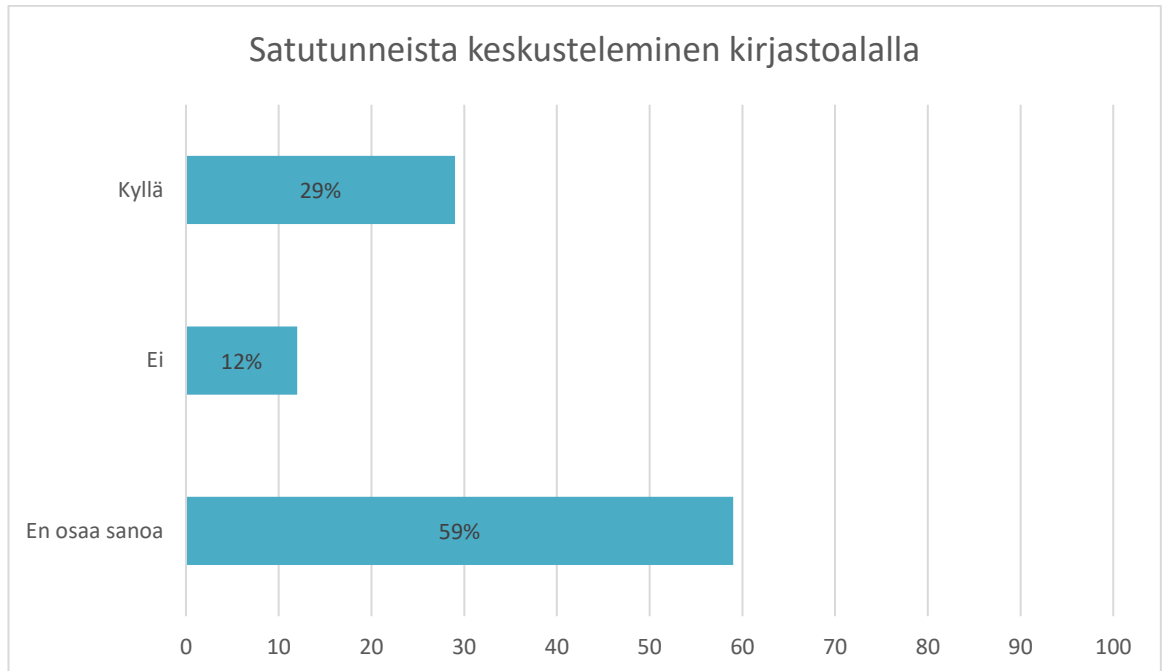
Vastaajista 110 kertoi, että heidän työpaikallaan satutunneista keskustellaan. Vastauksissa tuli ilmi, että joidenkin työpaikoilla asioista keskustellaan laajemmin ja enemmän ja joidenkin vastaajien työpaikalla taas vähemmän ja harvemmin. Vastaajista yli puolet eli 61 vastaajaa kertoi, että heidän työpaikallaan keskustellaan satutuntien sisällöstä eli esimerkiksi ideoista, teemoista, kirjoista ja rekvisiitasta. Mo-

nen vastaajan työpaikalla keskustellaan myös satutuntien toteutuksesta. Toteutuksesta eli ajankohdista, määristä, toteutustavoista, käytännönjärjestelyistä, satutuntien pitäjistä eli kenen vuoro on satutunti pitää tai jos kirjastossa käy myös ulkopuolinen lukija niin pyydetäänkö vierailija vai pidetäänkö itse. Näistä asioista keskustellaan 39 vastaajan työpaikalla.

Kävijämääristä keskustellaan 25 vastaajan kirjastoissa sekä kohderyhmistä yhdeksän vastaajan kohdella. Keskusteluista, jotka käydään kohderyhmiin liittyen, yksi vastaaja kertoi, miten he pohtivat kuinka saada isompia lapsia paikalle, toinen taas siitä, miten maahanmuuttajaäidit lapsineen tavoitetaan ja saadaan satutunneille ja kolmas taas kertoi, kuinka keskustelua on käyty siitä, miten harvoin kotiäidit tai -isät käyvät lapsineen satutunneilla. Neljän vastaajan kohdalla keskusteltiin mainonnasta, siitä miten mainontaa kohdennetaan ja missä satutunneista tiedotetaan. Saman verran vastaajia keskusteli myös siitä, miten satutunteja voisi kehittää ja elävöittää. Lisäksi neljä vastaajaa kertoi kuinka keskustelua on käyty satutuntien tarpeellisuudesta, kannattaako niitä järjestää vai ei ja saadaanko lapsia satutunneille ylipäättäen.

Vastaajista 12 kertoi, että satutunnin jälkeen kysellään toisilta, että miten satutunnin pito sujui ja kerrotaan, jos jokin onnistui erityisen hyvin. Lasten käyttäytyminen ja reaktiot tuodaan myös esiin 10 vastaajan työpaikalla. Kerrotaan, jos lapsilta on tullut erikoisia kommentteja tai kysymyksiä, jos on saatu palautetta sekä mainitaan jos lapset ovat olleet esimerkiksi levottomia satutunnilla. Lisäksi yksittäisiä vastauksia asioista, joita vastaajien työpaikoilla keskustellaan, oli yleiset linjaukset, ryhmien logistiikka, miten jalkautua kirjaston ulkopuolelle, resurssit ja mediasatutuntien kokeileminen.

29. Keskustellaanko satutunneista laajemmin kirjastoalalla? Jos keskustellaan, mistä asioista?

Kuvio 23. Satutunneista keskustelu kirjastoalalla.

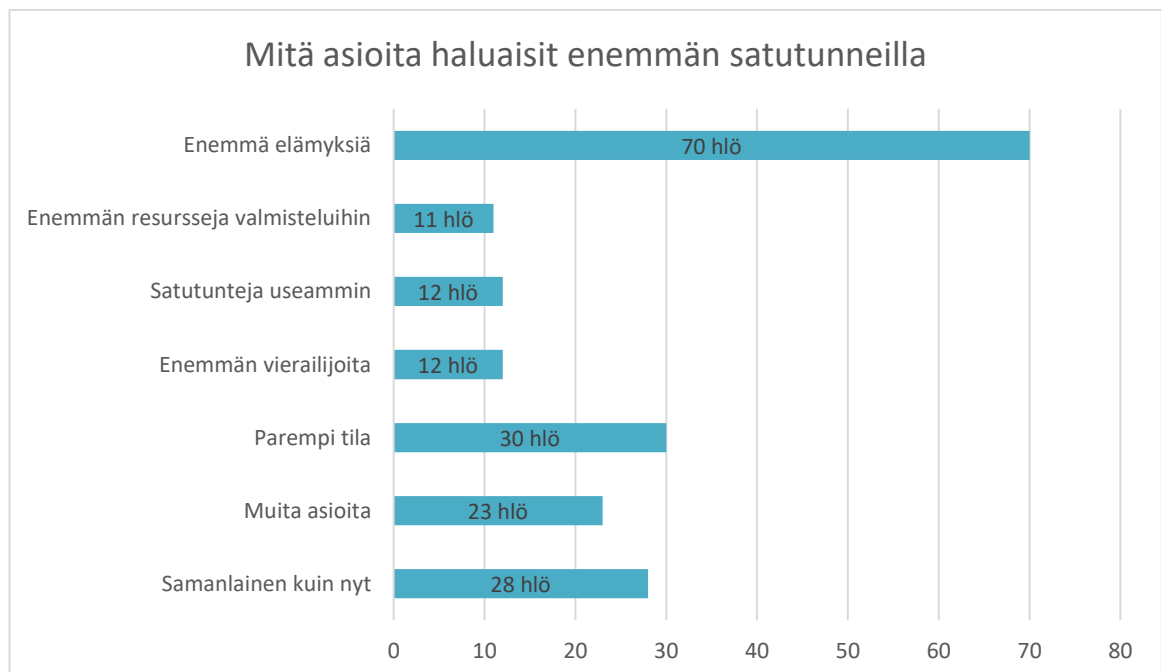
Kysymyksessä selvitettiin keskustellaanko vastaajien mielestä kirjastoalalla laajemmin satutunneista. Kysymys oli valintakysymys, johon kaikki 145 vastaajaa vastasivat yhden vastausvaihtoehdon. Yli puolet vastaajista eli 85 henkilöä kertoi, etteivät he osaa sanoa, käydäänkö satutunneista keskustelua laajemmin alalla. Vastaajista 18 kertoi, että heidän mielestään keskustelua ei käydä ja loput 42 vastaajaa olivat sitä mieltä, että kirjastoalalla keskustellaan satutunneista. (Kuvio 23.) Näitä 42 vastaajaa, jotka vastasivat kysymykseen kyllä, pyydettiin kertomaan, että minkälaisista asioista heidän mielestään keskustelua käydään.

Seuraavanlaisia aiheita tuli esiin, kun vastaajat kertoivat minkälaisista asioista, keskustellaan kirjastoalalla satutunteihin liittyen. Vastaajista neljä mainitsi, että kirjastoalalla keskustellaan satutuntien tärkeydestä ja tähän asiantyhteyteen liittyen lukemisen ja ääneen lukemisen tärkeydestä. Yksi vastaaja kertoi myös, että lapsen kielellinen kehitys on aihe, josta keskustellaan. Vastaajista 12 kertoi, että ideoita satutun-

teihin liittyen vaihdellaan. Keskustellaan sisällöistä, ennakkovalmisteluista, toteutustavoista, toimintamuodoista, kehittämistarpeista, annetaan kirjavinkkejä sekä vinkkejä erikoissatutuntien pitämiseen.

Esille tuli neljän vastaajan toimesta somessa pidettävät video-/virtuaalisatutunnit. Keskustellaan tekijänoikeusasioista, siitä miten niitä kannattaa verkkoon jakaa ja ylipäättään kuinka sosiaaliseen mediaan varten tuotetut videosatutunnit ovat tuoneet uutta näkökulmaa aiheeseen. Kolme vastaajista mainitsi satutuntien monipuolistamisen ja siihen liittyen toiminnallisuuden ja elävöittämisen. Kaksi vastaajaa kertoi, että resursseista keskustellaan sekä muutama vastaaja toi esille keskustelun osallistujamääristä. Näiden vastauksien lisäksi yksittäisiä vastauksia tuli siitä, miten hienosti satutunteja on pidetty, niiden linjauksista, satutunneille tulevista vierailijoista, uusien kohderyhmien tavoittamisesta, esimerkiksi maahanmuuttajat, siitä voiko satutunteja pitää kuka tahansa ja ilman valmisteluja sekä miten käy dialogisten satutuntien ja onko näillä perinteisillä satutunneilla vielä paikkansa.

30. Jos mikään ei rajoittaisi, miltä sinun versiosi satutunneista työpaikallasi näyttäisi?

Kuvio 24. Vastaajien versio haluamistaan satutunneista.

Kysymys oli avoin kysymys ja siihen vastaaminen oli vapaaehtoista. Vastaajista 127 henkilöä antoi kysymykseen vastauksen. Kuviossa (Kuvio 24) vastaukset eivät ole prosentteina vaan määrinä. Vastaajilla oli melko samanlaisia asioita, joita he halusivat toteuttaa, jos mikään ei rajoittaisiin. Esille tuli paljon erilaisia toiminnallisia ja elämyksellisiä asioita, haaveita paremmista tiloista ja vierailijoista.

Suurin osa vastaajista eli 70 henkilö kertoi, että he halusivat satutunneille enemmän elämyksiä, toiminnallisuutta ja erilaisia asioita. Olisi erilaisia satutunteja esimerkiksi draamasatutunteja, nukketeatteria, pöytäteatteria ja musiikkiteatteria. Satutunneilla tehtäisiin lisäksi toiminnallisia asioita esimerkiksi askartelua ja lapset pääsisivät osaksi tarinaa ja niin lapsilla kuin satutunnin pitäjällä sekä satutunti tilassa olisi käytössä paljon enemmän rekvisiittaa. Satutunnit olisivat enemmän visuaalisempia ja interaktiivisempia sekä yhden vastaajan mukaan heidän satutuntinsa olisivat varmasti melkoisia speaktaakkeleita, jos mitään rajoitteita ei olisi.

Moni toivoi myös satutunneille parempaa tilaa. Vastaajista 30 ilmaisi, että he halusivat satutunneille oman tilan, jota voisi toki muutenkin käyttää, mutta se olisi suunniteltu satutunteja varten. Tilan saisi suunnitella sopivaksi satutunneilla ja sitä voisi aina rakentaa teemaan sopivaksi. Vastaajat toivat ilmi myös toiveet uusista kalusteista, paremmista istumapaikoista ja pehmusteista. Vastaajista 11 kertoi, että jos he saisivat päättää miltä satutunnit heidän työpaikallaan näyttäisivät, he halusivat käyttää niihin enemmän resursseja – aikaa ja rahaa.

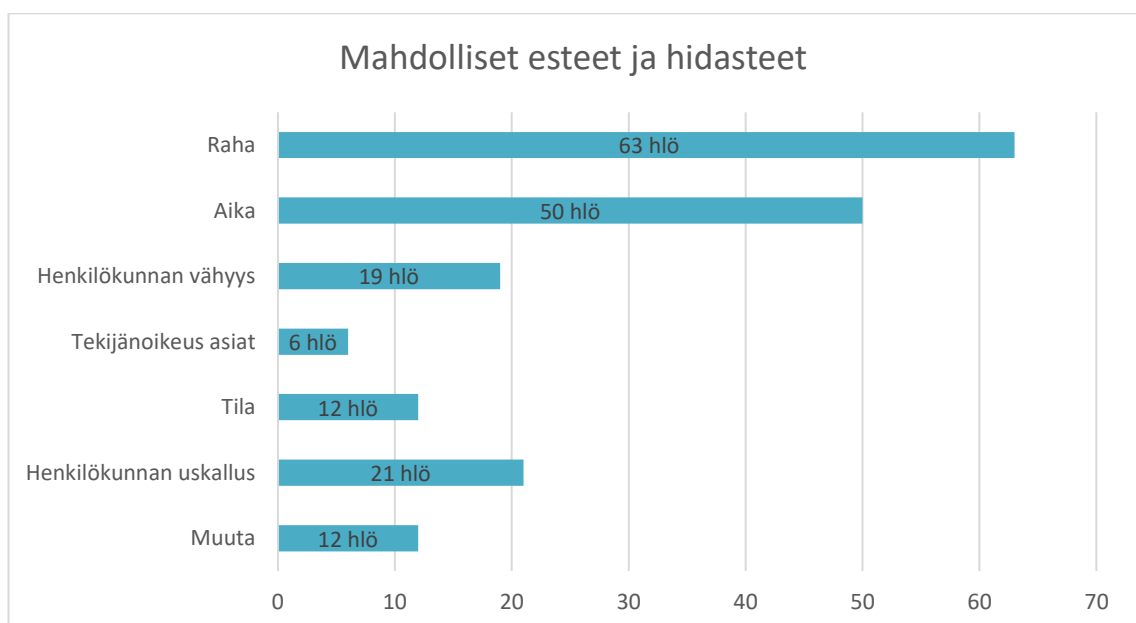
Vierailijoita toivottiin 12 vastauksessa ja vieraina voisivat esimerkiksi olla kaupungin teatterin henkilökuntaa, kirjailijoita, opiskelijoita sekä lukumummoja ja -vaareja. Yksi vastaajista kertoi, kuinka olisi hienoa saada eri ammattikuntien edustajia satutunneille kirjaston työntekijän kanssa. Esimerkkinä hän antoi eräässä kirjastossa jo toteutetun hammaspeikkosatutunnin, jossa hammaspeikko lukee tarinoita hampaista ja hammashoitaja kertoo asioita niistä ja yrittää välillä napata hammaspeikon kiinni. Vastaajista 12 kertoi siis, että jos he saisivat päättää satutunneilla kävisi enemmän vierailijoita, jotka voisivat mahdollisesti toteuttaa näitä elämyksellisiä satutunteja.

Vastaajista 12 sanoi, että he pitäisivät satutunteja useammin, jos siihen olisi mahdollisuus. Kaksi vastaajaa haluaisi satutunteja eri ikäryhmille, esimerkiksi aikuisille.

Neljä vastaajaa taas haluaisi toteuttaa satutunteja enemmän eri kielillä, kuten ruotsiksi tai englanniksi. Neljä vastaajaa lukisi vain perinteisesti satuja ja kolme vastaajaa haluaisi, että ryhmäkoot olisivat pienempiä, jotta lapsiin pystyisi keskittymään paremmin ja ehkä tekemään heidän kanssaan myös jotain toiminnallista, mikä on isomman ryhmän kanssa vaikeampaa. Kaksi vastaajaa haluaisi markkinoida satutunteja voimakkaammin ja paremmin. Vastaajista kuusi kertoi, kuinka haluaisi käyttää sosiaalista mediaa enemmän ja viedä satutunteja sinne ja pitää virtuaalisatutunteja. Kaksi vastaajaa myös totesi, että jos mikään ei rajoittaisi, he toivoisivat, että koko kirjaston henkilökunta olisi kiinnostunut samalla tavalla satutunneista.

Moni vastaajista kertoi, että he ovat tyytyväisiä tämän hetken tilanteeseen. 28 vastaajaa totesi, että jos mikään ei heitä rajoittaisi, satutunnit näyttäisivät samalta kuin nytkin. Muutama vastaaja tosin totesi, että jotain toiminnallista voisi olla lisää, vaikka he ovatkin tyytyväisiä tämän hetken tilanteeseen. Vastaajat kertoivat, että he saavat toteuttaa itseään, miten haluavat satutuntien osalta ja kokevat, että heidän kirjastonsa satutunnit ovat todella hyviä niin kuin ne nyt ovat.

31. Mitkä ovat mahdolliset esteet tai hidasteet tällaisten satutuntien toteutumisessa?

Kuvio 25. Haluamasi satutuntien mahdolliset esteet ja hidasteet.

Äskeiseen kysymykseen liittyen, vastaajilta kysyttiin mitkä, ovat mahdollisia esteitä ja hidasteita heidän haluamiensa satutuntien toteuttamisessa. Kysymys oli avoin kysymys, johon ei ollut pakollista vastata. Vastauksia kysymykseen tuli 114 kappaletta. (Kuvio 25.) Vastaajilla oli paljon samanlaisia ajatuksia esteistä ja hidasteista ja esimerkiksi resurssit olivat monessa vastauksessa esillä. Lisäksi moni vastaaja kertoi useamman esteen tai hidasteen.

Yli puolet vastaajista, eli 63 henkilöä mainitsi rahan ja sen puutteen olevan suurin este tai hidaste. Vastaajista 60 ilmaisi myös ajan puutteen sekä 19 vastaajaa henkilökunnan vähyyden. Ei ole siis aikaa, rahaa ja/tai tarpeeksi henkilökuntaa, jotta satutunteja voisi toteuttaa vastaajien haluamalla tavalla. Vastaajista 6 mainitsi myös tekijänoikeudelliset asiat ja 12 vastaajaa tilan. Ei ole sopivaa tilaa, jossa voisi satutunteja toteuttaa sillä tavalla, kun niitä haluttaisiin.

Vastaajista 21 mainitsi myös henkilökunnan uskalluksen tai osaamisen puutteen. Vastaajat toivat esiin, että henkilökunnalla ei ole tarpeeksi osaamista, ideoita, mielikuvitusta, rohkeutta ja uskallusta toteuttaa satutunteja haluamallaan tavalla. Lisäksi henkilökunnan erilaiset persoonat tuovat hidasteita. Muita yksittäisiä vastauksia tuli 12 kappaletta ja nämä vastaukset pitivät sisällään seuraavanlaisia asioita. Satutunneilla ei ole tarpeeksi osallistujia, nähdään että ei ole tarvittavaa koulutusta esimerkiksi pedagogista koulutusta, on erilaisia aikatauluongelmia, satutunneilla käyvät lapset ovat niin nuoria ja ei ole tarvittavia materiaaleja. Yksi vastaaja toi myös ilmi kaupungin sisällä olevien kirjastojen tasa-arvon – kaikkien kirjastojen pitäisi toteuttaa satutunnit samalla tavalla, joten poikkeuksia ei saa tehdä. Vastaajista kolme näki myös, että heidän mielestään esteitä ja hidasteita ei ole ollenkaan.

32. Vastaajien muita satutunteihin liittyviä pohdintoja.

Vastaajat saivat vielä halutessaan kertoa satutunteihin liittyviä pohdintojaan. Tämä kohta ei siis varsinaisesti ollut kysymys vaan vastaajat saivat vapaaehtoisesti kertoa erilaisia asioita ja ajatuksia, joita heillä on satutunteihin liittyen. Kyselyn täyttäminen ehkä saattoi herättää jotain asioita ja niitä sai ilmaista tässä kohdassa. Tämä kysymys ei ollut pakollinen ja vastauksia tuli 50 kappaletta. Vastauksissa tuotiin esille

esimerkiksi satutuntien tuomat hyvät kokemukset, niiden tärkeys, arvostus sekä paljon muita yksittäisiä ajatuksia.

Vastauksista 13 kappaletta sisälsi mainintoja satutuntien tärkeydestä ja niiden sisällöstä. Yksi vastaaja totesi, että satutunteja pitää muuttaa ajan myötä, mutta satutuntien perusidea eli ääneen lukeminen on niiden kantava voima ja perusasia. Kerrottiin, että kirjastohenkilökunnan tulisi panostaa satutunteihin, jotta niistä saataisiin laadukkaita. Satutunnit ovat tärkeä osa työtä, niissä voi rakentaa yhteyden lapsiin, tarinallisuus on ymmärretty laajemminkin ja eräs vastaaja vielä vastauksessaan muistutti, että ei ole oikeaa tapaa pitää satutunteja, vain mielikuvitus on esteenä. Yksi vastaajaa kertoi, että lapsille ei lueta liikaa ja kirja on edelleen toimiva käyttöliittymä. Vastauksissa sanottiin myös, että satutunnit ovat yksi esimerkki yhteistyöstä kirjaston ja varhaiskasvatuksen välillä, satutunnit koettiin lukemisen kaaren alkuporttina ja oltiin sitä mieltä, että lapset oppivat myös muita tärkeitä taitoja esimerkiksi ryhmässä toimimista ja rauhoittumista.

Vastauksissa tuli paljon myös esiin se, että satutunnit tuovat hyvää mieltä niin satutunnin vetäjälle kuin osallistujillekin. Kymmenen vastaajaa mainitsi ja kertoi, että satutunnit tuovat iloa arjen keskelle. Kerrottiin, että ne tuovat arjen ja rutiinien keskelle iloa, satutunnit ovat upea ja antoisa tilaisuus. Koettiin, että lapsilta saadaan paljon. Satutunnit ja lukeminen olivat vastausten mukaan hauskaa yhdessä oloa, lapset eläytyvät luettuun satuun ja he oppivat, että kirjasto on mukava paikka, johon tulla ja jossa viettää aikaa. Muutamit vastaajat mainitsivat myös siitä, että satutunneilla käyvät lapset tulevat juttelemaan, kun näkevät heidät satutuntien ulkopuolisena aikana ja se on tuonut aina hyvän mielen.

Kuusi vastaajaa mainitsi puuttuvan arvostuksen satutunteja kohtaan. Koettiin, että joko muu kirjaston henkilökunta, päivähoidon henkilökunta tai vanhemmat eivät satutunteja arvosta ja eivät koe niitä tarpeelliseksi. Vastaajat muistuttivat, että satutunnit ovat paljon muutakin kuin kirjojen lukemista, sosiaalinen tapahtuma ja kirjastoammattilaisten huolella valitsemat kirjat. Yksi vastaaja kertoi, että satutunneilla olevat vanhemmat saattavat jutella kovaan ääneen omista asioista tai vastata puheliin kesken satutunnin. Lukurauha ja lapset saattavat häiriintyä tällaisesta. Toivottiin että vanhemmat ymmärtäisivät, että pääasia on, että lukee lapsille, ei niin

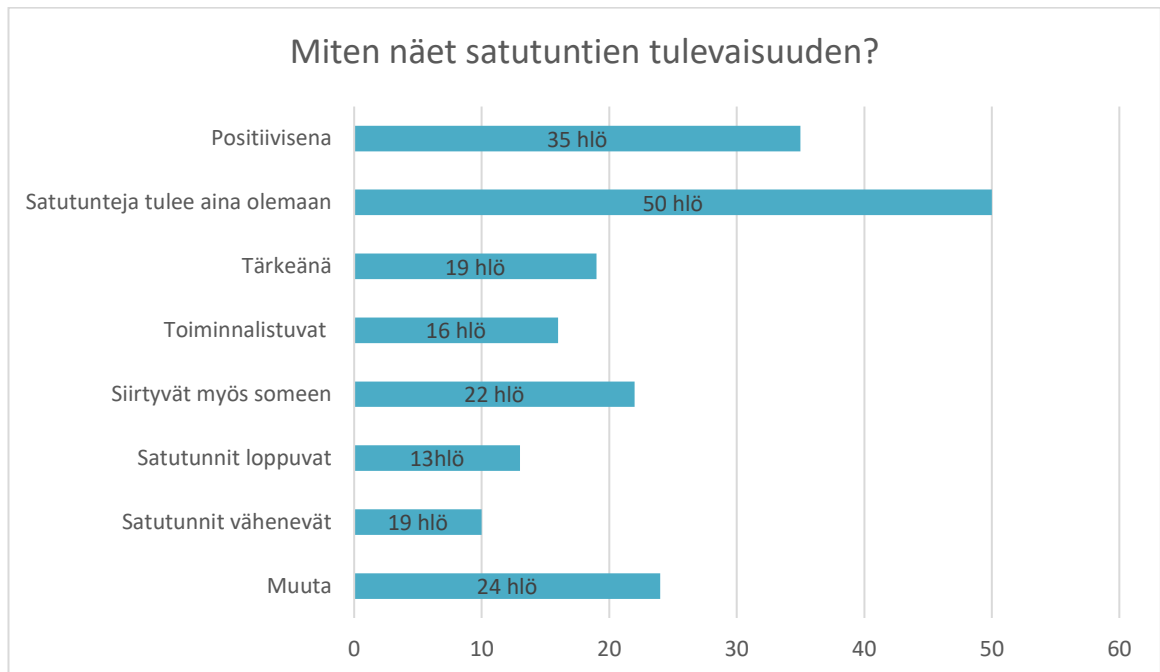
tärkeä mitä lukee. Lapsen kanssa saa rauhallisen hetken yhdessä ja lapsi oppii keskittymään, oppii sanoja, ja mielikuvitus kehittyy. Yksi vastaaja toivoisi myös, että kollegatkin ymmärtäisivät satutuntien merkityksen ja niihin kuuluvat valmistelut, jotka vievät aikaa.

Vastaajista neljä mainitsi digipalvelut ja niiden hyödyntämisen. Kerrottiin, että olisi hienoa, jos satutunnin voisi joskus järjestää diginä esimerkiksi heijastamalla valkokankaalle muiden etäsatutuntinauhotteita. Videosatutuntien todettiin olevan hieno lisä kirjaston palveluvalikoimaan sekä yksi vastaaja kertoi, että satutuokiot kannattaa dokumentoida huolellisesti, jotta niiden käyttö uudelleen olisi mahdollisimman helppoa ja sujuvaa. Neljä vastaajaa mainitsi satutuntien kohderyhmät. Yksi kertoi, että satutunteja voisi järjestää myös alakouluikäisille, toinen mainitsi, että he voisivat pitää satutunteja säännöllisesti myös eskarilaisten kanssa ja kolmas kertoi, että satutunteja voisi pitää kaiken ikäisille. Yksi vastaaja kertoi myös pohtivansa, että miten he saisivat kotihoidossa olevat lapset mukaan satutunneille.

Verkostoituminen tuli esille neljässä vastauksessa. Yksi vastaaja totesi, että esimerkiksi kirjastokimpan kanssa voisi tehdä enemmän yhteistyötä satutunteihin liittyen, voisi jakaa kokemuksia ja aineistoja. Kaksi vastaajista kertoi, että he ovat töissä pienessä kirjastossa, jossa kokemuksia tai suunnitelmia ei voi jakaa työkavereiden kanssa, joten siksi erilaiset verkostot, joissa voi vaihtaa kuulumisia ja kuulla, millaisia satuhetkiä muut ovat järjestäneet ovat/olisivat tärkeitä. Saman määrän vastauksia sai toiminnallisuus eli neljässä vastauksessa oli mainittu satutuntien toiminnallisuudesta. Koettiin, että lapset ovat nykyään niin levottomia, että jotain toiminnallista on pakko olla mukana, vaikka pääasiana on tarinoiden kuunteleminen. Yksittäisiä vastauksia, joissa toivottiin enemmän resursseja – aikaa ja rahaa tuli myös esille. Yksi vastaaja kertoi, että näkisi mielellään pystyvänsä kiertelemään päiväkoteja huomattavasti nykyhetkeä enemmän, myös niin, että syrjäkylien lapsetkin pääsisivät satujen taikapiiiriin.

Kiertelevä satutäti voisi olla aika hieno juttu, jos sellaiseen olisi mahdollisuus. (Vastaaja 113.)

33. Miten näet satutuntien tulevaisuuden?

Kuvio 26. Satutuntien tulevaisuus vastaajien mielestä.

Kyselyn viimeisessä kysymyksessä vastaajilta kysyttiin, miten he näkevät satutuntien tulevaisuuden. Kysymys oli avoin kysymys ja se oli pakollinen. Vastauksia tuli 145 kappaletta ja vastaajat saivat haluamallaan tavalla kommentoida ja kertoa miten he näkevät satutuntien tulevaisuuden. (Kuvio 26.)

Vastaajista lähes kolmasosa oli sitä mieltä, että satutunteja tulee aina olemaan kirjastoissa ja niille on pysyvä paikka kirjaston palveluissa, tavalla tai toisella. Satutuntien jatkumo nähtiin hyvänä ja samanlaisena. Moni näki satutuntien tulevaisuuden myös positiivisena ja tärkeänä. Vastaajista 35 henkilöä kertoi, että he näkevät satutuntien tulevaisuuden positiivisena. Aina tulee uusia lapsia ja lapsiperheitä, jotka tulevat satutunneille. Satuja kannattaa lukea ja ohjata perheitä satujen maailmaan. Vastauksissa kerrottiin, että sanoja, iloa ja mielikuvitusta tarvitaan aina elämässä. 19 vastaajaa näki satutuntien tulevaisuuden tärkeänä. Yksi vastaaja mainitsi, että nyt kun lasten lukeminen on vähentynyt ja vanhemmat eivät enää lapsille lue, satutuntien tärkeys korostuu. Lisäksi lukemisen merkitys on ymmärretty paremmin ja koetaan, että on tärkeää järjestää lapsille tapahtumia ja toimintaa.

Moni vastaajista kertoi, että muutoksia tulee tapahtumaan, joko positiivisia tai negatiivisia. Vastaajista 22 uskoi, että satutunnit tulevat siirtymään osittain tai kokonaan sosiaaliseen mediaan ja siellä pidettäviin virtuaalisatutunteihin. Asia nähtiin positiivisena, kunhan vanhat kirjastossa järjestettävät satutunnit jatkuvat myös. Vastaajia mietityttivät myös tekijänoikeudelliset asiat ja niihin liittyvät ongelmat. Toiminnallisuuteen ja sen lisääntymiseen kiinnitti huomiota 22 vastaajaa. Koettiin, että ajat muuttuvat ja satutuntien tulee muuttua niiden mukana. Vastaajien mukaan lapset eivät jaksa enää keskittyä samalla tavalla kuin ennen, joten satutunneilla pitää olla myös toiminnallisia asioita mukana. Pienillä muutoksilla on mahdollista saada myös kadonnut yleisö takaisin.

Vastaajista osa näki myös uhkakuvia satutuntien ja niiden jatkumisen yllä. Vastaajista 13 kertoi miettivänsä ja osa pelkäävänsä sitä, että satutunnit loppuvat kokonaan. Koettiin, että satutunteja ei arvosteta riittävästi ja niihin ei ole resursseja – aikaa, rahaa tai tekijöitä. Muutama näistä vastaajista kertoi, että muutoksia on tehtävä, jos satutunnit halutaan pitää. Lisäksi 10 vastaajaa mainitsi kirjastojen eriarvoisuuksista. Joissain kirjastoissa ja kunnissa satutunnit ovat suosituimpia kuin toisissa, koska kaikilla ei resurssit riitä ja näin ollen toiminta tulee hiipumaan. Yksi vastaaja kertoi, että kaikki vastaava toiminta keskittyy isoihin kirjastoihin, joilla on henkilöresursseja omasta takaa. Näin ollen myös asiakkaat eriarvoistuvat, kun toisille on tarjota palveluita ja toisille ei.

Viiden vastaajan mielessä oli digitalisaatio, jonka takia lapset ovat yhä enemmän tableteilla ja puhelimilla, eivätkä he osaa kaivata satutunteja. Vanhempien on helppo antaa lapsille tabletti käteen, josta laittaa ohjelma tai satu pyörimään. Tämän takia kävijät vähentyvät satutunneilla. Vastaajista seitsemän halusi kuitenkin uskoa ja toivoa, että arvostus satutunteja kohtaan lisääntyy. Toivottiin juuri tätä, että vanhemmat tajuaisivat tuoda lapsensa satutunneille kotoa ruutua tuijottamasta. Viisi vastaajaa kertoi, että he näkevät satutuntien tulevaisuuden parempana – ne kehittyvät, monipuolistuvat ja pysyvät ajan hermolla. Neljä vastaajaa uskoi, että satutuntien määrät tulevat lisääntymään tulevaisuudessa ja vastaajista kolme ei kysymykseen osannut vastausta sanoa.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millainen on satutuntien tilanne tällä hetkellä Suomen yleisissä kirjastoissa, sekä miten satutuntien tulevaisuus nähdään. Tilannetta alettiin selvittämään kyselyllä, joka oli kohdennettu Suomen yleisten kirjastojen työntekijöille. Kyselyyn saatiin vastauksia 145 kappaletta. Kyselyn avulla saatiin kirjastoalan ammattilaisten näkökulmia ja mielteitä tutkittaviin asioihin. Saatujen vastausten määrä oli riittävä ja niiden avulla saatiin kattavasti tietoa satutunneista monelta eri ihmiseltä. Kyselyssä ei kysytty vastaajasta mitään henkilökohtaista tietoa, esimerkiksi vastaajan kirjastoa, kaupunkia tai maakuntaa. Tätä asiaa ei pidetty relevanttina vaan haluttiin saada yleisesti ottaen tietoa satutunneista.

Kysely oli onnistunut ja se toimi kokonaisuudessa hyvin. Kyselyyn saatiin paljon vastauksia ja vastauksista huomasi, että kyselyyn oli vastattu motivoituneesti ja mietitty satutunteihin liittyviä asioita tarkkaan. Kyselyssä oli 33 kysymystä, joten sen voidaan sanoa olleen melko laaja, mutta siitä huolimatta vastaukset olivat loppuun saakka huolellisia ja niihin oli panostettu ajatuksella.

Kysely toteutettiin huhti-toukokuun vaihteessa, jolloin oli meneillään maailmanlaajuinen pandemiatilanne COVID-19-viruksen vuoksi. Pandemiatilanteen vuoksi kyselyn siirtämistä mietittiin syksyille 2020, mutta se päätettiin kuitenkin julkaista keväällä, vaikka riskinä voisi olla meneillä olevan tilanteen vuoksi alhainen vastaajamäärä. Pandemia tilanne ei kuitenkaan näkynyt vastausten määrässä, vaan kyselyyn saatiin kevään aikana riittävästi vastauksia. Vastausmäärän perusteella kyselyn voidaan todeta onnistuneen ja kysely tuotti hyvin vastauksia tutkimuskysymyksiin.

Opinnäytetyön kyselyn onnistumisesta huolimatta, kyselyyn olisi kuitenkin pitänyt tehdä muutamia pieniä muutoksia ennen kuin kysely lähti eteenpäin. Osa avoimista kysymyksistä olisi voinut olla monivalinta- tai valintakysymyksiä sekä muutama kysymys olisi tarvinnut selkeämmin ohjeistaa, jotta vastaukset olisivat tulleet selkeämmässä muodossa. Myös väliin jätettäviä kysymyksiä, joiden yli automaattisesti hypättiin olisi tarvinnut olla muutama enemmän, jotta kyselyyn vastaajien ei olisi tarvinnut vastata kysymyksiin, jotka eivät heitä enää koskeneet edellisen vastauksen perusteella (esimerkiksi kysymykset 16, 24–26).

Opinnäytetyössä käytettiin nimitystä satutunti, mikä on ollut kirjastoissa pidettävien satujen lukuhetken nimityksenä jo pitkään. Kyselyssä kuitenkin tuli ilmi, että satutunti-termin lisäksi nimitys satutuokio on yleistymässä ja jopa ohittamassa satutuntisanan käytettävyydessään. Kyselyyn vastanneista 44 % eli lähes puolet käyttivät jo nimitystä satutuokio. Vastaajat, jotka käyttivät termiä satutuokio, olivat sitä mieltä, että satutunti-terminä saattaa ohjata asiakkaita harhaan, sillä satutunnin kesto ei ole tuntia, vaan yleensä noin puoli tuntia. Tästä syystä on alettu käyttämään enemmän satutuokio-termiä, koska se on sopivampi, eikä liian harhaanjohtava. Satutuokio kuvaa enemmän myös toiminallisuutta, jota satutunneilla yhä enemmän nykyään tapahtuu. Satutuokio-termi näyttää yleistyvän yhä enemmän ja on alkanut syrjäyttämään perinteistä satutunti-nimeä.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa kerrottiin, kuinka satutuntitoiminnan alkaessa lukijoita oli muitakin kuin vain kirjaston henkilökunta (Korhonen 2010, 66–72). Kyselyn tuloksien perusteella voidaan tulkita, että yhteistyötä kirjaston ja eri tahojen välillä tapahtuu edelleen. Kyselyyn vastanneista 38 henkilöä kertoi, että kirjaston satutunnit järjestetään jonkun ulkopuolisen tahon kanssa yhdessä. Yhteisöllistä toimintaa esiintyy ja kirjaston kanssa tehdään paljon yhteistyötä. Vastaajien paikkakunnan mukaan erilaisia yhteistyötoimintaa esiintyy laajasti erilaisten toimijoiden kanssa. Joissain kirjastoissa henkilökunnalla ei ole esimerkiksi resurssiyittien takia aikaa pitää satutunteja ja kirjastolle on saatu joku ulkopuolinen lukija. Tällaisten yhteistyökuvioiden ja ulkopuolisten lukijoiden mahdollisuutta voisi alkaa miettiä esimerkiksi sellaisissa paikoissa, jossa satutunneille tarvetta olisi, mutta kirjaston puolelta siihen ei ehditä.

Kyselyn perusteella satutuntien ydin ja pääasia nähtiin samanlaisena. Lukeminen on tärkein asia ja sen ympärille satutunnit perustuvat. Monissa vastauksissa satutuntien tärkeimpään tehtävään liittyen, kerrottiin juuri lukemisen edistäminen sekä positiivisten kokemusten antaminen ja kirjastojen rooli lasten lukemisessa. Vastauksissa yli puolissa tuli esille lukuharrastuksen edistäminen ja lukutaidon edistämisen tärkeys. Satutuntien ydin pysyy siis samanlaisena, vaikka lukemisen ympärille tulevaisuudessa kehitetään myös muita toiminnallisia asioita. Tärkeää onkin, että satutunteja suunniteltaessa ja pitäessä, lukemisen tärkeys ja edistäminen pysyvät pinnalla, vaikka satutunneilla kaikkea muuta alkaisikin tapahtua.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käytiin läpi satutuntien merkitystä ja hyötyjä niin luku-aidon ja lapsen kehittymisen kannalta (Mäkelä 2002, 8) kuin muidenkin asioiden kuten kirjaston tutuksi tulemisen hyötyjä (Bruno 2018.) Kyselyn tulokset osoittavat samansuuntaisia asioita kuin teoriaosuudessa esiin nostetut teemat. Vastauksissa korostui satutuntien tärkeys lapsen kehityksessä monella eri tavoin, erityisesti luke- maan edistämässä. Lisäksi vastauksissa tuli ilmi sanavaraston ja kuullun ymmär- tämisen kehittyminen, sosiaalisen kanssakäymisen oppiminen ja kehittyminen ja tunnetaitojen edistäminen. Vuorovaikutus tuotiin esiin vastauksissa ja korostettiin miten tärkeää, on lasten kanssa keskusteleminen. Satutuntien aikana voidaan kes- kustella lasten kanssa joko tunneilla luettavista saduista ja teemoista tai kysellä las- ten kuulumisia yleisesti. On tärkeää, että satutuntien pitäjät myös itse tiedostavat miksi lukeminen ja satutunnit ovat tärkeitä lapsille ja heidän kehittymiselleen.

Vastaajat kertoivat tuloksissa, että satutunnit toimivat kirjastoon tutustuttajana. Opinnäytetyön teoriaosuudessa käytiin läpi, miten satutunnit tuovat lapsia kirjas- toon, myös sellaisia, joille kotona ei lueta ja miten ne toimivat tutustuttajana kirjalli- suuteen. Kyselyyn vastanneilla oli samanlaisia näkemyksiä ja esiin tuli samoja asi- oita, mitä teoriaosuudessa käytiin läpi (Bruno 2018). Lapset tutustuvat kirjastoon, sen toimintaan, kirjallisuuteen ja lukemiseen. Satutunteja on siis syytä järjestää tu- levaisuudessaakin sillä ne tarjoavat kaikille tasavertaisesti mahdollisuuden tutustua kirjastoon ja sen palveluihin. Erilaiset ryhmät käyvät kirjastojen satutunneilla ja esi- merkiksi varhaiskasvatuksen ja kirjastojen yhteistyötä olisi tärkeä jatkaa ja kehittää toimintaa näiden kahden toimijan välille, jotta saataisiin lapsille, myös sellaisille, joille ei kotona lueta, mahdollisuus tulla kirjastoon ja lukemisen pariin.

Yhteistyö kirjastojen ja erilaisten toimijoiden välillä on tärkeää ja sitä kyselyn perus- teella on tärkeä jatkaa ja kehittää. Satutunnit saavuttavat erilaiset päiväkotiryhmät ja perhepäivähoitoryhmät, mutta enemmässä määrin yksittäiset perheet ja vanhempi ja lapsi kävijät ovat vähentyneet. Olisikin tärkeä pohtia tätä asiaa ja miettiä miten nämä ryhmien ulkopuolella olevat kävijät saataisiin käymään satutunneilla. Voi olla, että vanhempi on kotona lapsen/lapsien kanssa, mutta he eivät ole löytäneet kirjas- ton satutunteja. Olisiko esimerkiksi laajempi markkinointi ja sen kohdentaminen juuri näille vanhemmille ja perheille hyvä ratkaisu. Lisäksi erilaiset yhteistyöt esimerkiksi neuvolan kanssa voisi tavoittaa tätä kohderyhmää.

Kyselyn perusteella voidaan todeta, että vastaajien mielestä satutunteihin liittyviä muutoksia on tapahtunut viime vuosien aikana. Vastaajista 71 % koki, että satutunneilla on tapahtunut muutoksia liittyen esimerkiksi resursseihin ja kävijämääriin. Kyselyn tuloksien perusteella voidaan pitää ehkä hieman yllättävänäkin, että kävijämäärät ovat enemmän lisääntyneet kuin vähentyneet. Vastaajista 60 kertoi, että kävijämäärät ovat lisääntyneet, kun taas 41 vastaajaa kertoi niiden vähentyneen. Kävijämäärien lisääntyminen voidaan liittää esimerkiksi siihen, että lukemisen tärkeyteen on herätty ja yhteistyö eri toimijoiden välillä toimii. Kävijämäärät ovat kuitenkin kirjastokohtaisia ja ne riippuvat monista erilaisista asioista kuten kaupungista, kirjaston koosta ja yhteistyöstä eri toimijoiden kanssa, joten kävijämääriin liittyviä muutoksia ei voi yleistää. Yhteistyö esimerkiksi varhaiskasvatuksen kanssa heijastuu myös siihen, että vastaajista 35 henkilöä oli sitä mieltä, että satutuntien kohderyhmät olivat muuttuneet ja yksittäiset vanhempi- ja lapsikävijät vähentyneet.

Resurssit ja niiden vähyys tuli esiin kyselyssä ja vastaavat kokivat, että ajan ja rahan puuttuminen estää satutuntien toteuttamista jossain määrin. Satutuntien suunnitteluun ei ole riittävästi aikaa ja/tai rahaa, joten niihin ei pystytä panostamaan vastaajien haluamalla tavalla. Kuitenkin vastaajista 108 henkilöä oli tyytyväisiä nykyiseen valmistelu-aikaan. Kyselyn perusteella voidaankin todeta, että satutunteihin liittyvä valmistelu-aika vaihtelee paljon kirjastojen ja myös satutuntien välillä. Toisissa kirjastoissa on paremmat tilat kuin toisissa ja enemmän aikaa panostaa satutunteihin, joten yhteistä ratkaisua resurssien vähyteen on vaikea hakea. Jokainen kirjasto pystyy erilaisesti panostamaan satutunteihin. Yksi kyselyssä esiin tullut asia voisi jollain tavalla auttaa tässä ongelmassa, sillä vastauksissa tuli esille yhteisen materiaalipankin puuttuminen satutunteihin liittyen. Tällaisella materiaalipankilla voisi olla tarvetta tulevaisuudessa. Satutuntien materiaalipankki voisi olla kaikkien kirjastolaisten käytettävissä ja sinne saisi laittaa omat ideansa, ehdotuksensa ja materiaalin, josta muut voisivat näitä ideoita poimia.

Kyselyn tuloksissa kävi ilmi, että luovuutta todella käytetään satutunneilla. Esiin tuli erilaisia toteutustapoja lukemisesta diaesityksiin ja kuvien heijastamiseen valkokankaalle sekä ääniefektien hyödyntämistä. Lisäksi mainittiin erilaisia teemoja ja niiden korostamista rekvisiitilla. Erilaiset aloitus- ja lopetustavat tulivat esiin sekä mainittiin

paljon erilaisia toiminnallisia tapoja ja asioita. Nämä ovat sellaisia asioita, joita materiaalipankissa voisi jakaa ja joista monet muut saisivat ideoita ja uusia tapoja satutuntien kehittämistä varten.

Kyselyn vastauksien perusteella voidaan todeta, että satutunnit ovat alkaneet kehitymään yhä enemmän toiminnallisempaan suuntaan. Enää ei vain lueta pelkästään satuja vaan on pyritty kehittämään satutunneilla myös muuta toimintaa. Vastajien mukaan toiminnallisuus pyritään usein yhdistämään satutunneilla liittyviin tarinoihin, keksimällä satutunnilla luettujen tarinoiden tai teemojen mukaista toimintaa. Satutuntien muuttuminen toiminnallisempaan suuntaan vaatii enemmän resursseja ja aikaa kirjastolta ja sen työntekijöiltä. Kyselyssä haluttiin saada selville, miltä vastaajien satutunnit näyttäisivät, jos mikään ei rajoittaisi niitä ja näissäkin vastauksissa juuri toiminnallisuus tuli esiin. Vastajista 70 henkilöä haluaisi satutunneille enemmän elämyksiä ja toiminnallisuutta.

Tutkimuksessa haluttiin selvittää miten vastaajat näkevät satutuntien tulevaisuuden ja vastauksissa tuli ilmi, että tulevaisuus nähdään positiivisena. Tietynlaisia uhkakuvia kuitenkin tuli esiin kyselyssä. Vastauksissa pohdittiin esimerkiksi digitalisaatiota, satutuntien arvostusta ja resurssien puutteita. Nämä edellä mainitut asiat voivat viedä satutunnit siihen pisteeseen, että niitä ei voida enää pitää. Lapset viihtyvät yhä enemmän määrin älylaitteilla ja vanhemmat saattavat kokea tämän helppona tapana saada lapselle aktiviteettia ja näin kirjasto ja sen järjestämät satutunnit saattavat unohtua eikä niitä arvosteta samalla tavalla.

Satutuntien tulevaisuus nähtiin kuitenkin enemmän positiivisena ja tärkeänä, vaikka edellä mainittuja uhkakuvia esiin tulikin. Vastauksissa tuli esiin, että satutunteja tullaan kirjastossa aina järjestämään tavalla tai toisella. Tähän liittyen tuli esille digitalisaatio niin positiivisessa kuin negatiivisessä muodossa. Vastauksissa pohdittiin satutuntien siirtymistä verkkoon ja sosiaaliseen mediaan. Opinnäytetyön kysely oli vastattavissa juuri pandemiatilanteen aikana ja muutamat kirjastot, jotka kyselyyn vastasivat joko suunnittelivat tai olivat jo ehtineet toteuttaa virtuaalisatutunteja. Satutuntien laittaminen verkkoon toisi mahdollisuuksia osallistujille ja ne voisivat olla tarjolla tallenteina, ja niitä voisi katsoa myös mahdollisen live-lähetysten jälkeen. Asiakkaat pääsisivät katsomaan virtuaalisatutunteja, silloin kun heille sopii. Näitä

tallenteita voisi jakaa myös muille kirjastoille valtakunnallisesti tai vaikka oman kirjastokimpan kesken ja kirjastot saisivat halutessaan jakaa tallenteita omissa somekanavissa asiakkaiden nähtävillä. Näin ollen myös sellaisissa kirjastoissa, joissa ei satutunteja järjestetä, pääsisivät lapset satutunteja kuuntelemaan. Näin satutunteja saataisiin esille valtakunnallisesti ja ne myös toisivat lukemisen tärkeyttä esille. Suurimmaksi kysymysmerkiksi nousivat tekijänoikeudelliset asiat. Vastauksissa mietittiin miten tekijänoikeudet ja niihin liittyvät ongelmat saadaan ratkaistuksi ja miten paljon ne rajoittavat virtuaalisatutuntien tekemistä. Tarvetta voisi olla yleiselle selvitykselle tekijänoikeuksista liittyen virtuaalisatutunteihin ja niiden esille tuominen ja jakaminen yleisesti kaikille kirjastoille. Mahdollisen tekijänoikeus selvityksen olisi hyvä olla selkeästi ymmärrettävissä, jotta kirjastot sitä pystyisivät helposti hyödyntämään.

Vastauksissa tärkeäksi asiaksi kuitenkin nähtiin, että virtuaalisatutuntien lisäksi myös perinteiset kirjastossa järjestettävät satutunnit jatkuisivat. Perinteiset satutunnit ja uudet virtuaalisatutunnit voisivat toimia hyvin yhdessä. Kirjastot voisivat tehdä yhteistyötä juuri tällä tavalla, että antavat omat virtuaalisatutuntinsa myös muiden kirjastojen jaettavaksi, varsinkin sellaisten kirjastojen, joissa omia satutunteja ei pidetä. Jos tämä olisi tekijänoikeudellisten syiden puolesta mahdollista. Vastaajat toivat esille sen, että ajat muuttuvat ja satutuntien tulee muuttua niiden mukana. Digitalisaation lisäksi myös toiminnallisuus tuli esille satutuntien tulevaisuuteen liittyen. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että satutuntien pitää muuttua yhä enemmän toiminnallisempaan suuntaan, jotta kiinnostus satutunteja kohtaan säilyisi ja lisääntyisi.

Satutuntien muuttuminen ja muutosten tuominen asiakkaiden tietoisuuteen tarkoittaisi sitä, että satutunteja tulisi markkinoida enemmän ja voimakkaammin. Opinnäytetyön kyselyssä selvitettiin, miten vastaajien kirjastoissa markkinoidaan satutunteja. Vastauksissa tuli esiin, että satutunteja markkinoidaan hyvin ja monipuolisesti erilaisissa markkinointikanavissa. Markkinointia voitaisiin kuitenkin kehittää, jotta satutuntien markkinointi tavoittaisi myös sellaisen kohderyhmän, joka ei kirjastoissa käy ja satutuntien muutokset tulisivat esille, markkinointisuunnitelman tekeminen voisi olla yksi vaihtoehto tähän tilanteeseen. Satutuntien markkinoinnissa tulisi tuoda esiin millainen satutunti tapahtuma on, jos siinä on mukana toiminnallisuutta.

Markkinoinnin tehostaminen voisi olla yksi tapa saada kirjaston satutunneilla lisää kävijöitä.

Kyselyssä haettiin vastauksia satutunneista keskusteluun kollegojen kanssa sekä yleisesti kirjastoalalla. Suurin osa kyselyyn vastanneista eli 76 % kertoi keskustele- vansa satutunneista kollegojen kanssa enemmän tai vähemmän. Osalla kyselyyn vastanneista ei ollut tällaista mahdollisuutta keskusteluun, koska he työskentelevät esimerkiksi yksin ja osa toivoi lisää keskustelua. Kysyttäessä keskustelusta yleisesti kirjastoalalla, tuloksista kävi ilmi, että omassa työyhteisössä keskustellaan satutun- teihin liittyvistä asioista enemmän kuin kirjastoalalla. Kysyttäessä keskustellaanko satutunneista laajemmin kirjastoalalla, vain 29 % vastasi kysymykseen kyllä. Vas- taajista suurin osa 59 % ei osannut sanoa käydäänkö keskusteluja ollenkaan ja lo- put 12 % oli sitä mieltä, että satutunneista ei keskustella. Kyselyn perusteella voi- daankin todeta, että keskustelu on todella vähäistä yleisesti kirjastoalalla. Mistä siis johtuu, että oman työyhteisön sisällä keskustelua syntyy, muttei yleisesti. Tähän ky- seiseen ongelmaan voisi myös olla apua aiemmin mainitusta materiaalipankista. Jos se esimerkiksi luotaisiin sellaiselle alustalle, jossa keskustelu on mahdollista, pystyisivät kaikki satutunteja pitävät halutessaan keskustelemaan toistensa kanssa ja pyytämään vinkkejä ja ideoita. Tällainen alusta voisi esimerkiksi olla Facebook- ryhmä. Onko keskustelun vähyyteen liittyen satutunteihin, syynä siis yhteisen alus- tan puuttuminen vai nähdäänkö satutunnit niin perinteisenä ja muuttumattomana asiana, että yleiseen keskusteluun ei nähdä tarvetta.

Tähän kyseiseen ongelmaan voisi siis olla apua tästä materiaalipankista. Jos se esimerkiksi luotaisiin sellaiselle alustalle, jossa keskustelu on mahdollista, pystyisi- vät kaikki satutunteja pitävät halutessaan keskustelemaan toistensa kanssa ja pyy- tämään vinkkejä ja ideoita. Tällainen alusta voisi esimerkiksi olla edellä mainittu Fa- cebook-ryhmä.

Kyselyn perusteella tarvetta yleiseen keskusteluun olisi. Osa vastaajista toimii työ- yhteisössään yksin tai he kokivat, että työpaikalla ei ole ketään kenen kanssa satu- tunteihin liittyvistä asioista voisi puhua. Keskusteleminen on tärkeää ja olisikin hyvä saada satutunteja varten johtopäätöksissä jo aiemmin mainittu materiaalipankki, joka toimisi samalla keskustelualustana. Lisäksi satutunneilla yleistyvä toiminnalli- suus ja muu kehittyminen olisivat hyviä aiheita esimerkiksi erilaisiin koulutuksiin ja

seminaareihin. Lisäksi kyselyssä ilmeni, että satutuntien tavoitteista ja tehtävistä ei ole yhteistä linjausta tai näkemystä kaikkien vastaajien työpaikoilla. Yli puolet vastaajista (52 %) kertoi, että yhtenäisiä linjauksia tai näkemyksiä ei ole. Tämäkin asia voidaan yhdistää siihen, että satutunneista ei yleisesti keskustella. Ne vastaajat, joiden työpaikoilla yhtenäinen linjaus on, kertoivat sen tulevan esimerkiksi kirjastokasvatussuunnitelmasta, kirjaston omasta strategiasta tai kulttuurikasvatussuunnitelmasta. Vastausten perusteella voidaankin pohtia olisiko tarvetta luoda jokin yhtenäinen linjaus satutunneista yleisesti kirjastoalalla.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Inarin kunnankirjasto. Opinnäytetyön kyselyn tarkoituksena oli saada tietoa, joka auttaisi Inarin kunnankirjaston Lukeminen harrastukseksi -hanketta. Hankkeen tarkoituksena oli kasvattaa lapsia lukemiseen ja tehdä kirjastolle lukijuuskasvatussuunnitelma, jonka yhtenä osana oli satutunnit. Tutkimuksen avulla oli tarkoitus saada selville, mihin suuntaan satutunteja olisi syytä kehittää ja mihin kirjastolaiset olisivat valmiita. Lisäksi hankkeen avulla haluttiin tarjota vertaistoimintaa satutuntien pitäjille käytäntöjen jakamista varten sekä kehittää ja ottaa käyttöön välineitä, joilla lasten kanssa toimivat voivat vahvistaa ammatillista pätevyyttään muun muassa luettavien kirjojen valinnassa ja siihen liittyvän työskentelyn suunnittelussa ja toteuttamisessa. (Lukeminen harrastukseksi -hanke.)

Hankkeen kannalta erityisesti vertaistoiminnasta saatiin haluttuja tuloksia ja kyselystä tuli ilmi, että tällaista toimintaa tarvittaisiin ja kaivattaisiin. Satutuntien pitäjät haluaisivat keskustella satutunneista, niiden erilaisista toimintatavoista ja materiaaleista. Johtopäätöksissä jo aiemmin mainitun materiaalipankin avulla tällainen voisi olla mahdollista. Materiaalipankki voisi sisältää lisäksi hankkeen tavoitteissa satutuntien osalta mainitun ammatillisen pätevyyden vahvistamisen, esimerkiksi kirjojen valinnassa ja siihen liittyvän työskentelyn suunnittelussa ja toteuttamisessa. Lisäksi hankkeessa haluttiin saada selville, mihin kirjastolaiset olisivat valmiita satutuntien kehittämisen kannalta. Kyselyyn vastanneet kirjastotyöntekijät kertoivat esimerkiksi miltä heidän versionsa satutunneista näyttäisi, jos mikään ei rajoittaisi. Vastaukset olivat realistisia ja niistä voitiin tulkita mihin suuntaa satutunteja haluttaisiin kehittää ja mihin kirjastolaiset olisivat valmiita.

Hankkeen lukutaitokäsityksenä oli translukutaito, joka rakentuu teknisen lukutaidon ja siihen perustuvan luetunymmärtämisen pohjalle ja sisältää toiminnallista ja yhteisöllistä ulottuvuutta. (Lukeminen harrastukseksi -hanke.) Opinnäytetyön tuloksien perusteella voidaan todeta, että lukutaito nähdään vaativana ja monimuotoisena asiana ja sitä pitää harjaannuttaa. Satutunnit alkavat yhä enemmän olla toiminnallisempia ja lisäksi mediakasvatukselliset satutunnit yleistyvät. Translukutaito pyrkii edistämään moninaisuuden ymmärtämistä, kulttuurien, ihmisten ja tekstien kohdassa. Satutunteihin tämä heijastaa juuri erilaisten tekstien lukemisessa, toiminnallisuudessa ja mediakasvatuksellisissa asioissa.

Tutkimuksen perusteella nähdään, että vastaajat ovat miettineet satutuntien tulevaisuutta. Niihin liittyviä muutoksia ja kehityskohteita. Keskeisempiä tuloksia kyselyssä olivat muun muassa satutuntien muuttuminen toiminnallisempaan suuntaan sekä materiaalipankin tarve. Satutuntien tilanne nähdään tällä hetkellä hyvänä ja vastaajat olivat sitä mieltä, että myös satutuntien tulevaisuus on turvattu. Aina tulee olemaan satutunteja jossain muodossa. Suuri huomio kiinnittyi lisäksi satutuntien muuttumisesta toiminnallisempaan suuntaan, vaikka lukeminen nähdään tärkeimpänä asiana ja sen ympärille satutunnit perustuvat, alkavat ne kehittyä yhtä toiminnallisemmiksi. Lisäksi yhteistyö erilaisten toimijoiden välillä ja sen ylläpitäminen on tärkeää. Opinnäytetyön ja hankkeen kannalta yksi merkittävimmistä tuloksista oli yhteisen keskustelualustan ja materiaalipankin tarve. Tutkimuksen perusteella tarvittaisiin jonkinlainen alusta, jonka avulla saataisiin jaettu ja keskusteltua kokemuksista ja ideoista.

LÄHTEET

- Alander, M. & Kari, K. 2012. ”Maailma olis ihan tylsä ilman ystäviä”: Esikoululais-ten eettinen kasvatus päiväkodissa. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Diakonia-am-mattikorkeakoulu. Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto. Opinnäyte-työ. [Viitattu 1.11.2020]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/45211/Alander_Maria.pdf?sequence=1
- Asikkala.fi. 2017. Asikkalan kirjaston ja varhaiskasvatuksen yhteistyösuunnitelma. [Verkkojulkaisu]. Asikkala.fi. [Viitattu 8.10.2020]. Saatavana: <https://www.asikkala.fi/wp-content/uploads/2017/10/Varhaiskasvatus-ja-kirjasto.pdf>
- Bonfiglio, C. 2017. Why Bedtime Stories Are So Important. [Blogikirjoitus]. Nanny & Butler. [Viitattu 1.9.2020]. Saatavana: <https://www.nannybutler.com/why-bedtime-stories-so-important/>
- Bruno, T. 2018. Library Storytime: It’s a Lot More than just the story. [Verkkojul-kaisu]. A Medium Corporation. [Viitattu 10.3.2020]. Saatavana: [https://me-dium.com/everylibrary/library-storytime-its-a-lot-more-than-just-the-story-c1aaf978aa29](https://medium.com/everylibrary/library-storytime-its-a-lot-more-than-just-the-story-c1aaf978aa29)
- Deyproject. 2015. Reading Instruction in Kindergarten: Little to gain and much to lose. [Verkkojulkaisu]. Alliance for childhood. [Viitattu 7.4.2020]. Saatavana: https://deyproject.files.wordpress.com/2015/01/readinginkindergarten_online-1.pdf
- Hakulinen, T. & Mäkinen, A. Ei päiväystä. Lukeminen tukee vuorovaikutusta. [Verkkojulkaisu]. Lue lapselle.fi. [Viitattu 1.9.2020]. Saatavana: <https://luelapselle.fi/lukeminen-tukee-vuorovaikutusta/>
- Hakulinen, T. Ei päiväystä. Vanhemmat lukekaa pienelle lapselle. [Verkkojulkaisu]. Opetushallitus. [Viitattu 11.9.2020]. Saatavana: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sana-hallussa>
- Heikkilä, T. 2014. Kvantitatiivinen tutkimus. [Verkkojulkaisu]. Tilastollinen tutkimus. [Viitattu 22.4.2020]. Saatavana: <http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUS-TUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>
- Heikkilä-Halttunen, P. 2015. Lue lapselle!: Opas kirjallisuuskasvatukseen. Keuruu: Atena.
- Heinonen, A. 2019. Yleisten kirjastojen ja mediakasvatuksen yhteinen tulevaisuus: Mediakasvatuksen rooli yleisissä kirjastoissa. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Tam-pere University. Master’s Degree Programme in Digital Literacy Education. Pro gradu -tutkielma. [Viitattu 2.11.2020]. Saatavana:

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/118226/HeinonenAnne.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

- Helminen, M. 2016. Mediakasvatusta kirjastossa – Satumainen mediamatka. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Tampereen Yliopisto. Viestinnän, media ja teatterin yksikkö. Pro-gradu tutkielma. [Viitattu 1.11.2020]. Saatavana: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99644/Gradu-1472805655.pdf?sequence=1>
- Hintikka, A-M. 1978. Lastenkirjasto-opas. Helsinki: Suomen kirjastoseura.
- Jyväskylän yliopisto. 2015. Laadullinen tutkimus. [Verkkosivusto]. Koppa: Jyväskylän Yliopisto. [Viitattu 22.4.2020]. Saatavana: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Jyväskylän yliopisto. 2015. Määrällinen tutkimus. [Verkkosivusto]. Koppa: Jyväskylän Yliopisto. [Viitattu 22.4.2020]. Saatavana: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>
- Karjalahti, S. 2015. Satu kotien arjessa – Satujen merkitys äitien näkemänä. [Verkkojulkaisu]. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Kasvatustieteiden ja psykologian osasto. Pro-gradu tutkielma. [Viitattu 1.11.2020]. Saatavana: https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20150519/urn_nbn_fi_uef-20150519.pdf
- Karlsson, L. Ei päiväystä. Sadutuksen teoriasta. [Verkkosivusto]. Lapset kertovat ja toimivat. [Viitattu 1.9.2020]. Saatavana: <https://lapsetkertovat.org/toimintamme/sadutus/sadutus-teoria/>
- Kniivilä, S. Lindblom-Ylänne, S. & Mäntynen, A. 2017. Tiede ja teksti: tehoa ja taitoa tutkielman kirjoittamiseen 3.uud. p. Turenki: Gaudeamus.
- Kohtala, J. & Leino, A. 2018. Lukemisen rooli varhaiskasvatuksessa. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 7.4.2020]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/156810/Kohtala_Jasmin.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Korhonen, M. 2010. Kirjastojen satutunnit – elävä perinne. Teoksessa: Kolu, K (toim.) Suomalainen satu 2. Perinteitä ja moni-ilmeisyyttä. Helsinki: BTJ Finland Oy, 66–72.
- Korkeamäki, R-L. 2011. Kieli ja vuorovaikutus oppimisympäristöissä. Teoksessa: M. Nurmilaakso & A-L. Välimäki (toim.) Lapsi ja kieli: Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy, 42–52.

- Kotimaisten kielten keskus. 2019. Lukutaidon käsite on laaja. [Verkkajulkaisu]. Kotus.fi. [Viitattu 1.9.2020]. Saatavana: https://www.kotus.fi/nyt/kotus-vinkit/kotus-vinkit_2019/lukutaidon_kasite_on_laaja.31349.news
- Kumpulainen, K. & Sintonen, S. 2017. Monilukutaito moninaisuutena, toimintana ja osallisuutena. [Verkkajulkaisu]. AV-Arkki. [Viitattu 28.4.2020]. Saatavana: <https://mediataidekasvattaa.fi/oppimateriaalit/mita-tarκοittaa/artikkeli-sara-sintonen-ja-kristiina-kumpulainen-monilukutaito-moninaisuutena-toimintana-ja-osallisuutena/>
- L 29.12.2016/1492. Laki yleisistä kirjastoista.
- Laukkanen, A. 2017. Lastenkirjastotyö ammattina. [Verkkajulkaisu]. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 3.11.2020]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/129096/Laukkanen_Anu.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Leino, K. Nissinen, K. Puhakka, E. & Rautapuro, J. 2016. Pirls 2016: Lukutaito luodaan yhdessä. [Verkkajulkaisu]. Kansainvälinen lasten lukutaitotutkimus (PIRLS 2016). [Viitattu 12.10]. Saatavana: <https://ktl.jyu.fi/fi/julkaisut/julkaisu-luettelo-1/julkaisujen-sivut/2017/PIRLS%202016%20RAPORTTI.pdf>
- Leinonen, N. & Similä, L. 2013. Tarinoiden taikaa: Satutuntirungon tekeminen Kaijonharjun kirjastoon. [Verkkajulkaisu]. Oulu: Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelualan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 1.11.2020]. Saatavana: <https://core.ac.uk/download/pdf/38096837.pdf>
- Luetun ymmärtämisen opettaminen. Ei päiväystä. Luetun ymmärtämisen opettaminen. [Verkkajulkaisu]. Lukimat.fi. [Viitattu 7.4.2020]. Saatavana: <http://www.lukimat.fi/lukeminen/tietopalvelu/lukemaan-opettaminen-1/luetun-ymmärtämisen-opettaminen>
- Lukeminen harrastukseksi – hanke. 2020 a. Lukeminen harrastukseksi – hanke. Powerpoint. Inarin kunnankirjasto. Julkaisematon.
- Lukeminen harrastukseksi – hanke. 2020 b. Lukeminen harrastukseksi –hankkeen konkretisointia. Word-tiedosto. Inarin kunnankirjasto. Julkaisematon.
- Lukukeskus. 2017. 10 Faktaa lukemisesta 2017. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Lukukeskus. [Viitattu 10.3.2020]. Saatavana: <https://lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta/>
- Luomaniemi, K. Lepola, J. & Salmela, T. 2010. Tarinoiden lukeminen lasten ymmärtämis- ja oppimisvalmiuksien tukena. Teoksessa: R. Korhonen, M-L. Rönkkö & J. Aeriala (toim.) Pienet oppimassa: Kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Turku: Uniprint Turku 2010. Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos, Rauman yksikkö. 1–16.

- Lämmöllä lukemisen tukena. 2019. Lasten ja nuorten kirjastyö pike-alueella – lämmöllä lukemisen tukena. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Alueellinen kehittämistehävä. [Viitattu 12.10.2020]. Saatavana: <https://akepike.fi/kehittaminen/lanu-kirja/>
- Mediakasvatus. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Mediakasvatusseura. [Viitattu 2.11.2020]. Saatavana: <https://mediakasvatus.fi/mediakasvatus/>
- Mediakulttuuri. 2015. [Verkkojulkaisu]. Mediataitokoulu. [Viitattu 2.11.2020]. Saatavana: https://www.mediataitokoulu.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=321&Itemid=413&lang=fi
- Mikä kulttuurikasvatussuunnitelma on?. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Kulttuurikasvatussuunnitelma. [Viitattu 2.11.2020]. Saatavana: <http://kulttuurikasvatussuunnitelma.fi/ohjeet/>
- Milne, V. 2019. An age-by-age guide to reading to your kids. [Verkkojulkaisu]. Today's parent. [Viitattu 8.4.2020]. Saatavana: <https://www.todayparent.com/family/parenting/reading-to-kids-age-by-age-guide/#gallery/books-for-age-6-and-up/slide-3>
- Monilukutaito. Ei päiväystä. [Verkkojulkaisu]. Metka mediakasvatus. [Viitattu 1.11.2020]. Saatavana: <http://mediametka.fi/open-oppimispolku/monilukutaito-mediakasvatuksessa/>
- Mäkelä, M-L. 2002. Satuseikkailu kirjastossa. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Määttä, S. & Pelttari, J. 2019. Yhteiset lukuhetket tukemassa lapsen kielellistä kehitystä. [Verkkojulkaisu]. Oulu: Oulun Yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kandidaatintyö. [Viitattu 29.10.2020]. Saatavana: <http://jultika oulu.fi/files/nbnfioulu-201909072847.pdf>
- Ojanen, S. Lappalainen, I. Kurenniemi, M. 1980. Sadun avara maailma: sadut varhaiskasvatuksen tukena. Helsinki: Otava.
- Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 8.4.2020]. Saatavana: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf
- Opetushallitus. 2019. Lukutaito on jokaisen supervoima – Opetushallitus koordinoi valtakunnallista työtä lukemisen edistämiseksi. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 10.3.2020]. Saatavana: <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2019/lukutaito-jokaisen-supervoima-opetushallitus-koordinoi-valtakunnallista-tyota>
- Piironen, T. 2007. Ohjaajan opas lasten osallistavien ryhmien ohjaamiseen. [Verkkojulkaisu]. Nuorisoseurat.fi. [Viitattu 8.10.2020]. Saatavana: <https://nuorisoseurat.fi/wp-content/uploads/2016/12/mun-vuoro-osallisuusopas.pdf>

Portti, R. 2020. Valtionavustukset kirjastoille. Pdf-tiedosto. Julkaisematon.

Puska, M. 2019. Kirjoja 6-vuotiaalle. [Blogikirjoitus]. Lapsenmaailma.fi. [Viitattu 1.9.2020]. Saatavana: <https://lapsenmaailma.fi/blogit/kiikkuva-kirjapylyy/kirjoja-6-vuotiaalle/>

Rankin, C. & Brock, A. 2012. Library Services for Children and Young People: Challenges and Opportunities in the Digital Age. [Verkkojulkaisu]. Lontoo: Facet Publishing. [Viitattu 8.10.2020]. Saatavana: https://books.google.fi/books?id=ucxnDQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=fi&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Seinäjoen kaupunginkirjaston ja varhaiskasvatuksen yhteistyösuunnitelma. 2020. Varhaiskasvatuksen yhteistyösuunnitelma. [Verkkojulkaisu]. Kirjasto.seinajoki.fi. [Viitattu 8.10.2020]. Saatavana: https://kirjasto.seinajoki.fi/wp-content/uploads/2020/05/Varhaiskasvatuksen-yhteisty%C3%B6suunnitelmanvii-meinenversio_saaavutettava.pdf

Sintonen, S. 2018. Lintu lensi oksalle, lauloi niitä näitä: Monilukutaito mediakasvatuksessa. Teoksessa: M, Puska (toim.) Mediametkaa! Osa 10 – Mediakasvatuksen parhaat käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus, 12–19

Sukovic, S. 2016. What exactly is transliteracy?. [Verkkojulkaisu]. SciTech Connect. [Viitattu 28.4.2020]. Saatavana: <http://scitechconnect.elsevier.com/what-exactly-is-transliteracy/>

Toivonen, M. 2018. Lapselle lukemisen merkitys: Vanhempien ajatuksia ja kokemuksia. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosionomikoulutus. Opinnäytetyö. [Viitattu 29.10.2020]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/147456/Toivonen_Maria.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tynjälä, M. 2016. "Hei, mulla on asiaa!": Lapsen kuulemisen lisääminen varhaiskasvatuksessa. Kokkola & Pietarsaari: Centria Ammattikorkeakoulu Kokkola-Pietarsaaren yksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 2.11.2020]. Saatavana: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/107096/koko%20oppi.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

LIITTEET

Liite 1. Kyselyn saatekirje

Liite 2. Kyselylomake

Liite 1. Kyselyn saatekirje

Hei,

Opiskelen Seinäjoen Ammattikorkeakoulussa Kirjasto- ja tietopalvelualaa ja teen opinnäytetyöni satutunneista/tuokioista. Työ tehdään yhteistyössä Inarin kunnankirjaston kanssa ja se liittyy heidän Lukeminen harrastukseksi – hankkeeseensa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää millainen on satutuntien tilanne Suomen kirjastoissa, miten satutuntien merkitys nähdään, sekä millainen tulevaisuus satutunneilla on kirjastoissa.

Opinnäytetyö toteutetaan kyselytutkimuksena, johon kutsun teidät osallistumaan. Vastauksista on suuri hyöty opinnäytetyön ja hankkeen kannalta. Kysely on auki ke 6.5. saakka.

Linkki kyselyyn: <https://link.webropolsurveys.com/Participation/Public/ace7f67a-18c4-4407-a328-7d1ad7211210?displayId=Fin1970796>

Kiitos jo etukäteen vastauksista ja aurinkoista kevättä! 🌻

Ystävällisin terveisin

Nina Kaerla

nina.kaerla@seamk.fi

Seinäjoen Ammattikorkeakoulu

Liite 2. Kyselylomake

Kysely satutunneista

Kirjastoissa käytetään molempia nimityksiä satutunti ja satutuokio. Kyselyn helpottamiseksi tässä käytetään vain yhtä termiä, joka on satutunti.

1. Satutuntien järjestäminen

1. Mitä nimeä omassa työpaikassasi käytetään satutunneista? Jos valinnalle on esitetty perusteluja, mitä ne ovat olleet? *

2. Järjestääkö tämänhetkisessä työpaikassasi satutunteja? Jos ei, niin miksi ei? Jos valitset vaihtoehdon Ei, siirry suoraan kysymykseen nro 16. *

- Kyllä
 Ei, Miksi ei?

3. Kuinka kauan satutunteja on järjestetty nykyisessä työpaikassasi? *

4. Minkä ikäisille kirjaston järjestämät satutunnit ovat kohdennettu? *

- Alle kolmevuotiaille
 3-4 - vuotiaille
 5-6 - vuotiaille
 Alakouluikäisille
 Yläkouluikäisille
 Yli kuusitoistavuotiaille
 Avoimia kaikille

5. Mitä kohderyhmiä kirjastosi satutunneilla käy? *

- Päiväkotiryhmät

Muu ryhmä, mikä?

6. Kuinka usein satutunteja järjestetään tietyille kohderyhmille? *

- Viikottain
 Joka toinen viikko
 Kerran kuukaudessa
 Harvemmin, milloin?

7. Kuinka paljon osallistujia satutunneilla on keskimäärin kerrallaan? *

- Alle 10
 10-20
 20-30
 30-40
 Enemmän

8. Miten satutunneista tiedotetaan? *

- Kirjaston nettisivut
 Kirjaston Facebook
 Kirjaston Instagram
 Kirjaston muu some, mikä?

- Kirjastossa mainostaminen ilmoitustaulu/-tv, julisteet yms.
 Paikallislehdet
 Kaupungin/kunnan nettisivut
 Jokin muu, mikä?

2. Satutuntien valmistelu ja sisältö

9. Kuka tai ketkä vastaavat satutunneista työpaikallasi? *

10. Mitä työpaikkasi satutunneilla tehdään / tapahtuu? *

11. Onko tällainen sisältö käsityksesi mukaan kirjastoissa tavallinen? *

- Kyllä
 Ei

12. Mitä satutuntien valmisteluun kuuluu? *

13. Kuinka kauan siihen käytetään aikaa? *

14. Oletko tyytyväinen nykyiseen valmisteluun ja ajankäyttöön? Jos et, mihin epätyytyttävä tilanne liittyy? *

- Kyllä
 En, mihin epätyytyttävä tilanne liittyy?

15. Keskusteletko kollegojen kanssa satutuntien valmisteluista? *

- Kyllä, mistä asioista?

- En

3. Satutuntien merkitys, tehtävä ja toimivuus

16. Jos satutunteja ei järjestetä työpaikallasi, niin pitäisikö satutunteja mielestäsi järjestää?

Kyllä, miksi?

Ei, miksi?

17. Mitkä ovat mielestäsi satutuntien tavoitteet ja tehtävät? *

18. Onko tavoitteista tai tehtävistä työpaikallasi jonkinlainen linjaus tai yhteinen näkemys? *

Kyllä, minkälainen?

Ei

19. Toimivatko työpaikkasi satutunnit suhteessa tehtäväänsä?

Perustele muutamalla sanalla vastauksesi. *

20. Mihin laajempaan asiayhteyteen satutuntien tehtävä liittyy / tehtävät liittyvät? (Esim. yleisen kirjaston lainmukaisista tehtävistä) *

- Edistävät lukemista
- Edistävät kirjallisuutta
- Tarjoavat pääsyn aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin
- Tarjoavat tiloja oppimiseen ja harrastamiseen
- Edistävät yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua
- Jotain muuta, mitä?

21. Mikä on mielestäsi satutuntien tärkein merkitys? *

4. Satutuntien muuttuminen

22. Kuinka pitkältä ajalta sinulla on kirjastotyöhön liittyvää kokemusta satutunneista? *

23. Onko tässä ajassa tapahtunut satutunteihin liittyviä muutoksia? (Esim. Muutokset tuntien kohderyhmissä, kävijämäärissä, tuntien kohderyhmissä, satutunteihin suunnatuissa resursseissa, asiakkaiden suhtautumisessa) *

- Kyllä
 Ei

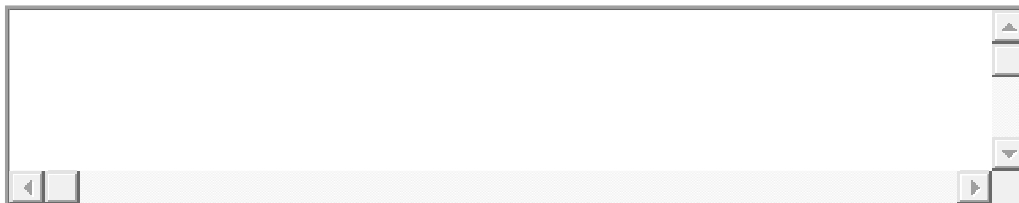
24. Millaisia satutunteihin liittyviä muutoksia on tapahtunut? *

- Kävijämäärät lisääntyneet
 Kävijämäärät vähentyneet
 Resurssit lisääntyneet
 Resurssit vähentyneet
 Tuntien kohderyhmät muuttuneet, miten?

 Asiakkaiden suhtautuminen muuttunut ,miten?

25. Mistä muutokset mielestäsi johtuvat? *

26. Miten työpaikoillasi on vastattu näihin muutoksiin? *

27. Onko satutunteja koskevassa ajattelussa tapahtunut muutoksia kirjastoalan sisällä, ja mihin nämä muutokset mielestäsi liittyvät? *

- Kyllä, minkälaisia ja mihin muutokset liittyvät
-
- Ei
- En osaa sanoa

5. Satutuntien kehittäminen

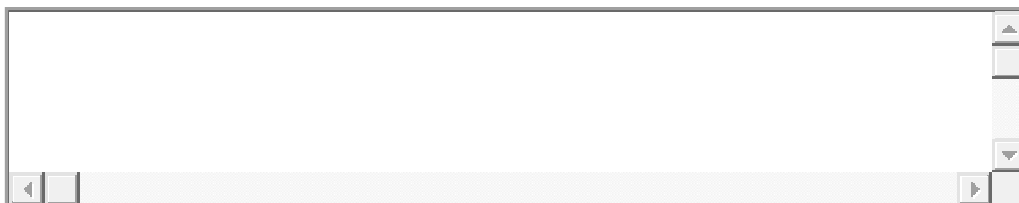
28. Keskustellaanko työpaikassasi satutunneista? Jos keskustellaan, mistä asioista? *

- Kyllä, mistä asioista?
-
- Ei

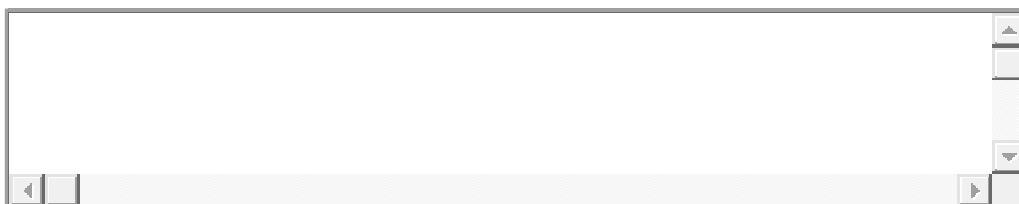
29. Keskustellaanko satutunneista laajemmin kirjastoalalla? Jos keskustellaan, mistä asioista? *

- Kyllä, mistä asioista?
-
- Ei
- En osaa sanoa

30. Jos mikään ei rajoittaisi, miltä sinun versiosi satutunneista työpaikallasi näyttäisi?

31. Mitkä ovat mahdolliset esteet tai hidasteet tällaisten satutuntien toteutumisessa?

32. Lisäksi voit kertoa muita satutuokioihin liittyviä pohdintojasi.

33. Miten näet satutuntien tulevaisuuden? *